

Universitätsbibliothek Wuppertal

Stoicorum veterum fragmenta

Chrysippi fragmenta logica et physica

Arnim, Hans von

Lipsiae, 1903

Physica V. De anima hominis

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2762](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2762)

Physica V.

De anima hominis.

§ 1. De substantia animae.

773 Nemesius de nat. hom. ep. 2 p. 38. Διαφωνεῖται σχεδὸν ἅπασιν τοῖς παλαιοῖς ὁ περὶ τῆς ψυχῆς λόγος. Δημόκριτος μὲν γὰρ καὶ Ἐπίκουρος 5 καὶ πᾶν τὸ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων σύστημα σῶμα τὴν ψυχὴν ἀποφαινοῦνται· καὶ αὐτοὶ δὲ οὗτοι οἱ σῶμα τὴν ψυχὴν ἀποφαινόμενοι, διαφέρονται περὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς· οἱ μὲν γὰρ Στωϊκοὶ πνεῦμα λέγουσιν αὐτὴν ἐνθερμον καὶ διάπυρον.

Tertullianus de anima ep. 5. Sed etiam Stoicos allego, qui spiritum 10 praedicantes animam paene nobiscum, qua proxima inter se flatus et spiritus, tamen corpus animam facile persuadebunt.

774 Diogenes Laërt. VII 156. δοκεῖ δὲ αὐτοῖς τὴν μὲν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικόν, ὁδῶ βαδίζον εἰς γένεσιν, ὅπερ ἐστὶ πνεῦμα πυροειδὲς καὶ τεχνοειδές· τὴν δὲ ψυχὴν αἰσθητικὴν (φύσιν). ταύτην δὲ εἶναι τὸ συμφυές 15 ἡμῖν πνεῦμα· διὸ καὶ σῶμα εἶναι καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐπιμένειν· φθαροτὴν δὲ ὑπάρχειν. τὴν δὲ τῶν ὅλων ἄφθαρτον, ἧς μέρη εἶναι τὰς ἐν τοῖς ζῴοις.

775 Commenta Lucani Lib. IX 7 p. 290 Us. Quos ignea virtus: animae virtutem significat, non corporis: quoniam Stoici animam ignem 20 dicunt.

776 Hieronymus epist. 126 (ad Marcellinum et Anapsychiam). Super animae statu memini vestrae quaestiunculae — — utrum lapsa de caelo sit, ut Pythagoras philosophus omnesque Platonici et Origenes putant, an a propria Dei substantia, ut Stoici etc.

777 Galenus de simpl. medicam. temp. et fac. V 9 ed. Bas. II 58 25 K. XI 731. οἱ μὲν οὖν Στωϊκοὶ ταῦτόν τοῦτο τὸ πνεῦμα τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς εἶναι δοξάζουσιν.

778 Scholia in Hom. Iliad. II 857. ἐκ τούτου καὶ οἱ Στωϊκοὶ ὀρίζονται τὴν ψυχὴν· ψυχὴ ἐστὶ πνεῦμα συμφυές καὶ ἀναθυμίασις αἰσθητικὴ 30 ἐκ τῶν τοῦ σώματος ὄργων ἀναδιδόμενη.

779 Aëtius Plac. IV 3, 3. Οἱ Στωϊκοὶ πνεῦμα νοερὸν θερμὸν (τὴν ψυχὴν). Cf. Theodoret V 18 p. 77, 21.

15 φύσιν addendum esse conexus sententiarum docet. 17 εἶναι pro ὑπάρχειν F Pal. 261. || μέλη B. 26 quod scil. paulo ante dixit idem esse quod ἔμφυτον θερμὸν.

780 Galenus defin. medicae 29 Vol. XIX p. 355 K. ψυχή ἐστίν —
— κατὰ δὲ τοὺς Στωϊκοὺς σῶμα λεπτομερὲς ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον κατὰ
σπερματικούς λόγους.

781 Galenus de usu partium VI, 17. Vol. III p. 496 K. οὐδὲ γὰρ
5 οὐδ' οὗτος ὁ λόγος ἀδύνατος, ὡς ἀναθυμιάσις τις, εἴ γε ἐστίν, αἵματος χρη-
στοῦ τὸ ψυχικὸν πνεῦμα.

782 Galenus comm. 5 in Hippocr. epid. 6 ed. Bas. V 509 K. XVII B 246.
ἄσοι γὰρ οἴονται τὴν ψυχὴν εἶναι πνεῦμα, διασφύζεσθαι λέγουσιν αὐτὴν ἐκ
τε τῆς ἀναθυμιάσεως τοῦ αἵματος καὶ τοῦ κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἐλκομένου διὰ
10 τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἰσω τοῦ σώματος <ἀέρος>.

783 Galenus de usu respirat. ep. 5 (K. Vol. IV p. 502). ἀναγκαῖον
ἐστὶ τοῦτο τὸ πνεῦμα (scil. τὸ ψυχικὸν) τρέφεσθαι. πόθεν οὖν, φασίν, ἄλ-
λοθεν ἔξει τὴν τροφήν, εἰ μὴ παρὰ τοῦ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἐλκομένου; καίτοι
καὶ τῆς τοῦ αἵματος ἀναθυμιάσεως οὐκ ἀπεικὸς αὐτὸ τρέφεσθαι, καθάπερ
15 καὶ πολλοῖς τῶν ἔλλογίμων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἔδοξεν.

784 Tertullianus de anima ep. 10. Quid est, oro te, spirare? flatum
opinor ex semet' ipso agere. Quid est vivere? flatum opinor ex semet
ipso non agere? Hoc enim respondere debebo si non idem est spirare,
quod vivere. Sed mortui erit non agere flatum: ergo viventis est agere
20 flatum. Sed et spirantis est agere flatum: ergo et spirare viventis est.
Utrumque si sine anima decurrere potuisset, non fuisset animae spirare,
sed solummodo vivere. At enim vivere spirare est, et spirare vivere est.
Ergo totum hoc et spirare et vivere eius est, cuius et vivere, id est
animae etc.

785 Alexander Aphrod. de anima libri mant. p. 115, 6 Bruns. ἔτι
εἰ ἡ ψυχὴ σῶμα, ἢ πῦρ ἢ πνεῦμα λεπτομερὲς ἐστὶ διὰ παντὸς διήκον τοῦ
ἐμφύχου σώματος. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὡς οὐκ ἀργὸν οὐδὲ ὡς ἔτυχεν ἔχον
ἐροῦσιν αὐτό. οὐ γὰρ πᾶν πῦρ οὐδὲ πᾶν πνεῦμα ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν.
μετὰ τινος οὖν ἔσται εἶδους ἰδίου καὶ λόγου καὶ δυνάμεως καί, ὡς αὐτοὶ
30 λέγουσιν, τόνου.

786 Alexander Aphrod. de anima p. 26, 13 Bruns. μᾶλλον δὲ κατὰ
τοὺς τὴν ψυχὴν γεννῶντας ἐκ ποιᾶς μίξεώς τε καὶ συνθέσεώς τινων εἴη ἢ
ἡ ψυχὴ ἦτοι ἁρμονία ἢ σύνθεσις καθ' ἁρμονίαν τινῶν σαμάτων. ὧν εἰσὶν
οἳ τε ἀπὸ τῆς Στοᾶς, πνεῦμα αὐτὴν λέγοντες εἶναι συγκείμενόν πως ἐκ
35 τε πυρός καὶ ἀέρος, καὶ οἱ περὶ Ἐπίκουρον.

787 Galenus περὶ ψυχῆς ἡθῶν ed. Bas. I 346. K. IV. 783. Ἐν ταῦτῳ
δὲ γένει τῆς οὐσίας καὶ ἡ τῶν Στωϊκῶν περιέχεται δόξα· πνεῦμα μὲν γὰρ
τι τὴν ψυχὴν εἶναι βούλονται, καθάπερ καὶ τὴν φύσιν, ἀλλ' ὑγρότερον μὲν
καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως, ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς.
40 ὥστε καὶ τοῦθ' ὕλη μὲν τις οἰκεία τῆς ψυχῆς ἐστὶ τὸ πνεῦμα, τὸ δὲ τῆς
ὕλης εἶδος ἦτοι κοάσεως ἐν συμμετρῷ γιγνομένης τῆς ἀερώδους τε καὶ πυ-
ρώδους οὐσίας· οὔτε γὰρ ἀέρα μόνον οἷόν τε φάναι τὴν ψυχὴν οὔτε πῦρ,
ὅτι μήτε ψυχρὸν ἀκρως ἐμφανῆ γίνεσθαι ζῶον σῶμα, μήτε ἀκρως θερμὸν,
ἀλλὰ μηδὲ ἐπικρατούμενον ὑπὸ θατέρου κατὰ μεγάλην ὑπεροχὴν, ὅπουγε καὶ
45 βραχεῖ πλέον γένηται τοῦ συμμετροῦ, πυρέττει μὲν τὸ ζῶον ἐν ταῖς τοῦ πυ-
ρός ἀμέτροις ὑπεροχαῖς, καταψύχεται δὲ καὶ πελιδνοῦται καὶ δυσαίσθητον ἢ

10 ἀέρος addidi. 40 malim κατὰ τοῦθ'. 41 corruptum; fortasse ἀπὸ
scribendum. 43 fort. ἐγχωρεῖ.

παντελῶς ἀναίσθητον γίνεται κατὰ τὰς τοῦ ἀέρος κρᾶσεις· οὗτος γὰρ αὐτὸς ὅσον μὲν ἐφ' ἑαυτῷ ψυχρὸς ἐστίν, ἐν δὲ τῆς πρὸς τὸ πυρῶδες στοιχείον ἐπιμζίας εὐκρατος γίνεται· δῆλον οὖν ἤδη σοι γέρονεν, ὡς ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία κατὰ ποιὰν κρᾶσιν ἀέρος τε καὶ πυρὸς γίνεται κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, καὶ συνετὸς μὲν ὁ Χρύσιππος ἀπειργασταὶ διὰ τὴν τούτων εὐκρατον μῖξιν. 5

788 Galenus περὶ τ. τ. ψυχῆς ἡθῶν. ed. Bas. I 346, K. IV 786. — ἰφ' Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ οὗτος οὕτως εἶπεν· ἀγῆ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, τὴν ξηρότητα πάλιν ἀξίων εἶναι συνέσεως αἰτίαν· τὸ γὰρ τῆς ἀγῆς ὄνομα τοῦτ' ἐνδείκνυται, καὶ βελτιονά γε δόξαν ταύτην εἶναι νομιστέον, ἐννοήσαντας καὶ τοὺς ἀστέρας ἀγροειδεῖς τε ἅμα καὶ ξηροὺς ὄντας ἔκραν σύνεσιν 10 ἔχειν· εἰ γὰρ μὴ τις αὐτοῖς ὑπάρχειν τοῦτο φαίη, δόξει τῆς τῶν θεῶν ὑπεροχῆς ἀναίσθητος εἶναι.

789 Anonymi scholia in Hermog. ideas Walz. Rh. gr. VII p. 884. οἱ μὲν γὰρ Στωϊκοὶ λέγουσι μὴ εἶναι ψυχὴν, ἀλλ' ἐν τῆς κρᾶσεως τῶν στοιχείων ἀποτελεῖσθαι τὴν γένεσιν· ὅταν μὲν γὰρ πλεονάσῃ τὸ θερμόν, ποιεῖ 15 τὸν λέοντα, ὄθεν, φησί, καὶ θυμικός ἐστίν· ὅταν δὲ κατὰ λόγον καὶ σχεδὸν ἐξ ἴσου συνέλθῃ, ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον· ταύτης τῆς δόξης προστάτης ἐγένετο καὶ Γαληνός.

§ 2. Argumentis probatur animam esse corpus.

790 Nemesius de nat. hom. ep. 2 p. 46. ἐπειδὴ δὲ καὶ Κλεάν- 20 θους τοῦ στωϊκοῦ καὶ Χρυσίππου φέρονται λόγοι τινὲς οὐκ εὐκαταφρόνητοι, ἐκθετέον καὶ τούτων τὰς λύσεις ὡς ἐπέλυσαν οἱ ἀπὸ Πλάτωνος (sequuntur plura Cleanthis argumenta, quibus corpoream animae naturam probabat eorumque refutationes; dein p. 53) Χρύσιππος δὲ φησὶν ὅτι „ὁ θάνατός ἐστι ψυχῆς χωρισμὸς ἀπὸ σώματος· οὐδὲν 25 δὲ ἀσώματον ἀπὸ σώματος χωρίζεται· οὐδὲ γὰρ ἐφάπτεται σώματος ἀσώματον, ἢ δὲ ψυχὴ καὶ ἐφάπτεται καὶ χωρίζεται τοῦ σώματος, σῶμα ἄρα ἢ ψυχὴ.“

791 Tertullianus de anima ep. 5. *Sed et Chrysippus manum ei (scil. Cleanthi) porrigit, constituens corporalia ab incorporeis dere-* 30 *linqui omnino non posse, quia nec contingantur ab eis (unde et Lucretius: tangere enim et tangi nisi corpus nulla potest res) derelicto autem corpore ab anima affici morte. Igitur corpus anima, quae nisi corporalis corpus non derelinqueret.*

792 Alexander Aphrod. de anima libri mant. p. 117 (argumenta Stoi- 35 corum enumerat, quibus animam corpus esse probabant). 1. οὔτε γὰρ ἐπεὶ κατηγορεῖται τὸ ὅμοιον αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἐστὶν σῶμα. — 9. ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος ψευδὴς ὁ λέγων ἀσώματον σώματι μὴ συμπέσχειν, ὥστε μὴ εἶναι ἀσώματον τὴν ψυχὴν. — 21. οὐχ ὕγιης δὲ λόγος οὐδὲ ὁ λέγων μηδὲν ἀσώματον σώματος χωρίζεσθαι, τὴν δὲ ψυχὴν τοῦ σώματος 40 χωρίζεσθαι, ὥστε μὴ εἶναι ἀσώματον. — 28. οὐκ ἀληθὲς δὲ οὐδὲ τὸ λέγειν ταῦτα χωρίζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων, ὅσα ἄπτεται ἀλλήλων. — 30. εἰ οὐκ ἀληθὲς τὸ ὅ ἄναπνέομεν, τοῦτω ἐσμὲν ἔμπνοι, τῇ δὲ ψυχῇ

ἔμψυχοι· οὐδὲ εἰ ἄνευ τοῦ συμφύτου πνεύματος μὴ δύναται τὰ ζῶα εἶναι, διὰ τοῦτο τοῦτό ἐστι ψυχή.

793 Alexander Aphrod. de anima p. 18, 10 Bruns. τὸ δὲ λέγειν τῶν τοῦ σώματος μερῶν ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ μέρη σώματα εἶναι, ὥσπερ καὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρόνου τὰ μέρη τῆς μὲν ἐπιφάνειας, τῆς δὲ γραμμῆς, τοῦ δὲ χρόνου, μέρη δὲ τοῦ ζῶου σώματος ὄντος τό τε εἶδος καὶ ἡ ὕλη, ὥστε καὶ σώματα, πεπλανημένων.

idem p. 18, 27. ἀλλ' οὐδὲ ὁ λέγων λόγος, „ὃ τὸ μέρος σῶμα καὶ αὐτὸ σῶμα, τῆς δὲ ψυχῆς ἢ αἰσθητοῦ μέρους οὕσα σῶμά ἐστι, καὶ αὐτὴ ἔρα σῶμα“, δεικνύσιν τι. — p. 19, 2. καὶ γὰρ εἰ σῶμα ἢ ψυχή, καὶ σῶμα οὐχ ὡς ἡ ὕλη, ἔσται ἐξ ὕλης καὶ εἶδους, εἶγε πᾶν σῶμα κατ' αὐτοὺς τὸ παρὰ τὴν ὕλην τοιοῦτον.

794 Alexander Aphrod. de anima libri mant. p. 113, 31 Bruns. εἰ ἡ ψυχὴ σῶμα, πᾶν δὲ σῶμα μιᾷ γέ τι αἰσθητοῦ αἰσθητὸν τῇ αὐτοῦ φύσει (λέγω δὲ περὶ τῶν ἐνεργειῶν ὄντων σωμάτων καί, ὡς φασιν αὐτοί, πεποιομένων) εἴη ἂν καὶ ἡ ψυχὴ αἰσθητή (οὐ γὰρ δὴ ἄποιόν γε σῶμα αὐτὴν ἐροῦσιν, ἔσται γὰρ ὕλη) οὐκ ἔστιν δέ· οὐκ ἔρα σῶμα.

795 Tertullianus de anima ep. 8. Quid enim, inquit Soranus, si mare negent corpus, quia extra mare immobilis et gravis navis efficitur? Quanto ergo validius corpus animae, quod tanti postea ponderis corpus levissima mobilitate circumfert?

796 Chalceidius in Timaeum ep. 221. Ergo spiritum animam esse dicentes corpus esse animam plane fatentur. Quodsi ita est, corpus corpori sociatum est. Societas porro vel ex adplicatione fit vel ex permixtione vel ex concretionem. Si adplicita sint corpus et anima, quid ex adplicatione compositum horum duum quatenus totum erit vivum? Vita enim secundum ipsos in solo spiritu, qui adplicitus non permanat ad corpus intimum. nihil enim penetrat adplicitum. et totum animal vivere aiunt: non igitur anima et corpus adplicatione sociantur. Si vero permixta sunt, anima unum aliquid non erit sed permixta multa. Stoici spiritum, id est animam, unum quid esse profitentur: non ergo permixta sunt. Superest ut ex concretionem manent: ergo et per se invicem transeunt duo corpora, et locus unus quo corpus continetur duobus corporibus praebebit capacitatem, cum vas quod aquam recipit vinum et aquam simul capere non possit. Neque igitur ex adplicatione neque permixtione neque vero concretionem corpus et anima sociantur. ex quo confit animam non esse corpus. Est igitur virtus et potentia carens corpore.

797 Alexander Aphrod. de anima libri mant. p. 115, 32 Bruns. ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν ἀγγελίῳ τῷ σώματι εἴη ἂν ἡ ψυχὴ. εἴη γὰρ ἂν καὶ οὕτως οὐχ ὅλον ἔμψυχον τὸ σῶμα. ἀλλὰ οὐδὲ κατὰ παράθεσιν. οὐδὲ γὰρ οὕτως ὅλον ἔμψυχον ἔσται τὸ σῶμα. — εἰ δὲ ὅλον δι' ὅλον, ἐπειδὴ πᾶν τὸ σῶμα ἔμψυχον, πῶς σῶμα διὰ σώματος διήκει, δεικνύναι δεῖ. καὶ γὰρ καί, ἐπεὶ αἱ τῆς ψυχῆς ποιότητες σώματα κατ' αὐτοὺς καὶ αἱ τοῦ σώματος, πολλὰ σώματά ἐστιν ἐν τῷ αὐτῷ καὶ διάφορα δι' ἀλλήλων διήκοντα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ.

1 mutilatam aut turbatam esse argumentationem vidit Bruns. 7 σώματα scripsi, σῶμα libri. 12 τῷ Usener falso. 15 scil. Stoici, contra quos disputat. 18 Soranum Stoicis hoc argumentum debere probabile est. 42 fortasse ἐπεὶ καὶ hoc ord.

p. 116, 13. ἔτι εἰ καὶ αἱ ἀρεταὶ σώματα καὶ αἱ τέχναι, πῶς οὐ προσ-
γεγόμενα ταῦτά τινι στενοχωρήσει τὸ σῶμα ἢ αὐξήσει;

798 Alexander Aphrod. in Aristot. Topica II p. 93 Ald. p. 173, 14.
ἐπεὶ τῶ λέγοντι τὴν ψυχὴν σῶμα ἔπεται τὸ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν καὶ
τὸ στοιχεῖον αὐτὴν εἶναι ἢ ἐκ στοιχείων.

799 Plotinus Ennead. IV lib. VII 10 (Vol. II p. 114 Mü.). ἔτι εἰ
σῶμα οὐσα ἢ ψυχὴ διήλθε διὰ παντός, κἂν κραθεῖσα εἴη, ὃν τρόπον τοῖς
ἄλλοις σώμασιν ἢ κρᾶσις· εἰ δὲ ἢ τῶν σωμάτων κρᾶσις οὐδὲν ἐνεργεῖα ἔχῃ
εἶναι τῶν κραθέντων, οὐδ' ἂν ἢ ψυχὴ ἔτι <ἐνεργεῖα> ἐνελεῖ τοῖς σώμασιν,
ἀλλὰ δυνάμει μόνον, ἀπολέσασα τὸ εἶναι ψυχὴν ὥσπερ εἰ γλυκὺ καὶ πικρὸν¹⁰
κραθεῖη, τὸ γλυκὺ οὐκ ἔστιν· οὐκ ἔρα ἔχομεν ψυχὴν. τὸ δὲ δὴ σῶμα ἢν
σώματι κεκρᾶσθαι ὅλον δι' ὅλου, ὡς ὕπου ἂν ἦ, καὶ θάτερον εἶναι, ἴσον
ὄγκον ἀμφοτέρων καὶ τὸ πᾶν κατεχόντων, καὶ μηδεμίαν αὐξήσιν γεγονέναι
ἐπεμβληθέντος τοῦ ἑτέρου, οὐδὲν ἀπολείπει δ' μὴ τέμῃ. οὐ γὰρ κατὰ μεγάλα
μέρη παραλλᾶξ ἢ κρᾶσις (οὕτω γὰρ φασὶ παράθεσιν ἔσεσθαι), διεληλυθὸς δὲ¹⁵
διὰ παντός τὸ ἐπεμβληθὲν [ἐπί] σμικρότερον (ὅπερ ἀδύνατον, τὸ ἕλαττον
ἴσον γενέσθαι τῶ μείζονι) ἀλλ' οὐν διεληλυθὸς πᾶν τέμνει κατὰ πᾶν. — —
οὐ τοίνυν ὅλον δι' ὅλου χωρεῖν δυνατὸν τὸ σῶμα· ἢ δὲ ψυχὴ δι' ὅλων
ἁσώματος ἔρα.

800 Longinus apud Eusebium praep. evang. XV p. 823a. τῶν²⁰
δὲ περὶ ψυχὴν ἴχνος οὐδὲν οὐδὲ τεκμηρίον ἐν τοῖς σώμασιν εὐρίσκει-
ται, κἂν εἰ φιλοτιμοῦτό τις, ὡς Ἐπίκουρος καὶ Χρύσιππος, ἅπαντα
λίθον κινεῖν καὶ πᾶσαν ἐρευνᾶν δύναμιν σώματος εἰς γένεσιν τῶν
περὶ ψυχῆς πράξεων.

§ 3. Motus animae.

35

801 Jamblichus de anima apud Stobaeum ed. I p. 371, 22. οὐ μὴν
ἔτι γε τούτοις συγχωροῦσιν οἱ σῶμα τὴν ψυχὴν ἠπολαμβάνοντες, οἷον οἱ
Στωϊκοὶ καὶ ἄλλοι πλείονες· — — πάντες γὰρ οὗτοι σώματοειδεῖς τὰς κί-
νήσεις αὐτῇ ἀποδιδόασιν.

802 Philo quaest. et solut. in Genesin II 4 (p. 77 Aucher). Corpus³⁰
autem nostrum, ex multis compositum, extrinsecus et intrinsecus unitum
est atque propria habitudine constat; superior autem habitudo connexionis
istorum anima est, quae in medio consistens ubique permeat usque ad
superficiem deque superficie in medium vertitur, ut unica natura spiri-
tualis duplici convolvatur ligamine in firmiorem soliditatem unionemque³⁵
coaptata.

803 Philo quaest. et solut. in Exod. II 120 (p. 547 Aucher). siqui-
dem a se ipso est motus animae, ut convenit dicere maxime secundum
ex Stoa philosophos.

9 ἐνεργεῖα addidi, om. vulgo.
13 αὐξήσιν Euseb., αὐξήν libri Plot.
FP. 28 πάντα FP, corr. Heeren.

12 <θάτερον> καὶ θάτερον Müller.
16 ἐπὶ seclusi. 27 γε Meineke, τε

§ 4. Anima refrigeratione orta.

804 Plotinus Ennead. IV lib. VII 11 (Vol. II p. 115 Mü.). τὸ δὲ φύσιν μὲν πρότερον τὸ αὐτὸ πνεῦμα λέγειν, ἐν δὲ ψυχρῷ γενομένην καὶ στομωθεῖσαν ψυχὴν γίνεσθαι, λεπτοτέραν ἐν ψυχρῷ γενομένην, — ὃ δὴ καὶ αὐτὸ ἄτοπον· πολλὰ γὰρ ζῶα ἐν θερμῷ γίνονται καὶ ψυχὴν ἔχει οὐ ψυχθεῖσαν — ἀλλ' οὖν φασὶ γε πρότερον φύσιν ψυχῆς εἶναι κατὰ συντυχίας τὰς ἔξω γιγνομένης. συμβαίνει οὖν αὐτοῖς τὸ χεῖρον πρῶτον ποιεῖν καὶ πρὸ τούτου ἄλλο ἔλαττον, ἣν λέγουσιν ἔξιν· ὃ δὲ νοῦς ὕστατος, ἀπὸ τῆς ψυχῆς δηλονότι γεγόμενος.

10 805 Tertullianus de anima cp. 25. — — isti qui praesumunt, non in utero concipi animam, nec cum carnis figulatione compingi atque produci, sed effuso iam partu nondum vivo infanti extrinsecus imprimi. Ceterum semen ex concubitu muliebribus locis sequestratum motuque naturali vegetatum compinguescere in solam substantiam carnis; eam editam et de 15 uteri fornace fumantem et calore solutam, ut ferrum ignitum et ibidem frigidae immersum, ita aëris rigore percussam et vim animalem rapere et vocalem sonum reddere. Hoc Stoici cum Aenesidemo etc.

806 Plutarchus de Stoic. repugn. cp. 41 p. 1052f. Τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει καθάπερ φυτόν· ὅταν 20 δὲ τεχθῆ, ψυχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ στομούμενον τὸ πνεῦμα μεταβάλλειν καὶ γίνεσθαι ζῶον· ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου τὴν ψυχὴν ὠνομάσθαι παρὰ τὴν ψῦξιν. Αὐτὸς δὲ πάλιν „τὴν ψυχὴν ἀραιότερον πνεῦμα τῆς φύσεως καὶ λεπτομερέστερον“ ἠγείται, μαχόμενος αὐτῷ.

25 p. 1053d. ὁ περὶ ψυχῆς γενέσεως αὐτῷ λόγος μαχομένην ἔχει πρὸς τὸ δόγμα τὴν ἀποδειξίν. Γίνεσθαι μὲν γὰρ φησι τὴν ψυχὴν, ὅταν τὸ βρέφος ἀποτεχθῆ, καθάπερ στομώσῃ τῇ περιψύξει τοῦ πνεύματος μεταβαλόντος· ἀποδειξίει δὲ χρῆται τοῦ γεγυμέναι τὴν ψυχὴν καὶ μεταγενεστέραν εἶναι μάλιστα τῷ 30 καὶ τὸν τρόπον καὶ τὸ ἦθος ἐξομοιοῦσθαι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι. — — — Εἰ δὲ φήσῃ τις (Stoicorum sententiam sc. defendens), ὅτι ταῖς κράσεσι τῶν σωμάτων ἐγγινομένης τῆς ὁμοιότητος, αἱ ψυχαὶ γενόμεναι μεταβάλλουσι, διαφθείρει τὸ τεκμήριον τοῦ γεγυμέναι τὴν ψυχὴν· ἐνδέχεται γὰρ οὕτω καὶ ἀγέννητον οὖσαν, ὅταν ἐπεισέλθῃ, 35 μεταβάλλειν τῇ κράσει τῆς ὁμοιότητος.

idem de primo frigido cp. 2. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ καὶ τὸ πνεῦμα λέγουσιν ἐν τοῖς σώμασι τῶν βρεφῶν τῇ περιψύξει στομούσθαι καὶ μεταβάλλον ἐκ φύσεως γίνεσθαι ψυχὴν.

cf. Porphyrius de anima apud Eusebium praep. evang. XV p. 813c.

3 πρότερον scripsi, πρότερον libri. 20 ψυχόμενον Bernard., ψυχόμενον libri. 34 ἀγέννητον Bernard., ἀγέννητον libri.

πῶς δὲ οὐκ αἰσχύνης γέμων ὁ πνεῦμα πῶς ἔχον αὐτήν (scil. τὴν ψυχὴν) ἀποδιδούς, ἢ πῦρ νοερόν, τῇ περιψύξει καὶ οἶον βαφῆ τοῦ ἀέρος ἀναφθὲν ἢ στομωθέν.

Plutarchus de comm. not. ep. 46 p. 1084e. τὸ θερμώτατον περιψύξει καὶ πυκνώσει τὸ λεπτομερέστατον γεννηῶντες. ἡ γὰρ ψυχὴ θερμώτατον ἔστι δῆπου καὶ λεπτομερέστατον· ποιῶσι δ' αὐτὴν τῇ περιψύξει καὶ πυκνώσει τοῦ σώματος, οἶον στομῶσει τὸ πνεῦμα μεταβάλλοντος, ἐκ φυτικῶν ψυχικῶν γενόμενον. γερονέναι δὲ καὶ τὸν ἥλιον ἔμψυχον λέγουσι, τοῦ ὑγροῦ μεταβάλλοντος εἰς πῦρ νοερόν.

807 Hippolytus Philos. 21 (DDG p. 571, 17) Stoici, Chrysippus et 10 Zeno. τὴν δὲ ψυχὴν λέγουσιν ἀθάνατον εἶναι, σῶμα δέ, καὶ γενέσθαι ἐκ τῆς περιψύξεως τοῦ ἀέρος τοῦ περιέχοντος, διὸ καὶ καλεῖσθαι ψυχὴν· δμολογοῦσι δὲ καὶ μετενσωμάτωσιν γίνεσθαι ὠρισμένων οὐσῶν τῶν ψυχῶν.

808 Origenes de principiis (interpr. Rufino) II ep. 8 p. 96 ed. Delar. ψυχὴν παρὰ τὴν ψύξιν nominatam esse putat. 15

§ 5. Anima non immortalis, sed morti superstes.

809 Arius Didymus epit. phys. fr. 39 Diels (DG p. 471, 18. Euseb. praep. evang. XV 20, 6). τὴν δὲ ψυχὴν γενετήν τε καὶ φθορὴν λέγουσιν. οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγείσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐπιμένει τινὰς χρόνους καθ' ἑαυτήν· τὴν μὲν τῶν σπουδαίων μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως 20 τῶν πάντων, τὴν δὲ τῶν ἀφρόνων πρὸς ποσοῦς τινὰς χρόνους. τὸ δὲ διαμένειν τὰς ψυχὰς οὕτως λέγουσιν, ὅτι διαμένομεν ἡμεῖς ψυχὰι γενόμενοι τοῦ σώματος χωρισθέντες καὶ εἰς ἐλάττω μεταβαλόντες οὐσίαν τὴν τῆς ψυχῆς, τὰς δὲ τῶν ἀφρόνων καὶ ἀλόγων ζῴων ψυχὰς συναπόλλυσθαι τοῖς σώμασι.

810 Aëtius Plac. IV 7, 3. οἱ Στωϊκοὶ ἐξιοῦσαν ἐκ τῶν σωμάτων 25 οὐπω φθείρεσθαι· (καὶ) τὴν μὲν ἀσθενεστέραν ἀμαρτῶν σύγκριμα γίνεσθαι (ταύτην δ' εἶναι (τὴν) τῶν ἀπαιδευτῶν). τὴν δὲ ἰσχυροτέραν (οἷα ἔστι περὶ τοὺς σοφοὺς) ζῆν μέχρι τῆς ἐκπυρώσεως.

Theodoretus graec. aff. cur. V 23 p. 73, 24. οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὰς χωριζόμενας τῶν σωμάτων ψυχὰς διαρκεῖν μὲν καὶ καθ' αὐτὰς ζῆν ἔφασαν, ἀλλὰ 30 τὴν μὲν ἀσθενεστέραν ἐπ' ὀλίγον, τὴν δὲ γε ἰσχυροτέραν μέχρι τῆς τοῦ παντὸς ἐκπυρώσεως.

811 Diogenes Laërt. VII 157. Κλεάνθης μὲν οὖν πάσας (scil. τὰς ψυχὰς) ἐπιδιαμένειν μέχρι τῆς ἐκπυρώσεως, Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνων. 35

812 Sextus adv. math. IX 71. ἡ δὲ περὶ θεῶν ὑπόληψις οὐ τοιαύτη τις ἔστιν οὐδὲ μάχην ὑπέβαλλεν, ἀλλὰ σύμφωνος τοῖς γιγνομένοις ἐφαίνετο.

7 τοῦ πνεύματος—ψυχικῶν γενομένων Rasmus. 23 χωρισθέντος libri, corr. Diels. || εἰς ἐλάττων DE, οὐκ ἐλάττων CFG. || μεταβαλόντος libri, corr. Diels. 26 οὐπω φθείρεσθαι Diels, ὑποφείρεσθαι libri. || καὶ addidi. || ἀμαρτῶν σύγκριμα scripsi, ἀμα τοῖς συγκρίμασι libri. 27 τὴν addidi. 28 ζῆν scripsi, καὶ libri. 34 τὰς μέχρι ἐκπυρώσεως (om. τῆς) BPF. Cf. I n. 522.

καὶ γὰρ οὐδὲ τὰς ψυχὰς ἔνεστιν ὑπονοῆσαι κάτω φερομένας· λεπτομερεῖς γὰρ οὐσαι καὶ οὐχ ἤτιον πυρώδεις ἢ πνευματώδεις εἰς τοὺς ἄνω μᾶλλον τόπους κουφοροῦσιν. καὶ καθ' αὐτὰς δὲ διαμένουσι καὶ οὐχ, ὡς ἔλεγεν Ἐπίκουρος, ἀπολυθεῖσαι τῶν σωμάτων καπνοῦ δίκην σκίδναιται. οὐδὲ γὰρ πρό-
 5 τερον τὸ σῶμα διακρατητικόν ἦν αὐτῶν, ἀλλ' αὐτὰι τῷ σώματι συμμονῆς ἦσαν αἷται, πολὺ δὲ πρότερον καὶ ἑανταῖς. ἔκκερηνοι γοῦν ἥλιον γενόμεναι τὸν ὑπὸ σελήνην οἰκοῦσι τόπον, ἐνθάδε τε διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ ἀέρος πλείονα πρὸς διαμονὴν λαμβάνουσι χρόνον, τροφῇ τε χρῶνται οἰκεία τῇ ἀπὸ γῆς ἀναθυμιάσει ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα, τὸ διαλύσόν τε αὐτὰς ἐν ἐκείνοις
 10 τοῖς τόποις οὐκ ἔχουσιν. εἰ οὖν διαμένουσιν αἱ ψυχὰι, δαίμοσιν αἱ αὐτὰι γίνονται· εἰ δὲ δαίμονές εἰσι ζητέον καὶ θεοὺς ὑπάρχειν etc.

813 [Lactant. div. instit. VII 20. Hic fortasse dixerit quispiam: si est immortalis anima, quomodo patibilis inducitur ac poenae sentiens? —
 — Huic quaestioni sive argumento a Stoicis ita occurritur: Animas qui-
 15 dem hominum permanere nec interventu mortis in nihilum resolvi; sed eorum, qui iusti fuerunt, puras et impatibiles et beatas ad sedem coelestem, unde illis origo sit, remeare, vel in campos quosdam fortunatos rapi, ubi fruuntur miris voluptatibus: impios vero quoniam se malis cupiditatibus inquinaverunt mediam quandam gerere inter immortalem mortalemque na-
 20 turam et habere aliquid imbecillitatis ex contagione carnis, cuius desiderii ac libidinibus addictae ineluibilem quendam fucum trahant labemque terrenam; quae cum temporis diuturnitate penitus inhaeserit, eius naturae reddi animas, ut si non exstinguibiles in totum (quoniam ex deo sunt) tamen cruciabiles fiant per corporis maculam, quae peccatis inusta sensum
 25 doloris attribuit.]

814 Tertullianus de anima ep. 54. Omnes ferme philosophi, qui immortalitatem animae qualiter qualiter volunt tamen vindicant, ut Pythagoras, ut Empedocles, ut Plato, quique aliquod illi tempus indulgent ab excessu usque in conflagrationem universitatis, ut Stoici, suas solas, id est
 30 sapientum animas in supernis mansionibus collocant.

ibidem: itaque apud illum (scil. Platonem) in aethera sublimantur animae sapientes, apud Arium in aërem, apud Stoicos sub lunam.

ibidem: reliquas animas ad inferos deiciunt.

ep. 55. Sed in aethere dormitio nostra — — aut circa lunam cum
 35 Endymionibus Stoicorum.

815 Scholia in Hom. Iliad. Ψ 65. ἄκρωσ δὲ ἐπεξεργάζεται τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὄνειρον· ἑναυλος γὰρ τῷ Ἀχιλλεῖ ὁ τοῦ φίλου τύπος. ἐντεῦθεν Ἀντισθένης ὁμοσχήμενάς φησι τὰς ψυχὰς τοῖς περιέχουσι σώμασιν εἶναι, Χρῦσιππος δὲ μετὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ σώματος
 40 σφαιροειδεῖς γενέσθαι δογματίζει.

816 Hieronymus ep. 108, 23 (ad Eustochium). Ossa audis et carnem et pedes et manus; et globos mihi Stoicorum atque aëria quaedam deliramenta confingis.

817 Commenta Lucani Lib. IX 1 p. 289 Us. alii existimant animas
 45 statim elisas corpore solvi ac dissipari in principia sua, inter quos Epi-

5 αὐτὰι scripsi, αὐτὰι libri. 12 Stoica in sequentibus cum Platonicis commixta sunt. Posidonium haec sapiunt.

curus. alii solidas quidem, postquam exierint de corpore, permanere, sed deinde tractu temporis dissipari: haec opinio Stoicorum.

cf. ibid. p. 290. mixtum dogma cum Platónico Stoicum. qui viro-
rum fortium animas existimant in modum siderum vagari in aëre et
esse sic immortales, ut non moriantur sed resolvantur, secundum Platonem 5
ne resolvantur quidam.

cf. Servius ad Aeneid. III 68.

818 Commenta Lucani Lib. VII 816 p. 252 Us. Non altius ibis in
auras: quamdiu vivimus, habemus discretionem: mortui unum sumus omnes.
sectas hic tangit Epicureorum et Stoicorum.

819 Origenes contra Celsum I Vol. I p. 66, 2 Kō. (p. 331 ed. Delarue).
ὡς εἰ λέγομεν καὶ τὸν Πλατωνικόν, πιστεύοντα τῇ ἀθανασίᾳ τῆς ψυχῆς καὶ
τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις περὶ μετενσωματώσεως, μωρίαν ἀνεληφέναι ὡς
πρὸς τοὺς Στωϊκούς, διασύροντας τὴν τούτων συγκατάθεσιν.

820 Seneca ep. 57. Nunc me putas de Stoicis dicere, qui existimant 15
animam hominis magno pondere extriti permanere non posse et statim
spargi, quia non fuerit illi exitus liber.

821 Arius Didymus epit. phys. fr. 39 Diels (DG p. 471, 11). εἶναι
δὲ ψυχὴν ἐν τῷ ὄλῳ φασίν, ὃ καλοῦσιν αἰθέρα καὶ αἴρα, κύκλω περιέχουσιν
γῆν καὶ θάλασσαν καὶ ἐκ τούτων ἀναθυμιαθεῖσιν τὰς δὲ λοιπὰς ψυχὰς 20
προσπεφυκέναι ταύτῃ, ὅσαι τε ἐν ζώοις εἰσὶ καὶ ὅσαι ἐν τῷ περιέχοντι· δια-
μένειν γὰρ ἐκεῖ τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχὰς. ἔνιοι δὲ τὴν μὲν τοῦ ὄλου
αἰθιον, τὰς δὲ λοιπὰς συμμίγνυσθαι ἐπὶ τελευτῇ εἰς ἐκείνην. ἔχειν δὲ πᾶσαν
ψυχὴν ἡγεμονικόν τι ἐν αὐτῇ, ὃ δὴ ζωὴ καὶ αἴσθησις ἐστὶ καὶ ὁρμή.

822 Cicero Tuscul. disp. I 77. Stoici autem usuram nobis largiun- 25
tur tamquam cornicibus; diu mansuros aiunt animos, semper negant.

§ 6. De partibus animae et facultatibus.

823 Alexander Aphrod. de anima libri mant. p. 118, 6 Bruns. Ὅτι
μὴ „μία ἢ τῆς ψυχῆς δύναμις, ὡς τὴν αὐτὴν πως ἔχουσιν ποτὲ
μὲν διανοεῖσθαι, ποτὲ δὲ ὀργίζεσθαι, ποτὲ δ' ἐπιθυμεῖν παρὰ 30
μέρος“ δεικτέον.

824 Themistius paraphr. in Arist. de anima I 1 p. 5 Sp. οἱ μὲν
πολυδύναμον ἀξιοῦσιν εἶναι τὴν ψυχὴν ἐφ' ἐνὸς οὕσαν ὑποκειμένον, οἱ δὲ
πολυμερῆ, διορίζοντες καὶ τοῖς τόποις τὰ μέρη, ὥσπερ οἱ Στωϊκοί.

825 Jamblichus de anima apud Stobaeum ecl. I p. 373, 15 W. ἐπὶ 35
δὴ τούτοις δεῖ νοεῖν ὡς οἱ μὲν Στωϊκοὶ πάσας τῆς ὁποιουσῶν ψυχῆς τὰς
ἐνεργείας συμμιγνύουσιν τοῖς διοικουμένοις καὶ ἀψύχοις, οἱ δ' ἀπὸ Πλάτωνος
οὐ πάσας.

826 Jamblichus de anima apud Stobaeum ecl. I p. 367, 17 W.
ἀλλὰ μὴν οἱ γε ἀπὸ Χρυσίππου καὶ Ζήνωνος φιλόσοφοι καὶ πάντες 40
ὅσοι σῶμα τὴν ψυχὴν νοοῦσι τὰς μὲν δυνάμεις ὡς ἐν τῷ ὑποκειμένῳ
ποιότητος συμβιβάζουσι, τὴν δὲ ψυχὴν ὡς οὐσίαν προὑποκειμένην ταῖς

19 20 περιέχουσιν et ἀναθυμιαθεῖσιν scripsi, περὶ τὴν et ἀναθυμιάσεις
libri; περιέχοντας et ἀναθυμιαθέντας Diels in adn. 22 ἐκεῖ Diels, ἐτι CF.

δυνάμεσι προτιθέασιν, ἐκ δ' ἀμφοτέρων τούτων σύνθετον φύσιν ἐξ ἀνομοίων συνάγουσιν.

p. 368, 6. καθ' οὓς δὲ μία ζωὴ τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἢ τοῦ συνθέτου, συγκεκριμένης τῆς ψυχῆς τῷ σώματι, ὡς οἱ Στωϊκοὶ λέγουσιν, —
 5 — κατὰ τούτους εἰς ἐστὶν ὁ τρόπος τῆς παρουσίας αὐτῶν, ὁ ἐν τῷ μετέχουσθαι ἢ ἐν τῷ κεκρᾶσθαι τῷ ὄλῳ ζῶν. πῶς οὖν διακρίνονται; κατὰ μὲν τοὺς Στωϊκοὺς εἶναι μὲν διαφορότητι <τῶν> ὑποκειμένων σωμάτων· πνεύματα γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ φασὶν οὗτοι διατείνειν ἄλλα κατ' ἄλλα, τὰ μὲν εἰς ὀφθαλμούς, τὰ δὲ εἰς ὠτα, τὰ δὲ εἰς ἄλλα
 10 αἰσθητήρια· εἶναι δὲ ἰδιότητι ποιότητος περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον· ὥσπερ γὰρ τὸ μῆλον ἐν τῷ αὐτῷ σώματι τὴν γλυκύτητα ἔχει καὶ τὴν εὐωδίαν, οὕτω καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ταύτῳ φαντασίαν, συγκεκριμένην, ὁρμήν, λόγον συνείληφε.

827 Aëtius Plac. IV 4, 4. Οἱ Στωϊκοὶ ἐξ ὀκτώ μερῶν φασὶ συνε-
 15 στάναι (τὴν ψυχὴν), πέντε μὲν τῶν αἰσθητικῶν ὁρατικοῦ ἀκουστικοῦ ὀσφρα-
 τικοῦ γευστικοῦ ἀπτικοῦ, ἕκτου δὲ φωνητικοῦ, ἑβδόμου δὲ σπερματικοῦ, ὀγδόου δὲ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμονικοῦ, ἀφ' οὗ ταῦτα πάντα ἐπιτέταται διὰ τῶν οἰκείων ὀργάνων προσφερώς ταῖς τοῦ πολύποδος πλεκάναις.

Cf. Theodoret V 20 p. 72, 44.

20 828 Diogenes Laërt. VII 110. φασὶ δὲ τὴν ψυχὴν εἶναι ὀκταμερῆ· μέρη γὰρ αὐτῆς τὰ τε πέντε αἰσθητήρια καὶ τὸ φωνητικὸν μόριον καὶ τὸ διανοητικόν, ὅπερ ἐστὶν αὐτὴ ἢ διάνοια, καὶ τὸ γεννητικόν.

157. μέρη δὲ ψυχῆς λέγουσιν ὀκτώ, τὰς πέντε αἰσθήσεις καὶ τοὺς ἐν ἡμῖν σπερματικοὺς λόγους καὶ τὸ φωνητικὸν καὶ τὸ λογιστικόν.

25 829 Origenes contra Celsum V 47 Vol. II p. 51, 19 Kō. (p. 614 Delarue). ἄλλη μὲν ἢ κατ' Ἐπίκουρον δικαιοσύνη, ἄλλη δὲ ἢ κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἀρνούμενους τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς.

830 Porphyrius de anima apud Stobaeum ecl. I p. 350, 13. αὐτίκα οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὀκταμερῆ τὴν ψυχὴν θέντες καὶ πέντε μὲν μέρη
 30 τὰ αἰσθητικὰ λαβόντες, ἕκτον δὲ τὸ φωνητικὸν καὶ ἑβδόμον τὸ σπερματικόν, τὸ λοιπὸν τὸ ἡγεμονικὸν ὡς ἂν ἄρρητος γῶραν ἔχειν ὑπετίθεντο, τὰ δὲ ἄλλα μέρη ἐν ὑπερέτερον τάξει ἀπεδίδοσαν, ὥστε τὸ αὐτὸ ἐξ ἄρρητος καὶ ἀρρημένου συνεστάναι.

831 Jamblichus de anima apud Stobaeum ecl. I p. 369, 5. οἱ ἀπὸ
 35 Ζήνωνος ὀκταμερῆ τὴν ψυχὴν [δια]δοξάζουσι, περὶ <ἦν> τὰς δυνάμεις εἶναι πλείονας, ὥσπερ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ἐνυπαρχουσῶν φαντασίας, συγκεκριμένης, ὁρμῆς, λόγου.

832 Philo quaest. et solut. in Genesin I 75 (p. 49 Aucher). Cum octo partibus anima nostra constet, ex rationali individua et irrationali

4 Cf. ibid. p. 367, 4 ἢ τὸ συγκεκριμένον τοῖς σώμασιν, ὥσπερ οἱ Στωϊκοὶ λέγουσιν. 7 τῶν add. Heeren. 9 ἄλλα κατ' ἄλλα Meineke, ἄλλα καὶ ἄλλα FD.

17 ἐπιτέταται libri, corr. Zeller. 31 τὸ scripsi, καὶ libri ante λοιπὸν. 35 δοξάζουσι Heeren, διαδοξάζουσι libri. || ἦν add. Wachsm., sed videtur dixisse plures esse facultates quam partes, quia sint partes (ut principale), quae plures habeant facultates: περὶ <τινὰ δὲ> τὰς etc. aut περὶ <δέ τινα μέρη> τὰς etc. Cf. Vol. I n. 143.

in septem partes distingui solita, in quinque nempe sensus et in vocis instrumentum et geniturae etc.

833 Philo octo partes animae commemorat: leg. alleg. I § 11 Vol. I p. 63, 22 Wendl., de mundi opificio § 117 Vol. I p. 41, 14 Wendl., de agricultura § 30 Vol. II p. 101, 3 Wendl., quis rer. divin. heres § 232 Vol. II p. 52, 13 Wendl., quod det. potiori insid. soleat § 168 Vol. I p. 296, 6 Wendl., et saepius.

§ 7. De animae principali.

834 Philo de animalibus adv. Alexandrum p. 170 Aucher. Non vides quod parvulum infantem nemo de ullo opere facto accusat unquam, eo quod prudentis aetatis nondum particeps fuerit? At puer, quamvis imperfectus comperitur, quia tamen homo est rationalis natura, paulo ante acceptis sapientiae seminibus, quamvis nondum formare rem potest, paulo tamen post oriri faciet; etenim aura recepta seminales vires ad modum scintillae in silva iuxta tempora cum illo crescentes vigere ac adhaerere debent. Aliorum vero (animalium) animae non habentes fontem mentis progressu deliberationis carent.

835 Jamblichus de anima apud Stobaeum ecl. I p. 317, 21 W. *πάλιν τοίνυν περὶ τοῦ νοῦ καὶ πασῶν τῶν κρείττωνων δυνάμεων τῆς ψυχῆς οἱ μὲν Στωϊκοὶ λέγουσι μὴ εὐθὺς ἐμφύεσθαι τὸν λόγον, ὕστερον δὲ συνα- θροῖσθαι ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ φαντασιῶν περὶ δεκατέσσαρα ἔτη.*

836 Aëtius Plac. IV 21. *Πόθεν αἰσθητικὴ γίνεται ἡ ψυχὴ καὶ τί αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν.* G. 102. *Οἱ Στωϊκοὶ φασὶν εἶναι τῆς ψυχῆς ἀνώτατον μέρος τὸ ἡγεμονικόν, τὸ ποιοῦν τὰς φαντασίας καὶ συγκρατήσεις καὶ αἰσθήσεις καὶ ὁρμὰς· καὶ τοῦτο λογισμὸν καλοῦσιν. — Ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπὶ ἑπτὰ μέρη ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἐκπεφυκῶτα καὶ ἐκτεινόμενα εἰς τὸ σῶμα καθάπερ αἱ ἀπὸ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι· τῶν δὲ ἑπτὰ μερῶν τῆς ψυχῆς πέντε μὲν εἰσὶ τὰ αἰσθητήρια, ὅρασις ὄσφρησις ἀκοή γεῦσις καὶ ἀφή. — Ὡν ἡ μὲν ὄρασις ἐστὶ πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ ἡγεμονικοῦ μέχρις ὀφθαλμῶν, ἀκοή δὲ πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρις ὠτων, ὄσφρησις δὲ πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι μυκήρων [λεπτύρων], γεῦσις δὲ πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι γλώττης, ἀφή δὲ πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρις ἐπιφανείας εἰς θίξιν εὐαίσθητον τῶν προσπιπτόντων. — Τῶν δὲ λοιπῶν τὸ μὲν λέγεται σπέρμα, ὅπερ καὶ αὐτὸ πνεῦμά ἐστι διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι τῶν παραστατῶν· τὸ δὲ „φωναῖον“ ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος εἰρημένον, ὃ καὶ φωνήν καλοῦσιν, ἐστὶ πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι φάρυγγος καὶ γλώττης καὶ τῶν οἰκείων ὀργάνων. αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ὥσπερ ἐν κόσμῳ <ἥλιος> κατοικεῖ ἐν τῇ ἡμετέρῃ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ.*

Seneca epist. 113, 23. *inter Cleanthen et discipulum eius Chrysippum non convenit, quid sit ambulatio. Cleanthes ait spiritum esse a principali usque in pedes permissum, Chrysippus ipsum principale.*

31 secluserunt Beck, Reiske.
at in corde secundum Chrysippum.

38 ἥλιος add. Diels in adn.
41 Cf. I n. 525.

39 κεφαλῇ:

837 Diogenes Laërt. VII 159. ἡγεμονικὸν δὲ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ αἱ φαντασίαι καὶ αἱ ὁρμαὶ γίνονται καὶ ὄθεν ὁ λόγος ἀναπέμπεται ὅπερ εἶναι ἐν καρδίᾳ.

838 Aëtius Plac. IV 5, 6. Οἱ Στωϊκοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ἢ τῷ περὶ τὴν καρδίαν πνεύματι (sc. εἶναι τὸ ἡγεμονικόν). cf. Theodoret V 22 p. 73, 14.

839 Alexander Aphrod. de anima p. 97, 8 Bruns. καὶ ὅτι μὲν καὶ ἡ αἰσθητικὴ (scil. ψυχὴ) ὥσπερ καὶ ἡ θεραπευτικὴ περὶ τὴν καρδίαν ἐστίν — ἐκ τούτων γνώριμον ἂν εἴη. ἀλλὰ μὴν ὅπου αἱ αἰσθήσεις τελευτῶσιν, ἐκεῖ καὶ τὴν φανταστικὴν ψυχὴν ἀναγκαῖον εἶναι — ἀλλὰ μὴν ἐν ᾧ ἡ φαντασία, ἐν τούτῳ καὶ αἱ συγκαταθέσεις, ἐν ᾧ δὲ αἱ συγκαταθέσεις, ἐν τούτῳ καὶ ὁρμαὶ τε καὶ ὀρέξεις.

p. 98, 24. ὅτι δὲ καὶ τὸ λογιστικὸν μῶριον τῆς ψυχῆς, ὃ καὶ ἰδίως ἡγεμονικὸν καλεῖται, ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ αὐτό, δεικνύοιτο ἂν τῷ etc. (secuntur 15 argumenta).

840 Stobaeus Florileg. 3, 66. Χρυσίππου· Χρυσίππος ὁ Στωϊκὸς ἔφη, τὴν διάνοιαν εἶναι λόγου πηγὴν.

841 Galenus de Hipp. et Plat. plac. V 3 (160) p. 421 M. In libro qui inscriptus erat περὶ παθῶν θεραπευτικὸς Chrysippus dixerat: 20 Ἔστι δὲ γε τῆς ψυχῆς μέρη, δι' ὧν ὁ ἐν αὐτῇ λόγος συνέστηκεν. G. ex aliis Chr. libris enucleare studet, quas dixerit Chr. animi partes: ἀναμιμνήσκων ἴσως ἡμᾶς τῶν ἐν τοῖς περὶ τοῦ λόγου γεγραμμένων, ὧν σὺ διήλθες, „ὡς ἔστιν ἐννοιῶν τέ τινων καὶ προλήψεων ἄθροισμα.“ ἀλλ' εἴπερ ἐκάστην τῶν ἐννοιῶν καὶ προλήψεων εἶναι 25 μῶριον νομίζεις τῆς ψυχῆς, ἀμαρτάνεις διττά. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ψυχῆς ἔχρην, ἀλλὰ λόγου ταῦτ' εἶναι μῶρια φάσκειν, ὡσπερ οὖν καὶ γράφεις ἐν τῇ περὶ λόγου πραγματείᾳ. οὐ γὰρ δήπου ταυτόν ἐστι ψυχὴ καὶ λόγος· ἄλλως τε καὶ διὰ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ἐνεδείξω τῶν ἐν τῇ ψυχῇ συνισταμένων ὡς ἐν τι καὶ ὁ λόγος ἐστίν. οὐ ταυτόν 30 δὲ ψυχὴ ἐστὶ καὶ τὸ ἐν αὐτῇ συνιστάμενον. ἔπειτα — — τὰς γ' ἐννοίας καὶ προλήψεις οὐ μῶρια τῆς ψυχῆς εἶναι λεκτέον. — — αἱ μὲν γὰρ ἐννοιαὶ καὶ αἱ προλήψεις ἐνέργειαι (μῶρια δὲ) τῆς ψυχῆς, ὡς αὐτὸς σὺ δι' ἐτέρων ἐκδιδάσκεις, τό τε ἀκουστικὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὀπτικὸν ἔτι τε πρὸς τούτοις φωνητικὸν τε καὶ γεννητικὸν, καὶ πρὸ πάν- 35 των αὐτῶν τὸ ἡγεμονικόν, ἐν ᾧ καὶ τὸν λόγον ἔφη συνίστασθαι etc. — — τοῦτ' οὖν τὸ πνεῦμα δύο μὲν κέκτηται μῶριά τε καὶ στοιχεῖα καὶ καταστάσεις, δι' ὧν ἀλλήλοισ κεκραμένα, τὸ ψυχρὸν καὶ θερμόν, εἴπερ δ' ἐτέροις ὀνόμασι καὶ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν ἐθέλοι τις αὐτὰ προκαθορεῦν, ἀέρα τε καὶ πῦρ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἰκμάδα τινὰ προσείληφεν 40 ἀπὸ τῶν σωματίων, ἐν οἷς διαίτῃται.

842 Philo de sacrif. Abel et Cain § 137 Vol. I p. 256, 22 Wendl. ὅτι τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ ἀμερῆ χρόνων διαστήματα (πολλὰς) πρὸς ἐκάτερον

42 χρόνων M, χρόνον H, χρόνον ceteri. || διαστήματα Pap., διάστημα &

τό τε εὔ και χειρον τροπὰς λαμβάνον, ἀλλάττοντας αἰεὶ τύπους δέχεται τότε μὲν καθαρῶ και δοκίμου, τότε δὲ παρακεκομμένου και κιβδηλου νομίσματος. Τὴν δεδεγμένην οὖν χώραν ἄμφω τὰ μαχόμενα, καλόν τε και αἰσχρόν και πρὸς ἑκάτερον φικειωμένην και τὴν ἴσῃν τιμὴν ἀφοτεροῖς ἀπονέμουσαν — — ὁ νομοθέτης ἀπὸ τοῦ θελου βωμοῦ κατεβίβασε (Dubitat Philo § 136 utrum 5 cerebro an cordi insit animi principale: εἶγε και κατὰ τὸν νομοθέτην ἐν ἑτέρῳ τούτων τὸ ἡγεμονικὸν ἀνωμολόγηται).

843 Philo Leg. Alleg. I § 59 Vol. I p. 75, 25 Wendl. Οἱ δὲ λέγουσι τὴν καρδίαν ξύλον εἰρησθαι ζωῆς, ἐπειδὴ αἰτία τε τοῦ ζῆν ἐστι, και τὴν μέσῃν τοῦ σώματος χώραν ἔλαχεν, ὡς ἂν κατ' αὐτοὺς ἡγεμονικὸν ὑπάρχουσα. — 10

§ 61. τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν πανδεχὲς ἐστι και ἔοικε κηρῷ πάντας τύπους, καλοὺς τε και αἰσχροὺς δεχομένο.

844 Philo Leg. Alleg. I § 30 Vol. I p. 68 Wendl. Τὸ γὰρ ζῶν τοῦ μὴ ζῶν δυοὶ προὔχει, φαντασία και ὁρμη· ἡ μὲν οὖν φαντασία συνίσταται κατὰ τὴν τοῦ ἐκτὸς πρόσδοτον τυποῦντος νοῦν δι' αἰσθήσεως· ἡ δὲ ὁρμη, τὸ 15 ἀδελφὸν τῆς φαντασίας, κατὰ τὴν τοῦ νοῦ τονικὴν δύναμιν· ἦν τείνας δι' αἰσθήσεως ἄπτεται τοῦ ὑποκειμένου και πρὸς αὐτὸ χωρεῖ γλιχόμενος ἐφικέσθαι και συλλαβεῖν αὐτό.

845 Tertullianus de carne Christi cp. 12. Opinor sensualis est animae natura. Adeo nihil animale sine sensu, nihil sensuale sine anima. 20 — — Igitur cum omnibus anima sentire praestet, et ipsa sentiat omnium etiam sensus, nedum qualitates, cui veri simile est, ut ipsa sensum sui ab initio sortita non sit? Unde illi scire quod interdum sibi sit necessarium ex naturalium necessitate, si non scit suam qualitatem, cui quid necessarium est? Hoc quidem in omni anima recognoscere est, notitiam 25 sui dico, sine qua notitia sui nulla anima se ministrare potuisset. Puto autem magis hominem, animal solum rationale, computes et animam esse sortitum, quae illum faciat animal rationale, ipsa in primis rationalis. Porro quomodo rationalis quae efficit hominem rationale animal, si ipsa rationem suam nescit, ignorans semet ipsam. 30

846 Plutarchus apud Olympiodorum in Plat. Phaedon. p. 124, 20 ed. Finckh. "Οτι οὐχ ἡ ψυχὴ τρέπει ἑαυτὴν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων κατάληψιν και ἀπάτην κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Στοῆς· πῶς γὰρ αἰτία ἑαυτῇ γνώσεως ἡ ψυχὴ και ἀγνοίας, μήπω αὐτὰς ἔχουσα ἀρχήν.

847 Plutarchus de comm. not. cp. 47 p. 1084f. φαντασία γὰρ τις 35 ἡ ἐννοιά ἐστι, φαντασία δὲ τύποις ἐν ψυχῇ· ψυχῆς δὲ φύσις ἀναθυμίας, ἦν τυπωθῆναι μὲν ἐργῶδες διὰ μεανότητα, δεξαμένην δὲ τηρῆσαι τύποις ἀδύνατον· ἡ τε γὰρ τροφή και ἡ γένεσις αὐτῆς ἐξ ὑγρῶν οὐσα συνεχῆ τὴν ἐπιφορὰν ἔχει και τὴν ἀνάλωσιν· ἡ τε πρὸς τὸν ἀέρα (διὰ) τῆς ἀναπνοῆς ἐπιμῆλα καινήν αἰεὶ ποιεῖ τὴν ἀναθυμίαςιν, ἐξισταμένην και τρεπομένην ὑπὸ 40 τοῦ θύραθεν ἐμβάλλοντος ὄχετοῦ και πάλιν ἐξιόντος.

p. 1085a. ἀλλ' οὕτω παρακούουσιν ἑαυτῶν, ὥστε τὰς ἐννοίας ἀποκειμένας τινὰς ὀριζόμενοι νοήσεις, μνήμας δὲ μονίμους και σχετικὰς τυπώσεις, τὰς δ' ἐπιστήμας και παντάπασι πηγνύντες ὡς τὸ ἀμετάπτωτον και βέβαιον ἐχούσας, εἶτα τούτοις ὑποτίθεσθαι βᾶσιν — οὐσίας — φερομένης αἰεὶ και 45 θεούσης.

AGPU, διάστημα MH. || πολλὰς ex Pap. add. Wendland. 36 ψυχῆ libri, corr. Bernardakis. 39 διὰ addidi. 42 παρακούοντες libri, corr. Wy.

848 Plutarchus de comm. not. ep. 45 p. 1084a. ἄτοπον γὰρ εἶ μάλα τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας, πρὸς δὲ ταύταις τὰς τέχνας καὶ τὰς μνήμας πάσας, ἔτι δὲ φαντασίας καὶ πάθη καὶ ὁρμὰς καὶ συγκαταθέσεις σώματα ποιουμένους, ἐν μηδενὶ φάναι κείσθαι μηδ' ὑπάρχειν τόπον τούτοις, ἕνα
5 <δὲ> τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ πόρον στιγμαῖον ἀπολιπεῖν, ὅπου τὸ ἡγεμονικὸν συστέλλουσι τῆς ψυχῆς, ὑπὸ τοσοῦτων σωμάτων κατεχόμενον, ὅσων τοὺς πᾶν δοκοῦντας ἀφορίζειν καὶ ἀποκρίνειν ἕτερον ἑτέρου πολὺ πλῆθος διαπέφυγε. τὸ δὲ μὴ μόνον σώματα ταῦτα ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ζῶα λογικὰ — ὑπερβολή τις ἔστιν — παρουσίας εἰς τὴν — συνήθειαν. p. 1084c. ἀλλὰ πρὸς τού-

10 τοῖς ἔτι καὶ τὰς ἐνεργείας σώματα καὶ ζῶα ποιοῦσι etc.
849 Sextus adv. math. VII 307. καὶ φασιν (scil. dogmatici i. e. Stoiici) ἀλλὰ ταῦτόν ἐστι διάνοια καὶ αἰσθησις, οὐ κατὰ ταῦτό δέ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο μὲν διάνοια, κατ' ἄλλο δὲ αἰσθησις· καὶ ὃν τρόπον τὸ αὐτὸ ποτήριον κοῖλον τε καὶ περικυρτόν λέγεται, οὐ κατὰ ταῦτό δέ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο μὲν κοῖλον,
15 οἷον τὸ ἐντὸς μέρος, κατ' ἄλλο δὲ περικυρτόν, καθάπερ τὸ ἐκτὸς, καὶ ὡς ἡ αὐτὴ ὁδὸς ἀνάτης τε καὶ κατάντης νοεῖται, ἀνάτης μὲν τοῖς ἀνιοῦσι δι' αὐτῆς, κατάντης δὲ τοῖς κατιοῦσιν, οὕτως ἡ αὐτὴ δύναμις κατ' ἄλλο μὲν ἔστι νοῦς κατ' ἄλλο δὲ αἰσθησις, καὶ οὐκ εἴργεται ἡ αὐτὴ οὐσα τῆς προεργημένης τῶν αἰσθήσεων καταλήψεως.

20 ibid. 359. ἀλλ' ἔνιοι τῶν δογματικῶν τὴν ἀνώτερον εἰρημένην ὑπό-
τευξιν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος θρυλοῦσι, λέγοντες μὴ κεχωρισθαι ταῦτα τὰ δια-
φέροντα τῆς ψυχῆς μέρη, τουτέστι τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, ἀλλ' ὡς τὸ μέλι ὄλον δι' ὄλον ἕρπον ἅμα καὶ γλυκὺ ἔστιν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη δι' ὄλον δύο
25 ἔχει τὰς ἀντιπαρηκούσας ἀλλήλαις δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ἔστι λογικὴ ἢ δὲ ἄλο-
γος· καὶ κινεῖσθαι τὴν μὲν λογικὴν ὑπὸ τῶν νοητῶν, τὴν δὲ ἄλογον ἀντι-
ληπτικὴν γίνεσθαι τῶν αἰσθητῶν. ὅθεν καὶ μάταιον εἶναι τὸ λέγειν τὴν
διάνοιαν ἢ κοινῶς τὴν ψυχὴν μὴ δύνασθαι τῆς ἑτέρας τούτων τῶν πραγμά-
των διαφορᾶς ἀντιλαμβάνεσθαι· διάφορον γὰρ ἔχουσα τὴν κατασκευὴν, εὐθύς
καὶ ἀμφοτέρων ἔσται ἀντιληπτικὴ.

30

§ 8. Quomodo sensus fiant.

850 Aëtius Plac. IV 8, 1. Οἱ Στωϊκοὶ ὁρίζονται οὕτως τὴν αἰσθησιν· αἰσθησίς ἐστιν ἀντίληψις δι' αἰσθητηρίου ἢ κατάληψις. πολλαχῶς δὲ λέγεται ἢ αἰσθησις· ἢ τε γὰρ ἕξις καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια· καὶ ἡ φαντασία ἢ καταληπτικὴ δι' αἰσθητηρίου γίνεται κατ' αὐτὸ τὸ ἡγεμονικόν. ἀφ' οὗ πάλιν
35 αἰσθητήρια λέγεται πνεύματα νοεῖα ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπὶ τὰ ὄργανα τεταμένα.

851 Aëtius Plac. IV 8, 8. Οἱ Στωϊκοὶ σωμάτων τὰς αἰσθήσεις.

852 Aëtius Plac. IV 8, 7. Οἱ Στωϊκοὶ τήνδε τὴν κοινὴν αἰσθησιν ἐντὸς ἀφῆν προσαγορεύουσι, καθ' ἣν καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἀντιλαμβανόμεθα.

40 853 Aëtius Plac. IV 10, 1. Οἱ Στωϊκοὶ πέντε τὰς εἰδικὰς αἰσθήσεις, ὄρασιν ἀκοὴν ὄσφρησιν γεῦσιν ἀφῆν.

5 δὲ add. Xyl. 6 ὅσον libri, corr. Wy. 34 γίνεται κατ' αὐτὸ scripsi, γίνονται καὶ αὐτὸ libri. cetera testimonia in eum locum congressi, qui est de ratione cognitionis.

854 Aëtius Plac. IV 23, 1. Οἱ Στωϊκοὶ τὰ μὲν πάθη ἐν τοῖς πεπονημένοι τόποις, τὰς δὲ αἰσθήσεις ἐν τῷ ἡγεμονικῷ.

855 Galenus de symptomatum causis I 8 Vol. VII p. 139 K. καὶ περὶ μὲν τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων ἀπάντων, ἔτι τε τῶν κατὰ ταῦτα δυνάμεων ἤδη μοι δοκῶ πέρας ἔχειν τὸν λόγον. ἐπ' αὐτὸ δὲ τὸ κατὰ τὸν αὐτῶν ἐπιπέμπον τε τοῖς κατὰ μέρος οἷον ἐκ πηγῆς τινος ἑαυτοῦ τὰς δυνάμεις ἐπιέναι τῷ λόγῳ καιρὸς. ἔστι δὲ δήπου τὸ πρῶτον αἰσθητικόν. ἐν αὐτοῖς μὲν γὰρ τοῖς κατὰ μέρος ὀργανοῖς ἐκάστη τῶν αἰσθήσεων ἢ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀλλοίωσις ἐπιτελεῖται. ταύτης δὲ αἰσθητικὸν γίνεταί τὸ ἀλλοιούμενον μόριον, ἐκ τοῦ δέχεσθαι τὴν ἀπ' ἔγκεφάλου κατιούσαν εἰς αὐτὸ διὰ τοῦ νεύρου 10 δύναμιν.

856 Galenus de locis affectis I 7 Vol. VIII p. 66 K. καὶ διαφέρει πάμπαν κατὰ τοῦτο τὰ φυσικὰ τῶν ψυχικῶν ὀργάνων, εἴ γε τοῖς μὲν φυσικοῖς ἐδείχθη σύμφυτος ἢ τῆς ἐνεργείας δύναμις οὕσα, τοῖς ψυχικοῖς δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιρροῆν ὁμοίως ἡλιακῶ φασί. — — 67. οἱ δὲ μύες — — ὅτι 15 οὐκ ἔχουσι σύμφυτον αἰσθησεὶς τε καὶ κινήσεως ἀρχήν, διὰ τοῦτο τῶν νεύρων αἰεὶ χορῆζουσι, χορηγούντων αὐτοῖς ταῦτα, καθάπερ ὁ ἥλιος τὴν ἀγρὴν ἄπασιν οἷς φωτίζει.

ibid. IV 1. Vol. VIII p. 218 K. opticam facultatem dicit perire, ὅταν ἦτοι μὴδ' ὅλως ἢ παντάπασιν ὀλίγον ἐπιπέμπηται τὸ ἀγροειδὲς πνεῦμα 20 παρὰ τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀρχῆς.

857 Galenus de locis affectis II 5 Vol. VIII p. 127. κατὰ μὲν γὰρ τὸν ἀληθῆ λόγον καὶ βλέπειν αὐτὸ τοῦτο (scil. τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν) καὶ ἀκούειν ὑποληπτέον, ἀλλὰ δι' ὀφθαλμῶν μὲν βλέπειν, δι' ὠτῶν δ' ἀκούειν ἐννοεῖν μέντοι καὶ μεμνησθαι καὶ λογίζεσθαι καὶ προαιρεῖσθαι μὴτ' ὀφθαλμοῖς 25 ἔτι μὴτ' ὡσεὶ γλώττη μὴτ' ἄλλω τινὶ προσχρῶμενον.

858 Plotinus Ennead. IV lib. VII 7 (Vol. II p. 111, 10 Mū.). ὅταν δάκτυλον λέγεται ἀλγεῖν ἄνθρωπος, ἢ μὲν ὀδύνη περὶ τὸν δάκτυλον δήπουθεν, ἢ δ' αἰσθησις τοῦ ἀλγεῖν δῆλον ὅτι ὁμολογήσουσιν ὡς περὶ τὸ ἡγεμονοῦν γίνεταί· ἄλλου δὲ ὄντος τοῦ πονουῦτος μέρους τοῦ πνεύματος, τὸ 30 ἡγεμονοῦν αἰσθάνεται καὶ ὅλη ἢ ψυχὴ τὸ αὐτὸ πάσχει. πῶς οὖν τοῦτο συμβαίνει; διαδόσει, φήσουσι, παθόντος μὲν πρώτως τοῦ περὶ τὸν δάκτυλον ψυχικοῦ πνεύματος, μεταδόντος δὲ τῷ ἐφεξῆς καὶ τούτου ἄλλω, ἕως οὗ πρὸς τὸ ἡγεμονοῦν ἀφίκοιτο.

859 Galenus de instrum. odoratus 3. Vol. II 862 K. φωτειδέστατον 35 μὲν οὖν ἐποίησεν (scil. ἢ φύσις) τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ὡς ἂν καὶ μόνον ἀγῆς καὶ φωτὸς αἰσθανόμενον, ἀερωδὲς τὸ τῆς ἀκοῆς, αἰσθητικὸν ἐσόμενον καὶ τοῦτο τῶν κατὰ τὸν ἀέρα ψόφων. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῶν χυμῶν διαγνωστικὸν ὄργανον, τὴν γλῶτταν, ἐκ τῆς ὑγροτέρας ἰδέας τοῦ σώματος ἢ φύσις εἰργάσατο. μεταξύ δὲ ἀέρος τε καὶ ὑγροῦ [καὶ πυρὸς] τὸ τῆς ὀσφρήσεως 40 ἔστιν αἰσθητόν, οὐθ' οὕτω λεπτομερὲς ὑπάρχον, ὡς ὁ ἀήρ, οὐθ' οὕτω παχυμερὲς, ὡς τὸ ὑγρόν. ὅσον γὰρ ἀπορροῖ τῶν σωμάτων ἐκάστου, τοῦτ' ἐστὶ τῶν ὀσφρητῶν ἢ οὐσία.

860 Galenus de usu partium VIII 6 Vol. III p. 639. τετάρων οὖν ὄντων κατὰ τὴν κεφαλὴν αἰσθητικῶν ὀργάνων, ὀφθαλμῶν καὶ ὠτῶν καὶ ζι-

10 si haec verba ἀπ' ἔγκεφάλου et διὰ τοῦ νεύρου removeris, cetera Stoicae de principali parte animi sententiae accommodata sunt. 30 τοῦ πνεύματος del. Müller. 40 καὶ πυρὸς seclusi. 41 αἰσθητόν scripsi, αἰσθητικόν libri.

νός καὶ γλώττης, — — ἔστιν αὐτοῖς κατ' εἶδος ἀνομοιότης ἔν τε ταῖς αἰσθη-
 τικαῖς δυνάμεσιν αὐταῖς καὶ τοῖς σώμασι δι' ὧν ἀφικνοῦνται. αἱ μὲν γὰρ
 δυνάμεις ἢ μὲν ὀσμῶν, ἢ δὲ χυμῶν, ἢ δὲ φωνῶν, ἢ δὲ χρωμάτων ἐστὶ δια-
 γγνωστικῆ. — — ἕκαστον μὲν γὰρ αὐτῶν ἀλλοιωθῆναι χρὴ πάντως, ἢν'
 5 αἰσθησις γένηται· ἀλλοιοῦται δ' οὐχ ὑπὸ παντὸς αἰσθητοῦ πᾶν, ἀλλὰ τὸ μὲν
 αὐγοειδὲς καὶ φωτειδὲς ὑπὸ χρωμάτων, τὸ δ' ἀερῶδες ὑπὸ φωνῶν, τὸ δ'
 ἀτμῶδες ὑπὸ τῶν ὀσφρητῶν, ἐνὶ δὲ λόγῳ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ γνώριμον.
 οὔτε δὲ τὸ ἀερῶδες αἰσθητήριον ἀλλοιωθῆναι δύναται ποτ' ὑπὸ χρωμάτων,
 λαμπρὸν γὰρ εἶναι χρὴ καὶ καθαρὸν καὶ αὐγοειδὲς, εἴ τι μέλλει ἡραδίως τε
 10 καὶ εἰλικρινῶς ἐκδέξασθαι τὴν ἐκ τῶν χρωμάτων ἀλλοίωσιν, — — οὔτ' αὖ
 τὸ θολερὸν καὶ ἀτμῶδες, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὑγρὸν τε καὶ ὑδατῶδες, ὥσπερ οὐδὲ
 τὸ σκληρὸν τε καὶ γεῶδες. — — ἀλλ' οὐδὲν ἦν πλέον, ἀλλοιωθῆναι μὲν
 τοῦτο, μὴ γινῶναι δὲ τὴν ἀλλοίωσιν τὸ φαντασιούμενον καὶ μεμνημένον καὶ
 λογιζόμενον, ὅπερ ἦν τὸ ἡγεμονικόν.

15 p. 642. οὐκοῦν — — αὐγοειδεῖ καὶ λαμπροειδεῖ μέλλοντι τῷ κατὰ τὴν
 ὄψιν αἰσθητηρίῳ γενήσεσθαι τὸ πνεῦμα θεόντως πλείστον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
 ἐπιπέμπεται.

p. 648. σχεδὸν γὰρ ὅσον λείπεται πρὸς λεπτομέρειαν ὁ ἀῆρ αὐγῆς, το-
 σοῦτον καὶ ἀτμὸς ἀέρος.

20 861 Philo de fuga et inventione § 182 Vol. III p. 149, 31. Ποτίζε-
 ται οὖν, ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς τοῦ κατὰ ψυχὴν ἡγεμονικοῦ τὸ σώματος ἡγεμο-
 νικὸν πρόσωπον, τὸ μὲν ὀρατικὸν πνεῦμα τείνοντος εἰς ὄμματα, τὸ δ' ἀκου-
 στικὸν εἰς οὖς, εἰς δὲ μυκτῆρας τὸ ὀσφρήσεως, τὸ δ' αὖ γεύσεως εἰς στόμα,
 καὶ τὸ ἀφῆς εἰς σύμπασαν τὴν ἐπιφάνειαν.

25 862 Philo de posteritate Caini § 126 Vol. II p. 27, 26 Wendl. οὐ-
 δεῖς γοῦν εὔφρονῶν εἴποι ἂν ὀφθαλμοὺς ὄραν, ἀλλὰ νοῦν δι' ὀφθαλμῶν,
 οὐδ' ὄτα ἀκούειν, ἀλλὰ δι' ὠτων ἐκείνων, οὐδὲ μυκτῆρας ὀσφραίνεσθαι, ἀλλὰ
 διὰ μυκτῆρων τὸ ἡγεμονικόν etc.

§ 9. De visu et auditu.

30 863 Chalcidius ad Timaeum ep. 237. Stoici vero videndi causam
 in nativi spiritus intentione constituunt, cuius effigiem conī similem volunt.
 Hoc quippe progresso ex oculorum penetrāli, quod appellatur pupula, et ab
 exordio tenui, quo magis porrigitur, in soliditatem opimato exordio, penes
 id quod videtur locatam fundi omnifariam dilatarique visus illustrationem.
 35 Quodque omnis natura modo mensuraque moveatur, spatii quoque magni-
 tudinisque conī modum fore, eaque re neque valde adplicata visui nec ni-
 mium distantia visibilia clare videri. certe conum ipsum pro modo men-
 suraque intentionis augeri, et prout basis eius vel directa vel inflexa erit
 incidetque in contemplabilem speciem, ita adparebunt quae videntur. One-
 40 raria quippe navis eminus visa perexigua apparet deficiente contemplationis
 vigore nec se per omnia navis membra fundente spiritu. turris item
 quadrata rotunditatem simulat cylindri, atque etiam ex obliquo visa por-
 ticus in exile deficit oculorum depravatione. Sic etiam stellarum ignis

13 μὲν τοῦτο scripsi, τὸ μὲν τοῦ libri. || δὲ τὴν scripsi, αὐτὴν τὴν libri.
 36 eaque re scripsi, eaque quae vulgo.

exiguus adparet, atque ipse sol multis partibus quam terra maior intra bipedalis diametri ambitum cernitur. Sentire porro mentem putant perinde ut eam pepulerit spiritus, qui id quod ipse patitur ex visibilium specierum concretione mentis intimis tradit: porrectus siquidem et veluti patefactus candida esse denuntiat quae videntur, confusus porro et confocetior atra et tenebrosa significat. Similisque eius passio est eorum, qui marini piscis contagione torpent, siquidem per linum et harundinem perque manus serpat virus illud penetretque intimum sensum.

idem ep. 266. At vero Stoici deum visum vocantes, quod optimum putabant. id enim pulchro dei nomine afficiendum esse duxerunt.

864 Alexander Aphrod. de anima libri mant. p. 130, 14 Bruns. *Εἰσὶν δέ τινες, οἱ διὰ τῆς τοῦ ἀέρος συνεντάσεως τὸ ὄραν φασὶ γίνεσθαι. νυττόμενον γὰρ ὑπὸ τῆς ὕψεως τὸν συνάπτοντα τῇ κόρῃ ἀέρα σχηματίζεσθαι εἰς κῶνον· τούτου δὲ οἶον τυπομένον κατὰ τὴν βάσιν ὑπὸ τῶν ὄρατῶν τὴν αἰσθησὶν γίνεσθαι, καθάπερ καὶ τῇ ἀφῆ, διὰ βακτηρίας.*

26. ἀλλὰ καὶ τῆς ὕψεως ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ γινομένης, εἰ καὶ ἐπὶ ταύτης τὰ τῆς τουικῆς κινήσεως ἐστίν, ὥσπερ λέγεται πρὸς αὐτῶν, πῶς οὐ γίνονται διαλείψεις τινὲς τοῦ ὄραν, ἅτε μὴ συνεχοῦς ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς τάσεως γινομένης, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο μὴδὲ τῆς ἐπερείσεως; ὅπερ ἂν τις ἐπιζητήσειεν καὶ περὶ τῆς ἀφῆς, καθ' ἣν ἀπτόμεθα τῶν ἑτέρων σωμάτων· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ταύτης διαλείψεις τῆς ἀντιλήψεως γίνονται· ἔδει δὲ γε· τοιαύτη γὰρ ἡ τουικὴ κίνησις κατ' αὐτούς. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦτο δῆ, ὃ καλοῦσιν ὄψιν, μόνον κινεῖται τὴν προειρημένην κίνησιν, ἣν λέγουσι τουικῆν, ἄλογον τὸ ἐπὶ μόνου τούτου λέγειν οὕτω· καίτοι γε οὐ φασίν.

865 Galenus de Hipp. et Plat. plac. VII (642 M.K.). *μὴ τοίνυν ὡς διὰ βακτηρίας τοῦ πέριξ ἀέρος ὄραν ἡμᾶς οἱ Στωϊκοὶ λεγέτωσαν.*

866 Aëtius Plac. IV 15, 3 (DDG p. 406, 4). *Χρύσιππος κατὰ τὴν συνέντασιν τοῦ μεταξὺ ἀέρος ὄραν ἡμᾶς, νυγέντος μὲν ὑπὸ τοῦ ὄρατικοῦ (Stob. ὀπτικοῦ) πνεύματος, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι τῆς κόρης διήκει, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν περικείμενον ἀέρα ἐπιβολὴν ἐντεινοτος αὐτὸν κωνοειδῶς, ὅταν ἦ ὁμογενὴς ὁ ἀήρ. προχέονται δὲ ἐκ τῆς ὕψεως ἀκτῖνες πύρινοι, οὐχὶ μέλαινοι καὶ ὀμιχλώδεις· διόπερ ὄρατὸν εἶναι τὸ σκότος.*

867 Diogenes Laërt. VII 157. *ὄραν δὲ τοῦ μεταξὺ τῆς ὄράσεως καὶ τοῦ ὑποκειμένου φωτὸς ἐντεινομένου κωνοειδῶς, καθά φησι Χρύσιππος ἐν δευτέρῃ τῶν φυσικῶν καὶ Ἀπολλόδωρος. γίνεσθαι μέντοι τὸ κωνοειδὲς τοῦ ἀέρος πρὸς τῇ ὕψει, τὴν δὲ βάσιν πρὸς τῷ ὄραμένῳ· ὡς διὰ βακτηρίας οὖν τοῦ ταθέντος ἀέρος τὸ βλεπόμενον ἀναγγέλλεσθαι.*

6 Cf. n. 430: ἔστι γὰρ ὡς ὕψεως τὸ σκοτεινόν, οὕτω τὸ ψυχρὸν ἀφῆς συγγυτικόν· ἡ δὲ θερμότης διαχεῖ τὴν αἰσθησὶν τοῦ ἀπτομένου, καθάπερ ἡ λαμπρότης τοῦ ὄραντος. 14 κῶνον: Cf. Galenus de usu partium X 12 Vol. III p. 813 K. 23 exspecto: <μη> μόνον. 31 παρακείμενον libri, corr. Diels. 32 nonne scribendum: αὐτόν? 35 τοῦς BF τοῦ /// P. 37 ἐν β̄ BP; καθά—Ἀπολλόδωρος om. F. 38 μὲν BP. || κωνοειδὲς B.

868 Alexander Aphrod. de anima libri mant. p. 131, 30 Bruns. ἔτι διὰ τί ἐκ μὲν φωτός τὰ ἐν σκότῳ ὄντα οὐχ ὁράται, ἐκ δὲ σκότους τὰ ἐν τῷ φωτί; τὸ γὰρ λέγειν, τὸν μὲν πεφωτισμένον ἀέρα τῷ διακεκρίσθαι μᾶλλον ἔχειν ἰσχύον καὶ δύνασθαι τῇ ἐπερθεῖσει τὴν αἴσθησιν κινεῖν, τὸν δὲ ἀφώτιστον τῷ κεκαλᾶσθαι μὴ δύνασθαι ὑπὸ τῆς ὀψεως συνεντείνεσθαι, καίτοι πυκνότερον ὄντα τοῦ πεφωτισμένου, πῶς πιθανόν;

869 Aëtius Plac. IV 15, 2. Οἱ Στωϊκοὶ ὁρατὸν εἶναι τὸ σκότος. ἐκ γὰρ τῆς ὁράσεως προχεῖσθαι τινα εἰς αὐτὸ ἀγῆν· καὶ οὐ ψεύδεται ἡ ὄρασις·
10 βλέπεται γὰρ ταῖς ἀληθείαις ὅτι ἐστὶ σκότος.

870 Galenus de symptomatum causis I 2 Vol. VII p. 98 K. (de oculorum morbis locutus:) οὕτω δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ψυχικὸν ἢ ἀκριβῶς ἐστὶ καθαρόν, οἷός περ ὁ αἰθήρ, ἢ ὑγρόν καὶ θολερὸν ὑμῆλης δίκην· καὶ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς οὐσίας ἦτοι πλεόν ἢ ἕλαττον. ἐὰν μὲν οὖν ἅμα πολὺ τε καὶ
15 αἰθεραῶδες ὑπάρξῃ, καὶ τὰ πλείστον ἀπέχοντα θεᾶται καὶ ἀκριβῆ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ποιεῖται. ἐὰν δὲ ὀλίγον μὲν ἦ, καθαρὸν δέ, τὰ μὲν ἐγγύς ἀκριβῶς διαγιγνώσκει, τὰ πόρρωθεν δὲ οὐχ ὁρᾷ· ἐὰν δὲ ὑγρότερόν τε ἅμα καὶ πολὺ τύχη, μέχρι μὲν πλείστου, οὐκ ἀκριβῶς δ' ὁρᾷ· ὥσπερ γε καὶ εἰ ὑγρόν τε ἅμα καὶ ὀλίγον εἴη, οὐτ' ἀκριβῶς οὐτ' ἄχρι πλείστου ὁρᾷ.

871 Gellius Noct. Att. V 16, 2. Stoici causas esse videndi dicunt radiorum ex oculis in ea, quae videri queunt, emissionem aërisque simul intentionem.

872 Diogenes Laërt. VII 158. ἀκούειν δὲ <ἡμᾶς> τοῦ μεταξὺ τοῦ [τε] φωνοῦντος καὶ τοῦ ἀκούοντος ἀέρος πληττομένου σφαιροειδῶς, εἶτα κυμα-
25 τουμένου καὶ ταῖς ἀκοαῖς προσπίπτοντος, ὡς κυματοῦται τὸ ἐν τῇ δεξαμενῇ ὕδωρ κατὰ κύκλους ὑπὸ τοῦ ἐμβληθέντος λίθου.

§ 10. Pars animae genitalis.

873 Alexander Aphrod. de anima libri mant. p. 118, 25 Bruns. ἔτι εἰ τὸ γεννητικὸν μόριον ψυχικὸν φασιν, τοῦτο δὲ ὑπὸ τὸ φντικόν, εἴη ἂν
30 καὶ τὸ φντικὸν πᾶν ψυχικόν.

874 Philo de incorr. mundi p. 256, 7. καὶ γὰρ εὐήθεις, ἄνθρωπον ζῶντα μὲν ὀγδόῳ μέρει ψυχῆς, ὃ καλεῖται γόνιμον, πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου σπορὰν χοῆσθαι, τελευτήσαντα δὲ ὄλω ἐαντῷ. θάνατος γὰρ οὐτι ζωῆς ἀνσιμώτερος (Sunt verba Stoici cuiusdam, fortasse Panaetii, contra Chrysippum disputantis). cf. Tertullian. de anima c. 14.

§ 11. De affectibus.

Conf. moralis philosophias caput VII (III n. 377sq.).

875 Galenus de causis pulsuum IV 3 Vol. IX p. 159 K. διαχεῖται γὰρ τὸ θερμὸν τοῖς ἠδομένοις εἰς ἅπαν τὸ σῶμα καὶ ἡ ἐκτὸς αὐτοῦ κρατεῖ
40 κίνησις, ὥσπερ τοῖς λυπουμένοις ἢ ἐντός.

5 <μῆ> κεκαλᾶσθαι Bruns, sed χάλαισις contraria τόνω. 24 τε om. BPF.

26 Cf. n. 425: ἐπειδὴν δὲ πληγῇ πνεύματι, κυματοῦται κατὰ κύκλους ὁρθοῦς εἰς

876 Galenus de locis affectis V 1 Vol. VIII p. 301 K, καὶ μὴν καὶ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ἐπὶ — — ἀλγῆμασιν τε σφοδροῖς καὶ φόβοις ἰσχυροῖς ἡδοναῖς τε μεγίσταις ἀποθνήσκουσὶ τινες. ὅσοις γὰρ ἀσθενῆς ἐστὶν ὁ ζωτικὸς τόνος ἰσχυρά τε πάθη ψυχικὰ πάσχουσιν ἐξ ἀπαιδευσίας, εὐδιάλυτος τούτοις ἐστὶν ἢ τῆς ψυχῆς οὐσία. τῶν τοιούτων ἔνιοι καὶ διὰ λύπην ἀπέ- 5 θανον, οὐ μὴν εὐθέως, ὥσπερ ἐν τοῖς προειρημένοις. ἀνὴρ δ' οὐδεὶς μεγάλωψυχος οὐτ' ἐπὶ λύπαις οὐτ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα λύπης ἰσχυρότερα θανάτῳ περιέπεσεν. ὁ τε γὰρ τόνος τῆς ψυχῆς αὐτοῖς ἰσχυρὸς ἐστὶ τὰ τε παθήματα σμικρά.

877 Galenus de locis affectis IV 3 Vol. VIII p. 233 K. ἔπεται δὲ 10 καὶ σφοδραῖς ὀδύνας τὸ πάθος τοῦτο, καταπίπτοντος ἐν αὐταῖς τοῦ κατὰ τὸ ψυχικὸν πνεῦμα τόνου.

878 Galenus de sanitate tuenda II 9 Vol. VI p. 138 K. ὁ μὲν γε θυμὸς οὐδ' ἀπλῶς αὐξήσεις, ἀλλ' οἷον ζέσις κατὰ τὴν καρδίαν θερμοῦ· διὸ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τῶν φιλοσόφων οἱ δοκιμώτατοι τοιαύτην εἶναι φασὶ. 15 συμβεβηκὸς γὰρ τι καὶ οὐκ οὐσία τοῦ θυμοῦ ἐστὶν ἢ τῆς ἀντιτιμωρήσεως ὄρεξις.

Cf. de morborum causis 2 Vol. VII p. 4 K.

§ 12. Chrysippi περὶ ψυχῆς librorum reliquiae.

879 Chalcidius ad Timaeum cp. 220. *Stoici vero cor quidem 20 sedem esse principalis animae partis consentiunt, nec tamen sanguinem, qui cum corpore nascitur. Spiritum quippe animam esse Zenon quaerit hactenus: quo recedente a corpore moritur animal, hoc certe anima est. naturali porro spiritu recedente moritur animal: naturalis igitur spiritus anima est. Item Chrysippus: una et eadem, inquit, certe re 25 spiramus et vivimus. spiramus autem naturali spiritu: ergo etiam vivimus eodem spiritu. vivimus autem anima: naturalis igitur spiritus anima esse invenitur. Haec igitur, inquit, octo in partes divisa invenitur. constat enim e principali et quinque sensibus, etiam vocali substantia et serendi procreandique potentia. Porro animae partes velut ex capite 30 fontis cordis sede manantes per universum corpus porriguntur omniaque membra usque quaque vitali spiritu complent reguntque et moderantur innumerabilibus diversisque virtutibus nutriendo, adolendo, movendo, motibus localibus instruendo, sensibus compellendo ad operandum, totaque anima sensus, qui sunt eius officia, velut ramos ex principali parte illa 35 tamquam trabe pandit, futuros eorum quae sentiunt nuntios, ipsa de iis quae nuntiaverint iudicat ut rex. Ea porro quae sentiuntur composita sunt, utpote corpora, singulique item sensus unum quiddam sentiunt: hic colores, sonus alius, ast ille suorum saporis discernit, hic vapores*

ἄπειρον, ἕως πληρώσῃ τὸν περιεκείμενον ἀέρα, ὡς ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας τῆς πληρέσεως λίθῳ· καὶ αὕτη μὲν κυκλικῶς κινεῖται, ὁ δ' ἀήρ σφαιρικῶς.

odoraminum, ille asperum levigationemque tactu. atque haec omnia ad praesens. neque tamen praeteritorum meminit sensus ullus nec suspicatur futura. Intimae vero deliberationis et considerationis proprium cuiusque sensus intelligere passionem et ex iis quae nuntiant colligere quid sit illud, et praesens quidem accipere, absentis autem meminisse, futurum item providere. Definit idem intimam mentis deliberationem sic: intimus est motus animae vis rationabilis. Habent quippe etiam muta vim animae principalem, qua discernunt cibos, imaginantur, declinant insidias, praerupta et praecipitia supersiliunt, necessitudinem re-

10 cognoscunt, non tamen rationabilem, quin potius naturalem. Solus vero homo ex mortalibus principali mentis bono, hoc est ratione, utitur, ut ait idem Chrysippus. „Sicut aranea in medietate cassis omnia filorum tenet pedibus exordia, ut, cum quid ex bestiolis plagas incurrerit ex quacunque parte, de proximo sentiat, sic

15 animae principale, positum in media sede cordis, sensuum exordia retinere, ut cum quid nuntiabunt de proximo recognoscat.“ Vocem quoque dicunt e penetrali pectoris, id est corde mitti, gremio cordis nitente spiritu, qua nervis obsitus limes interiectus cor a pulmone secernit utroque et vitalibus ceteris, quo faucium angustias

20 arietante formanteque lingua et ceteris vocalibus organis articulatos edisonos, sermonis elementa: quo quidem interpretis mentis arcani motus aperiantur. id porro principale animae vocat.

880 Tertullianus de anima ep. 15 (postquam pluribus evicit principale animae in corde esse). Etiam Protagoras, etiam Apollodorus et

25 Chrysippus haec sapiunt.

881 Galenus de Hipp. et Plat. plac. V 1 (155) p. 404 Mü. Ὁ περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς λόγος ἀναγκαῖος μὲν ἦν ἡμῖν ἐσκέφθαι καὶ δι' ἑαυτὸν ἀναγκαιότερον δὲ ἐποίησαν αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Χρῦσιππον εἰς ἀπόδειξιν τοῦ περιέχοντος τόπου τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν προσ-

30 χρησάμενοι. δειξάντες γάρ, ὡς μὲν αὐτοὶ νομίζουσιν, ἅπαντα τὰ πάθη συνιστάμενα κατὰ τὴν καρδίαν, ὡς δὲ τάληθές ἔχει, τὰ κατὰ μόνον τὸν θυμὸν, ἔπειτα προσλαβόντες, ὡς ἔνθα ἂν ἦ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθ' ἐστὶ καὶ τὸ λογιζόμενον αὐτῆς, οὕτως ἤδη περαινουσιν, ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν.

35 882 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 5 (99. 100) p. 208 Mü. καὶ τοῦτο βούλεται γε Ζήνων καὶ Χρῦσιππος ἅμα τῷ σφετέρῳ χορῷ παντί, διαδίδοσθαι τὴν ἐκ τοῦ προσπεσόντος ἔξωθεν ἐγγινομένην τῷ μορίῳ κίνησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, ἵν' αἰσθηταὶ τὸ ζῶον.

33 Dixerat enim Chr. τὰ πάθη κρίσεις τινὰς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς.

883 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 2 p. 170 Mü. τὰ γὰρ ἰδιώτικὰ τε καὶ ῥητορικὰ λήμματα αἰδοῦνται (sc. οἱ περὶ Ἀριστοτέλην) παραλαμβάνειν εἰς ἀποδείξεις ἐπιστημονικὰς, ὧν πέπλησται τὰ Χρυσίππου βιβλία, ποτὲ μὲν ἰδιώτας ἐπικαλούμενα μάρτυρας ὧν ὑποτίθεται λημμάτων, ἔστι δ' ὅτε ποιητὰς, ἢ τὴν βελτίστην ἐτυμολογίαν, ἢ τι ἄλλο τοιοῦτον, ἃ περαίνει μὲν οὐδέν, ἀναλίσκει δὲ καὶ κατατρίβει μάτην ἡμῶν τὸν χρόνον αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐνδεικνυμένων αὐτοῖς, ὡς οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικὰ τὰ τοῦ συμπεράσματος λήμματα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ συγκαταβαινόντων τε καὶ συμπαλαιόντων αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι καὶ τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς ποιητὰς οὐδὲν ἤττον ἡμῖν ἢ ἐκείνοις 10 μαρτυροῦντας, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μᾶλλον etc. — — ἐν ἑτέρῳ πραγματεία δέδεικται μοι τῇ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, ἔνθα καὶ περὶ τῆς „ἐγὼ“ φωνῆς ἐπέδειξα τὸν Χρυσίππου ἐτυμολογοῦντα ψευδῶς. τί μὲν οὖν ἔτι δεοίμην ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐνταῦθα διεξιέναι; Χρυσίππῳ μὲν γὰρ καὶ τοῦτο φίλον, οὐ δις ἢ τρίς, ἀλλὰ καὶ τετράκις ἐνόησε καὶ 15 πεντάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐν διαφερούσαις πραγματείαις διέρχεσθαι· φυλάξαιτο δ' ἢν τις αὐτὸ τῶν χρόνον φειδομένον.

884 Galenus de Hipp. et Plat. III 5 (123) p. 293 Mü. ἀφόμενος οὖν ἤδη τῶν προγεγραμμένων ἐπὶ τὰ ἐφεξῆς τρέφομαι, δι' ὧν ὁ Χρυσίππος ἄρχεται παρατίθεσθαι τὰς τῶν ποιητῶν μαρτυρίας, μεταξὺ παρεν- 20 τιθεὶς αὐτῶν ὀλίγους λόγους ἑαυτοῦ, πολλάκις μὲν ὥσπερ ἐξήγησιν ὧν ἢ ῥῆσις βούλεται, πολλάκις δ' ὥσπερ ἐπιτομήν τινα καὶ οἶον καθόλου τι κεφάλαιον. ἀρξάμενος οὖν ἀπὸ τινος Ἐμπεδοκλείου ῥήσεως ἐξηγεῖται τε αὐτὴν καὶ τινων κατὰ τὴν ἐξήγησιν ἀξιολογωτέρων ἄρχεται λόγων, ἐν οἷς ἔστι καὶ ὁ περὶ τῆς φωνῆς, οὗ κατὰ τὸ δεύτερον 25 ἐμνημόνευσα τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ibi enim graviores Chrysippi voces se refutavisse, plane inutilibus omissis. δόξαν δὲ τοῖς ἐταίροις ἄμεινον εἶναι μὴδ' ὅσα παντάπασιν ἠδολέσχεται τῷ Χρυσίππῳ μὴδὲ ταῦθ' ὑπερβῆναι παντελῶς, ἀλλ' ἐπισημῆσθαι τε τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν, — — διὰ τοῦτο προσέθηκα πάντα ταῦτα. — — περὶ μὲν δὴ τῆς 30 φωνῆς οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν — — ὅσα δὲ ἐφεξῆς ἔτι τοῦ περὶ ταύτης λόγου κατὰ τὸ τοῦ Χρυσίππου βιβλίον εἰρημένα, τούτων ἤδη μνημονεύσω. ἔστι δὲ τὰ τε κατὰ τὰς φορὰς τῶν χειρῶν, ὅταν ἐφαπτώμεθα τῶν στέρονων ἡμᾶς αὐτοὺς δεικνύντες, ἔτι τε τὰ κατὰ τὴν „ἐγὼ“ φωνήν, ἃ δὴ καὶ τοῖς ἐτυμολογικοῖς εἶπεν, ἔχειν τι φάσκων 35 αὐτὴν δεικτικὸν ἐκ τοῦ φαινομένου, διὰ τὸ κατὰ τὴν πρώτην ἐν αὐτῇ συλλαβῇ ὡς ἐπὶ τὸ στήθος ἀπάγεσθαι τὴν τε κάτω γένυν καὶ τὸ χεῖλος. — — p. 295. ὅμοια δὲ τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρήμασι καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν εἰσὶ τοῦ τῆς καρδίας ὀνόματος, ἐξῆς τῶν προ-

ειρημένων ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένα κατὰ τὸ πρῶτον περὶ ψυχῆς, ὧδέ πως ἔχοντα (sequ. verba). Dein Chr. summam totius doctrinae brevibus verbis attigisse refert. p. 296. ὁμοῦμεν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος — πάντα. p. 297. ἐξῆς δὲ περὶ τε φωνῆς μνημονεύει καὶ νεύρων ἀρχῆς
 5 — — καὶ μετὰ ταῦτα τὴν „ἀκάρδιος“ ἐξηγεῖται προσηγορίαν. — — p. 298. ἢ τε γὰρ ἐν τοῖς φόβοις πάσις τῆς καρδίας. — — p. 303. ἀτόπως οὖν αὐτὸ κατὰ ταῦτα ἐξαχθισόμενον. — — p. 308. ἠψάμην σου τῆς καρδίας. — — p. 309. μετὰ δὲ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν ἑτέρα τις ἐφεξῆς ἐστὶν ἐν ἣ τὸν ἀσπλάγγνους τε καὶ τὸν οὐκ ἔχοντας
 10 ἐγκέφαλον ἐξηγεῖται. — — p. 309. κατὰ τοιάνδε μοι δοκοῦσι μάλιστα φορὰν καὶ οἱ τιμωρητικώτερον — — sequuntur quatuor alia fragmenta huic cohaerentia, p. 314. 15. ἐφεξῆς δὲ τοῖσδε πλήθος ἐπῶν ὁ Χρυσίππος γράφει τῶν πλείστων ἐαυτῷ μαχομένων, ὡς ἔμπροσθεν ἔδειξα. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ἐπῶν ἐστὶ μὲν ὀλίγιστα, περιέχεται δὲ τις
 15 κατὰ ταῦτ' ἐναντιολογία τοῦ Χρυσίππου πρὸς ἑαυτόν, ἣν ἐν τῷ μετὰ τοῦτ' ἐπιδείξω βιβλίῳ, καθ' ὃ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἐγνωκα ποιήσασθαι τὸν λόγον. — — p. 315. ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων — ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα — ὅτι δὲ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθά που ἐστὶ. — — p. 316. τὰ δ' ὑπόλοιπα κατὰ τὸ Χρυσίππου βιβλίον ἐπι-
 20 δραμῶν, ἐνταῦθά που καὶ αὐτὸς ἤδη καταπαύσω τὸν ἐνεστῶτα λόγον. μετὰ δὲ τὸ πλήθος τῶν ἐπῶν ἐφεξῆς ὁ Χρυσίππος περὶ τε φωνῆς καὶ λόγου καὶ νεύρων ἀρχῆς, ὅσα τε τούτοις συνέξενκται διήλθεν, ἃ δὲ καὶ μόνα τῶν κατὰ τὸ βιβλίον ἔπρεπεν ἀνδρὶ φιλοσόφῳ, περὶ ὧν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ διεληλύθαμεν, ὑπερβάντες τὰ περιττῶς
 25 ἠδολεσχήμενα. — — p. 317. Νυνὶ μέντοι — ἐξῆς προσθήσω τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς λόγον.

885 Galenus de Hipp. et Plat. Plac. III 1 (112) p. 251 Mü. λέγω δὴ ὅτι ὁ Χρυσίππος κατὰ τὸν πρῶτον αὐτοῦ περὶ ψυχῆς λόγον τῶν μερῶν αὐτῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ μνημονεύειν ἀρχόμενος, ἔνθα δεικνύ-
 30 ναι πειράται, τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ μόνῃ περιέχεσθαι, οὕτως λέγει.

„Ἡ ψυχὴ πνευμά ἐστι σύμφυτον ἡμῖν συνεχὲς παντὶ τῷ σώματι διήκον, ἔστ' ἂν ἡ τῆς ζωῆς εὐπνοία παρῆ ἐν τῷ σώματι. ταύτης οὖν τῶν μερῶν ἐκάστῳ διατεταγμένων μορίῳ,
 35 τὸ διήκον αὐτῆς εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν φωνὴν <φαμεν> εἶναι, τὸ δὲ εἰς ὀφθαλμοὺς ὄψιν, τὸ δὲ εἰς ὠτα ἀκοήν, τὸ δὲ εἰς ῥίνας ὄσφρησιν, τὸ δ' εἰς γλῶτταν γεῦσιν, τὸ δ' εἰς ὄλην

26 Hanc Galeni orationem fragmentis ipsis praemisi, quia ordo fragmentorum ea adumbratur. 33 εὐπνοία coni. Petersen p. 22 secutus Hamilt. lectionem: εὐ...τ. ὄψι, Chart. συμμετρία ex lectione apogr. εἰς τρία. 35 φαμεν add. Mü. 36 τὸ δὲ bis Mü., li. τὰ δὲ.

τὴν σάρκα ἀφήν, καὶ τὸ εἰς ὄρχεις ἕτερόν τιν' ἔχον τοιοῦτον λόγον σπερματικόν, εἰς δὲ συμβαίνει πάντα ταῦτα, ἐν τῇ καρδίᾳ εἶναι, μέρος δὲ αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν. οὕτω δὲ ἐχόντων αὐτῶν, τὰ μὲν λοιπὰ συμφωνεῖται, περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς διαφωνοῦσιν, ἄλλοι ἐν ἄλλοις λέγοντες αὐτὸ εἶναι τόποις. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν θώρακά φασι εἶναι αὐτό, οἱ δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα διαφωνοῦσι, ποῦ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακός ἐστιν, οὐ συμφωνοῦντες αὐτοῖς. Πλάτων δὲ καὶ τριμερῆ τὴν ψυχὴν φήσας εἶναι, τὸ μὲν λογιστικὸν ἔλεγεν ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι, τὸ δὲ θυμοειδὲς¹⁰ περὶ τὸν θώρακα, τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν περὶ τὸν ὀμφαλόν. οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὐτ' αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γενομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντετύχηκεν οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἂν τις συλλογίσαιτο τοῦτο· οὐδὲ γὰρ ἂν ἀντιλογία ἐπὶ τοσοῦτον προῆλθεν καὶ ἐν ἰατροῖς καὶ ἐν φιλο-¹⁵σόφοις.“

αὕτη πρώτη ῥῆσις γέγραπται ὑπὸ Χρυσίππου περὶ ἡγεμονικοῦ κατὰ τὸ πρότερον περὶ ψυχῆς. τὸ μὲν γὰρ ἡμῖν μέρος αὐτῷ τῆς βίβλου τὸ πρότερον ὑπὲρ οὐσίας ψυχῆς ἔχει τὴν σκέψιν. κατὰ δὲ τὸ ἐφεξῆς ἡμῖν τὸ ἀπὸ τῆς γεγραμμένης ῥήσεως ἀρχόμενον ἐπιδει-²⁰κνύει πειράται, τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν ἐν καρδίᾳ περιέχεσθαι. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου δίκαιον ἀγάσασθαι· σαφῶς τε γὰρ ἅμα καὶ ἀκριβῶς, ὡς ἐχρῆν εἰπεῖν ἀρχόμενον ἄνδρα τηλικούτου δόγματος, εἴρηται Χρυσίππῳ — — — p. 254. τὰ δ' ἐφεξῆς οὐκέθ' ὁμοίως ἔχει. δίκαιον γὰρ ἦν, οἶμαι, πρῶτον μὲν εἰπεῖν, ὑπὸ τίνων πιθανῶν ἀναπεισθεῖς²⁵ ὁ Πλάτων οὕτως ἐδόξαζεν, ἔπειτα δὲ ἐξελέγξει καὶ διαβαλεῖν αὐτὰ, κατὰ τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευάσαι δόξαν, etc.

886 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 1 (113) p. 254 Mü. ἀρχεται δὲ ἐπιχειρεῖν ἀπὸ τοῦ γένους τῶν λημμάτων, ὃ κατὰ μαρτύρων δόξαν ἢ πλήθους, οὐ κατὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἄξιον πιστεῦεσθαι. παρα-³⁰γράφῳ δὲ καὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ὡδέ πως ἔχουσιν·

„Περὶ ὧν ἐξῆς ζητήσομεν παραπλησίως ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁρμώμενοι φορὰς καὶ τῶν κατὰ ταύτην εἰρημένων λόγων.“

κοινὴν ἐναυθὰ φορὰν ὃ Χρυσίππος εἴρηκε τὸ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις δοκοῦν· εἴτ' ἐπιφέρων φησί·³⁵

„Καὶ ἐπὶ τούτων ἱκανῶς φαίνονται ἐνηνέχθαι ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὸ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ.“

εἴτ' ἐφεξῆς τούτων ἀπτόμενος ἤδη τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν ὡδέ πως γράφει κατὰ λέξιν·

13 Hamilt. τῶ . τῶν, unde conicio τοιοῦτων.

„Κοινή δέ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοῦτο, ὡσανεὶ συναισθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν γιγνομένων, καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον, οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν λυπῶν καὶ τῶν φόβων, 5 καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ. <ὡσανεὶ γὰρ τοῦ θυμοῦ> ἐκ τῆς καρδίας ἀναθυμιωμένου καὶ ὠθουμένου ἐκτὸς ἐπὶ τινα καὶ ἐμφυζώντος τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας, γίγνεται ἡμῖν ἔμφασις.“ (Dein probat Galenus, his verbis Chrysippum Platonis decretum demonstravisse: τὸν θυμὸν ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα 10 τόποις ὑπάρχειν).

887 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 7 (106) p. 230, 16 Mü. εὐρίσκω δὲ οὐχ ἥκιστα τὸν Χρύσιππον καὶ ἄλλας τινὰς ἐναντιολογίας ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ λόγῳ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ πεπονημένον. ἐν ἀρχῇ γὰρ προειπῶν, ὡς τὰ μὲν ἄλλα μέρη τῆς ψυχῆς ἐν οἷς ἐστὶ τοῦ 15 ζώου μορίοις ὁμολογεῖται, περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μόνου ζητεῖται, διὰ τὸ μήτε αἰσθητικὴν ἐκφανῆ μηδεμίαν εἶναι αὐτοῦ, μήτ' ἐναργές τι τεκμηρίον, ὀλίγον ὕστερον ὡς περὶ φαινομένου τοῦ μέρους διαλέγεται. ἔχουσι δ' αἱ ῥήσεις αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον.

„Οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτε αἰσθήσεως 20 ἐκφανοῦς γιγνομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντέτευχεν, οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἂν τις συλλογίσαιτο τοῦτο· οὐδὲ γὰρ ἂν [οὐδ'] ἐπὶ τοσοῦτον ἀντιλογίας προῆλθεν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις.“

Ταῦτα προειπῶν ὁ Χρύσιππος ἐφεξῆς φησιν, ὡς ἅπαντες ἄνθρωποι 25 τῶν τῆς διανοίας παθῶν αἰσθάνονται κατὰ τε τὸν θώρακα καὶ τὴν καρδίαν. ἔχει δὲ καὶ ἡδε ἡ ῥήσις ὡδε·

„Κοινή δέ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοῦθ' ὡσανεὶ αἰσθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν γιγνομένων, καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον, οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν φόβων καὶ τῶν λυπῶν [λέγω] 30 καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ.“

Κατὰ τήνδε τὴν ῥήσιν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὸ γοῦν ὡσανεὶ προσέθηκεν, οὐ τολμήσας ἀντικρυς εἰπεῖν, αἰσθάνεσθαι τοὺς ἄνθρώπους τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν ἐν τῷ θώρακι γιγνομένων. ὡσανεὶ γὰρ ἔφη 35 συναισθανόμενοι, μικρὸν δ' ὕστερον καὶ τὸ „ὡσανεὶ“ περιελὼν οὕτως γράφει·

„Ἡ γὰρ περὶ τὴν διάνοιαν γιγνομένη ταραχὴ καθ' ἕκαστον

6 verba propter repetitionem vocis θυμοῦ a scribis ommissa restitui, secutus Müllerum, coll. p. 256, 11sq. 23 οὐδ' videtur expungendum et pro ἀντιλογίας reponendum esse ἢ ἀντιλογία, secundum alteram huius loci apud Gal. mentionem p. 313 M. 30 λέγω del. Müller, coll. repet. loci p. 255 M.

τούτων αἰσθητῶς περὶ τοὺς θώρακὰς ἐστίν.“ εἶτ' ἐφεξῆς „τῆς μὲν γὰρ ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα, εὐλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθα εἶναι.“ καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἐξῆς τοῦ συγγράμματος, καὶ τὰ τῶν ὀργιζομένων πάθη, φησί, φαίνεται περὶ τὸν θώρακα γιγνόμενα, καὶ τὰ τῶν ἐρώντων. καὶ λοιπὸν οὐκ ἔτι παύεται περὶ τῶν παθῶν διαλεγόμενος, ὡς ἐν τε τῷ θώρακι καὶ περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα συνίστασθαι φαινομένων. ὥστ' ἔρωγε θαυμάζω τάνδρὸς ὅπως τὸ κατ' ἀρχὰς ὑφ' ἑαυτοῦ γραφόμενον οὐκ ἐξήλειπεν, ἔνθα φησίν, οὔτ' αἰσθητὴν οὐδεμίαν ἐμφανῆ γίγνεσθαι, ποῦ τὸ κύριον τῆς ψυχῆς μέρος, οὔτε τεκμήριον· οὐ γὰρ <ἀν> ἐπὶ τοσοῦτον διενεχθῆναι πρὸς ἀλλήλους ἰατροῦς 10 τε καὶ φιλοσόφους.

888 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 7 (107) p. 235 Mū. ἀλλ' οὔτ' ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ πρώτῳ περὶ ψυχῆς, οὔτ' ἐν τοῖς περὶ παθῶν ἀποδείξιν τινα εἶπε τοῦ χορῆναι πάντως, ἔνθα τὸ ἄλογόν ἐστίν, ἐνταῦθ' εἶναι καὶ τὸ λογιζόμενον, ἀλλ' ἐτοίμως τε καὶ προχείρου πανταχοῦ λαμβάνει.

889 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 8 (109) p. 243 Mū. μεταβήσομαι δ' ἐπὶ τι τῶν ὑπολοίπων, οὗ σχεδὸν ἅπαντες μεμνημονεύκασιν, οἷς ἡ καρδία πασῶν τῶν δυνάμεων ἀρχὴ τῶν ἐν τοῖς ζῴοις ὑπείληπται. Λέγουσι γὰρ, ὅθεν ἡ τοῦ τρέφεσθαι τοῖς ζῴοις ἀρχή, κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος εἶναι καὶ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς· ἐν καρδίᾳ δ' εἶναι τὴν τοῦ τρέφεσθαι τοῖς ζῴοις ἀρχήν, ὥστε καὶ τὸ λογιζόμενον τε καὶ διανοούμενον ὑπάρχειν ἐν αὐτῇ.

ibidem (110) p. 245 M. οὐ μὲν οὐδ' ὅταν εἴπωσιν, ὅθεν ἡ χορηγία τοῦ πνεύματος, ἐνταῦθ' εἶναι τὸ ἡγεμονικόν, εἶτ' ἐπ' αὐτῷ προσλαμβάνωσιν, ἐκ τῆς καρδίας χορηγεῖσθαι τὸ πνεῦμα, συγχωρητέον αὐτοῖς. (Dein dubitat 25 Galenus, utrum τὸ ψυχικὸν an τὸ ζωτικὸν an τὸ προσαγορευόμενον ὑλικὸν πνεῦμα dicere voluerint).

890 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 2 (114) p. 258 Mū. Οὐ μὲν τοῦτό γ' ἦν σοι τὸ ἀμφιβητούμενον, εἰ τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς ἐν καρδίᾳ κατῴκισται, ἀλλ' εἰ τὸ λογιζόμενον, ὅπερ ἐχρῆν ἀποδείξαντα 30 μὴ πολλὰ κάμνειν ὑπὲρ τοῦ θυμουμένου, μὴδ' ἐμπιπλάναι τὸ βιβλίον ἐπὼν ποιητικῶν, ὧν ἐφεξῆς γράφεις ὡδί

(Π. Σ 109) Ὅς γε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο

Ἄνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται ἤυτε καπνός.

Καὶ πάλιν· (frg. trag. adesp. 142 N.)

Ὁ θυμὸς αὐτὸν τῶν φρενῶν ἐξῆρ' ἄνω.

Καὶ πάλιν· (frg. trag. adesp. 143 N.)

Πηδῶν δ' ὁ θυμὸς ἔνδοθεν μαντεύεται.

καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα παρ' ὄλον τὸ γράμμα, κατασκευάζοντα τὸ θυμούμενον ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ, δέον μὴ τοῦτο δεικνύειν ἀλλὰ τὸ 40 λογιζόμενον, ἢ νῆ Δία, εἴπερ ἀδύνατος ἦν ἀντικρυς ἐπιδεικνύειν τοῦτο,

2 pro γὰρ praebebet οὐδὲν repet. loc. p. 288 M.

36 li. ἐξῆρεν.

πειρασθῆναι γοῦν [ἐπιχειρῆσαι] δεῖξαι, καθ' ἐν τούτῳ τὸ μόριον εἶναι τό τε θυμούμενον τῆς ψυχῆς καὶ τὸ λογιζόμενον. ὁ δὲ γε τουτὶ μὲν οὐδ' ἐπεχείρησε πράξαι κατ' οὐδὲν μέρος τοῦ βιβλίου, χρήται δὲ διὰ παντὸς ἐξ ἐτοίμου λαμβάνων. εὐθὺς γοῦν ἐν τοῖς ἐφεξῆς οὕτω γράφει·

5 „Τῆς μὲν ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα, εὐλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθ' εἶναι, καὶ νῆ Δία τὰ λοιπὰ πάθη καὶ τοὺς διαλογισμοὺς καὶ ὄσον τούτοις ἐστὶ παραπλήσιον.“ (Dicit Galenus Chrysippum hanc sententiam a Zenone acceptam nusquam demonstrasse).

10 891 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 5 (122) p. 287 Mü. Ἀποχωρῆσαντες οὖν ἤδη τῶν τοιούτων, ἴδωμεν ἐξῆς ἅπαντας οὐς ἐρωτᾷ λόγους, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὐθις ἀνελθόντες ἅπαντος τοῦ λόγου, πρὸς τὸ μηδὲν παρελθεῖν. παραθήσομαι δὲ τὴν ῥῆσιν ἅπασαν, εἰ καὶ μακροτέρα πῶς ἐστίν, ἔχουσαν ὡδε·

15 „Τῆς μὲν οὖν ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα, εὐλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθ' εἶναι, καὶ ἤδη τὰ λοιπὰ πάθη καὶ τοὺς διαλογισμοὺς καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια. καινόμενοι δὲ φήμη οἱ πολλοὶ τούτων, πολλὰ κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιλέγουσι τοιαῦτα, ἐχόμενοι τῆς ῥηθείης φορᾶς· πρῶτον
20 μὲν γάρ, ἵνα πάντες ἐντεῦθεν ἄρξωμαι, κατὰ τοῦτό φασι ἀναβαίνειν τινῶν τὸν θυμόν, καὶ καταπίνειν τὴν χολὴν τινὰς ἀξιοῦσι, λέγοντές τε καταπίνεσθαι τινὰ αὐτοῖς σπαράγματα καὶ μὴ καταπίνεσθαι κατὰ τὴν τοιαύτην φορὰν λέγομεν. οὕτω δὲ λέγεται καὶ μηδὲν αὐτοῖς τούτων καταβαίνειν, καὶ ὅτι
25 καταπιῶν τὸ ῥηθὲν ἀπῆλθεν, ὃ τε Ζήνων πρὸς τοὺς ἐπιλαμβανομένους, ὅτι πάντα τὰ ζητούμενα εἰς τὸ στόμα φέρει ἔφησεν, „ἀλλ' οὐ πάντα καταπίνεται“, οὔτε τῆς καταπόσεως ἄλλως ἢ οἰκειότερον λεγομένης, οὔτε τῆς καταβάσεως τῶν ῥηθέντων, εἰ μὴ περὶ τὸν θώρακα τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἦν, εἰς
30 ὃ ταῦτα πάντα φέρεται. ἐν γοῦν τῇ κεφαλῇ ὄντος αὐτοῦ γελοῖως ῥηθήσεται καὶ ἄλλοτρίως καταβαίνειν, ἀναβαίνειν [δ'] ἢ οἶμαι οἰκειότερον αὐτῶν λεγομένων καὶ οὐ καταβαίνειν, τὸν προειρημένον τρόπον τῆς κατὰ τὴν ἀκοὴν αἰσθήσεως καταφερομένης περὶ τὴν διάνοιαν, ἐὰν ἢ περὶ τὸν θώρακα, οἰκείως
35 κατὰβασις ῥηθήσεται· ἐὰν δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν, ἄλλοτριώτερον.“

1 ἐπιχειρῆσαι del. Müller. 5 post μὲν inserendum οὖν coll. p. 288 Mü.

16 pro ἤδη praebebet νῆ Δία rep. loc. p. 259 M. 20 πάντως Cornarius, sed fortasse πάντες ante ἵνα transponendum. 21 τινῶν Hamilt. Peters. p. 23.

24 λέγεται Mü., trad. λέγεσθαι. 26 φέρει Mü., φέρειν libri. 31 δ' secl. Müller. 34 ἢ ante ἐν ins. Müller, fortasse: τὸν <δὲ> προειρημένον.

Ad haec verba explicanda aliquatenus utilia sunt quae addit G: Τηνικαῦτα γὰρ οἶδα καὶ τὸ „μὴ καταβαίνειν ἑαυτοῖς τὰ εἰρημένα“ λέγοντας τοὺς πολλοὺς, οὐκ ἐπειδὴν μὴ παρακολουθῶσι μηδὲ μανθάνωσι τῶν λεγομένων, <ἀλλ'> ἐπειδὴν λέγεται μὲν τινα ὡς ὄργην ἢ λύπην ἢ θυμὸν ἢ τι τοιοῦτον πάθος ἐκκαλεσόμενα, μὴ φροντίζη δὲ αὐτῶν ὁ ἀκούων μηδὲ κινῆται κατὰ πάθος.

892 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 5 (122) p. 290 Mū. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀδολεσχία τοῦτο τὸ πέρας ἐχέτω. μετὰ ταῦτα δ' ὁ Χρυσίππος τοιαῶνδ' ἑτέρας μέμνηται.

„Αἱ δὲ γυναῖκες καὶ μᾶλλον τι τούτων ἐμφαίνουσιν. εἰ γὰρ 10 μὴ καταβαίνει αὐταῖς τὰ λεγόμενα, πολλάκις τὸν δάκτυλον κατάγουσιν ἕως τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν τόπου, οὐ φάσκουσαι καταβαίνειν ὡδε τὰ εἰρημένα.“

Haec nihil facere ad probandam Chrys. sententiam, dicit G: οὐδὲ γὰρ αὗται λέγουσιν οὕτως, οὐδ' ὀρχοῦνται ταῖς χερσίν, ὡς εἴρηκας, ἐπει- 15 δὴν ἀρνῶνται κυνίειν τῶν λεγομένων, ἀλλ' ὅταν ὑπὸ λοιδορίας ἢ ἀπειλῆς ἢ τινος τοιοῦτου μήτε ὀργίζεσθαι φάσκωσι μήτε θυμοῦσθαι μήθ' ὄλως ἀφρανακτεῖν. ὅπερ οὐδ' αὐτόν, οἶμαι, λανθάνει τὸν Χρυσίππον. ἀντιφθεγγόμενος γοῦν κἀναυθῶτα ἑαυτῷ μετ' ὀλίγον ὡδί πως γράφει.

„Ἀφ' ἧς τε φορᾶς λέγομεν μὴ καταβαίνειν τὰ λεγόμενα, 20 εἴτε ἀπειλὰς εἴτε λοιδορίας, ὥστε καθικέσθαι καὶ ἄπτεσθαι αὐτῶν καὶ οὕτως κινεῖσθαι τὴν διάνοιαν, ἀπὸ τῆς φορᾶς ταύτης καὶ βαθεῖς τινὰς φαμεν εἶναι, διὰ τὸ μηδὲν τῶν τοιοούτων ἐφικνεῖσθαι καταβῆναι αὐτῶν.“

p. 292. — — ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὁ Χρυσίππος λέγει, 25 μεταξὺ δὲ ταύτης, τῆς τε νῦν γεγραμμένης λέξεως καὶ ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔγραψα περὶ τῶν γυναικῶν, ἑτέρα ῥησις ἐστίν, ἣν ἤδη παραγράψω, πρὸς τὸ μηδὲν ὄλως ὑπερβαίνειν δοκεῖν· ἔχει δὲ ὡδε.

„Τούτοις δ' ἀκολουθῶς ἀνεμεῖν τέ τινὰς φαμεν τὰ φανέντα 30 αὐτοῖς καὶ ἔτι τὸν βαθύν, λεγομένων πολλῶν τοιοούτων συμφώνως τοῖς εἰρημένοισι· καταπιόντες γὰρ ὁμοιον εἰπεῖν, ὅτι ἡμέρα ἐστί, καὶ ἐναποθέμενοι τοῦτο εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ πάλιν ἐκεῖνο λέγοντες ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμέρα, μενόντων τῶν πραγμάτων, οὐκ ἄλλοτρίως οὐδ' ἀνοικείως ἀνεμεῖν λέγονται.“ 35

Τοῦτο τὸ „ἀνεμεῖν“· ἐγὼ μὲν οὐδὲ ἤκουά τινος λέγοντος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποπτύσαι καὶ ἐκπτύσαι καὶ ἐκβαλεῖν καὶ ἀπορρῖψαι καὶ ἀποθέσθαι λέγουσιν, ἐπειδὴν λέγωσι τινα δοξῶν ἀποστῆναι μοχθηρῶν etc.

23 βαθεῖς scripsi, βαθείας libri. 24 καταβῆναι καὶ ἐφικνεῖσθαι coni. Mū., καταβῆναι interpolatori trib. Petersen p. 23 n. 3. 31 pro τὸν Cornarius mavult τινὰ. || λεγομένων scripsi, λέγομεν libri.

893 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 4 (96) p. 196, 97 M. εἴπερ ἡ φωνὴ τυποῦμένου πως τοῦ κατὰ τὸν πνεύμονα πνεύματος ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν ἐγίγνετο, ἅπειθ' ἑαυτῷ τὸ κατὰ τὴν φάρυγγα συντυποῦντος, οὐκ ἂν ἀπώλλυτο παραχοῆμα τμηθέντων νεύρων τινῶν etc.

5 ibidem (97). οὐδ' ἐστὶν οὐδεὶς λόγος, ὃς ἀναγκάσει μίαν ἀρχὴν ἀπασῶν εἶναι τῶν κατὰ τὸ ζῶον ἐνεργειῶν.

894 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 5 (98) p. 203 M. βούλομαι δέ, πρὶν ἐλέγχειν αὐτούς, ἔτι καὶ τὸν τοῦ Χρυσίππου (sc. λόγον) παραθέσθαι, τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα· „Εὐλογον δέ, εἰς ὃ γίγνονται 10 αἱ ἐν τούτῳ σημασίαι, καὶ ἐξ οὗ <δ> λόγος, ἐκεῖνο εἶναι τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. οὐ γὰρ ἄλλη μὲν [ἦ] πηγὴ λόγου ἐστίν, ἄλλη δὲ διανοίας, οὐδὲ ἄλλη μὲν φωνῆς πηγὴ, ἄλλη δὲ λόγου, οὐδὲ τὸ ὄλον ἀπλῶς ἄλλη φωνῆς πηγὴ ἐστίν, ἄλλο δὲ τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος.“ — τοιοῦτοις δὲ καὶ τὴν διάνοιαν 15 συμφώνως ἀφοριζόμενοι λέγουσιν αὐτὴν πηγὴν εἶναι λόγου. — „Τὸ γὰρ ὄλον ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖσε δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίνεσθαι καὶ τὰς διανοήσεις καὶ τὰς μελέτας τῶν ῥήσεων, καθάπερ ἔφη. ταῦτα δὲ ἐκφανῶς περὶ τὴν καρδίαν γίγνεται, ἐκ τῆς καρδίας διὰ φάρυγγος καὶ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ 20 λόγου ἐκπεμπομένων. πιθανὸν δὲ καὶ ἄλλως, εἰς ὃ ἐνσημαίνεται τὰ λεγόμενα, καὶ σημαίνεσθαι ἐκεῖθεν, καὶ τὰς φωνὰς ἀπ' ἐκείνου γίνεσθαι κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον.“

ἄλλοις ἤδη μοι τῶν περὶ τῆς φωνῆς λόγων τῶν Στωϊκῶν· εἰ γὰρ καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἠρωτημένους ἐφεξῆς γράφοιμι κύμπαντας, εἰς 25 ἄμετρον τι μῆκος ἐκπεσεῖται τὸ γράμμα. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ τῶν ὑπὸ Χρυσίππου τε καὶ Διογένους εἰρημένων ἐμνημόνευσα λόγων, ἀλλ' ἠρκέσθην ἐξετάσας τὸν τοῦ Ζήνωνος μόνον, εἰ μὴ πρὸς τινα τῶν Στωϊκῶν ἐγεγόνει μοί ποτε ἀμφισβήτησις ὑπὲρ τοῦ „χωρεῖ“ ῥήματος, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Ζήνων ἐν τῷ λόγῳ γράψας ὡδί· φωνὴ διὰ φάρυγγος χωρεῖ. 30 τὸ γὰρ „χωρεῖ“ τοῦτο ῥῆμα ἐγὼ μὲν ἤξιον ἀκούειν ἐν ἴσῳ τῷ ἐξέρχεται ἢ ἐκπέμπεται. ὁ δὲ τούτων μὲν μηδέτερον ἔφη σημαίνεσθαι πρὸς αὐτοῦ. καὶ τρίτον ἄλλο παρὰ ταῦτα λέγειν οὐκ εἶχεν. ἠναγκάσθην οὖν αὐτῷ τὰ τῶν ἄλλων Στωϊκῶν παραναγιγνώσκων βιβλία, μεταλαμβάνόντων τὴν λέξιν ἢ εἰς τὸ ἐξέρχεται ἢ εἰς τὸ ἐκπέμπεται, καθάπερ 35 καὶ νῦν ἀπέδειξα Χρυσίππον τε καὶ Διογένην, μεθ' οὓς οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι τὰς τῶν ἄλλων παραγράφειν ῥήσεις etc.

p. 101, p. 214 M. Gal. de verbo „ἐκεῖσε“ haec disputat: δῆλον γὰρ δὴ, ὅτι τὸ ἐκεῖσε ἀντὶ τοῦ ἐκεῖ ὁ Χρυσίππος εἶρηκεν, ὅπερ ἴσον

10 ἐν τούτῳ uncis incl. Mū., ἐν τούτῳ Cornarius. || ὁ add. Mū. || post λόγος add. ἐκπέμπεται rep. loc. p. 213, 12 M. 11 secluserit Mū. 14 additamentum Galeni, ut e λέγουσι apparet. Cf. n. 840.

δύναται τῷ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ σώματος. οὐ γὰρ δὴ τό γε εἰς ἐκεῖνο τὸ μόριον ἡγητέον αὐτὸν βούλεσθαι δηλοῦν ἐν τῷ λέγειν ἐκεῖσε, κἂν ὅτι μάλιστα τὸ μὲν ἐκεῖσε εἰς τόπον ἢ δηλοῦν, τὸ δὲ ἐκεῖ ἐν τόπῳ. σολοικίζειν γὰρ μᾶλλον ὑποληπτέον ἐν τῇ φωνῇ τὸν Χρυσίππον ἢ περ οὕτω προφανῶς ἀδιανόητα λέγειν. τὸ μὲν γὰρ ἰκανῶς σύνθετος αὐτῷ⁵ καὶ μόνον οὐ καθ' ἐκάστην ῥῆσιν γινόμενον, τὸ δ' ἀδιανόητα λέγειν οὐδαμῶς. ἐνίοτε γὰρ πού καὶ ψευδῆ λέγει, καθάπερ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλ' οὐκ ἀδιανόητά γε. διαφέρει γὰρ πάμπλου τὸ ψεῦδος τοῦ ἀδιανοήτου etc.

895 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 2 p. 172 Mü. ἂ δ' οὖν¹⁰ ὑπὲρ τῆς „ἐγὼ“ φωνῆς ἔγραψεν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ψυχῆς ὁ Χρυσίππος ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ διαλεγόμενος, ἤδη παραγράψω γνωρίσματα ἕνεκα.

„Οὕτως δὲ καὶ τὸ ἐγὼ λέγομεν κατὰ τοῦτο, δεικνύντες αὐτοὺς ἐν τῷ † ἀποφαίνεσθαι † τὴν διάνοιαν εἶναι, τῆς δεῖ-¹⁵ ξεως φυσικῶς καὶ οἰκείως ἐνταῦθα φερομένης. καὶ ἄνευ δὲ τῆς κατὰ τὴν χεῖρα τοιαύτης δεῖξεως νεύοντες εἰς αὐτοὺς τὸ ἐγὼ λέγομεν, εὐθὺς καὶ τῆς ἐγὼ φωνῆς τοιαύτης οὐσῆς, καὶ κατὰ τὴν ἐξῆς ὑπογεγραμμένην δεῖξιν συνεκφερομένης. τὸ γὰρ ἐγὼ προφερόμεθα κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν κατασπῶν-²⁰ τες τὸ κάτω χεῖλος εἰς αὐτοὺς δεικτικῶς, ἀκολουθῶς δὲ τῇ τοῦ γενείου κινήσει καὶ ἐπὶ τὸ στήθος νεύσει καὶ τῇ τοιαύτῃ δεῖξει ἢ ἐξῆς συλλαβὴ παράκειται, οὐδὲν ἀποστηματικὸν παρεμφαίνουσα, ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἐκείνος συντέτευχε. (Agitur de sede τοῦ ἡγεμονικοῦ).²⁵

p. 175 Mü.: διὰ τί δὲ „ἐν ταῖς συγκαταθέσεσιν ἐπινεύοντες τὴν κεφαλὴν, ἐφ' ὃ φέρομεν αὐτὴν μέρος, ἐν ἐκείνῳ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἐνδεικνύμεθα“ μᾶλλον, καὶ οὐκ αὐτῷ τῷ κινουμένῳ.

896 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 5 (124) p. 295 Mü. ὁμοία³⁰ δὲ — — τὰ κατὰ τὴν ἔτυμολογίαν τοῦ τῆς καρδίας ὀνόματος, ἐξῆς τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένα κατὰ τὸ πρῶτον περὶ ψυχῆς ὡδέ πως ἔχοντα.

„Τούτοις πᾶσι συμφώνως καὶ τοῦνομα τοῦτ' ἔσχηκεν ἢ καρδία κατὰ τινὰ κράτησιν καὶ κυρείαν, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ εἶ-³⁵ ναι τὸ κυριεῖον καὶ κρατοῦν τῆς ψυχῆς μέρος, ὡς ἂν κρατία λεγομένη.“

— — — ἐφεξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις ὁ Χρυσίππος τάδε γράφει·

15 locum mutilum ita refinxit Mü. ut post ἐν τῷ adderet: λέγειν· „ἐμοὶ τοῦτο προσήκει, τοῦτο ἐγὼ σοὶ λέγω“ εἰς τὸ —. coll. p. 173, 10.

„Ὁρμῶμεν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος καὶ συγκατατιθέμεθα τοῦ-
τω καὶ εἰς τοῦτο συντείνει τὰ αἰσθητήρια πάντα.“

— — Ταῦτι μὲν οὖν τὰ κεφάλαια, τὸ σύμπαν κύρος ἐν αὐτοῖς
ἔχοντα περὶ τῶν προκειμένων ἡμῖν δογμάτων, οὕτως ταχέως ὁ Χρύ-
σιππος παρέδραμεν, ὡς ἐπιμνησθῆναι μόνον· ἐν οἷς δὲ οὐ χρὴ μηκύνει
περιττῶς.

897 Galenus de Hippocr. et Plat. plac. I 5 (78) p. 138 Mū. εἰ τρώ-
σαις αὐτὴν (sc. τὴν καρδίαν) εὐθὺς ἐκχεῖται τὸ αἷμα. ἐχρῆν δὲ γε κατὰ
τὸν Χρῦσιππον ἢ τὸ πνεῦμα πρότερον ἐκκενούμενον φαίνεσθαι, κἄπειθ'
οὕτως ἐπεσθαι τὸ αἷμα, ἢ μὴδὲ ὅλως ἐπεσθαι, καθάπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν κατὰ
τὸν ἐγκέφαλον ἐπεταὶ κοιλιῶν.

ibidem 6. (79) p. 141. Ἐρασιστρατος μὲν γὰρ ζωτικῶ πνεύματος,
Χρῦσιππος δὲ τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος πλήρη φασὶν εἶναι τὴν κοιλίαν ταύ-
την (sc. τὴν ἀριστερὰν τῆς καρδίας).

15 ibidem 6. (80) p. 143 M. Ἐνθα νῦν καὶ μάλιστα μεμψαίμην ἂν τὸν
Χρῦσιππον, ὅτι βουλόμενος εἰλικρινές τι καὶ καθαρόν εἶναι πνεῦμα τὸ
κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, οὐ προσηκόντως ἐν τῇ καρδίᾳ καθίδρουσεν αὐτό.
καίτοι Χρῦσιππον μὲν ἂν τις ἀποδέξαιτο μετρίως ἀποφηνάμενον, [ὡς] μὴθ'
ὅτι τῶν νεύρων ἀρχὴ ἢ καρδίαν τὴν γινώσκων αὐτῶ χαρίζεσθαι, μὴτ' ἄλλο μὴδὲν
20 τῶν κατὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο ζητουμένων· ὁμολογεῖ γὰρ ἀπέριως ἔχειν
τῶν ἀνατομῶν.

ibidem 7 (81) p. 145 M. Ἐγὼ δέ, ἐπειδήπερ ἅπασι κατέστην εἰς τὸ
περὶ πάντων διασκέψασθαι, βραχέα τῷ Πραξαγόρᾳ διαλεγθῆναι βούλομαι, καὶ
μάλιστα ὅτι καὶ Χρῦσιππος ἐμνημόνευσε τὰνδρός, ἀντιθεῖς τοῖς ἀπὸ
25 τῆς κεφαλῆς ἄρχεσθαι τὰ νεῦρα νομίζουσιν.

ibidem 10 (86) p. 163 M. οὔτε γὰρ φιλοψευδῆς ὁ ἀνὴρ (sc. ὁ Ἀριστο-
τέλης), οὔτε παντάπασιν ἄπειρος τῆς ἀνατομῆς, ἵνα καὶ τοῦτόν τις, ὥσπερ
τοὺς περὶ τὸν Χρῦσιππον, ἐτέροις ἐψευσμένοις ἠκολουθηκέναι νομίσειεν.

898 Galenus de Hipp. et Plat. plac. II 5 (102) p. 215 M. κατὰ
30 μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ (sc. ῥήσιν) μετ' οὐ πάνυ πολὺ ταύτης γεγραμμένην
ἠναγκάσθη τὸ ἀληθές ὁμολογήσαι. ἀναγκασθῆναι δὲ εἶπον αὐτόν, ὅτι
λόγον ἕτερον ἀνατρέψαι βουλόμενος ὡς οὐκ ἀληθῆ, κἄπειτα τὸ τῆς
ἀντιλογίας εἶδος αἰσθόμενος οὐδὲν ἤττον ἐπιστρέψον καὶ καθ' ἑαυτοῦ,
cυνανατρέψαι καὶ τὸν ἴδιον οὐκ ὤκνησε τῷ τῶν ἑτεροδόξων. — — —
35 παραγράφῳ δὲ καὶ τὴν ῥήσιν αὐτὴν, ἐν ἣ δείκνυσιν ὁ Χρῦσιππος, ὡς
οὐκ ἔστιν ὁ προγεγραμμένος λόγος ἀποδεικτικός. ἔστι δὲ τοιαύδε·

„Ἐχει δ' ὡς ἔφην πλείονα αὐτοῖς ἐπὶ πᾶσι, μήποθ' εἰ καὶ
τοῦτο δοθείη, καθάπερ ἐπιπορεύονται, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἶναι
τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὰ εἰρημένα μέρη, ἐπιζητήσομεν. σκεδὸν γάρ,
40 οἷα ἂν τινὰ λέγοιεν περὶ τοῦ τὴν φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους φέ-
ρεσθαι διὰ τῆς φάρυγγος, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ποιᾶς τινος καταρ-
χῆς γιγνομένης, τοιαυτ' ἔξεστι λέγειν, ἐν τῇ καρδίᾳ μὲν τοῦ

17 οὐ προσηκ. uncis incl. Mū. 18 ὡς eiecit Mū. 42 post λέγειν Mū.
addit περὶ τῶν νεύρων, nec non paulo post pro κινήσεων scribi iubet: νεύρων,

ἡγεμονικοῦ ὄντος, τῆς δὲ τῶν κινήσεων ἀρχῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς οὐσῆς.“

ὁ δὲ γὰρ βούλεται λέγειν ὁ Χρυσίππος ἐν τῆδε τῇ ῥήσει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ καὶ συγχωρήσῃ τις, ἀρχὴν εἶναι νεύρων τὴν κεφαλὴν, οὐ πάντως ἐν αὐτῇ συγχωρήσῃ τὸ ἡγεμονικὸν ὑπάρχειν. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι δύνανται λέγειν ὑπὲρ τοῦ τὴν φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους διὰ τῆς φάρυγγος ἐκφέρεσθαι, τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνεργείας τοῖς μορίοις ἐπιπεμπούσης τῆς κεφαλῆς, τοιαυτ' ἔξεστι λέγειν ὑπὲρ τῶν νεύρων ἡμῖν, ὡς ἐκ μὲν τῆς κεφαλῆς ἀρχομένων, ἀπὸ δὲ τῆς καρδίας τὴν ἐνέργειαν ἐχόντων.

ibidem (104) p. 224 M. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Χρυσίππῳ, καὶ διὰ τοῦτ' ἂν τις αὐτῷ καὶ μᾶλλον μέμψαιτο, διότι κατιδὼν τὸ ἀληθὲς ὅμως οὐ χρῆται· τὰ δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπικειρημένα, καὶ τούτων ὅσα μᾶλλον ποιηταὶ μαρτυροῦσιν ἢ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ ἐτυμολογία τις ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὐκ ὀρθῶς. — — αὐτὸς δὲ ὡς περ οὐ κατ' ἐπιστήμην, ἀλλὰ κατὰ τύχην εἰρηκῶς τὸ ἀληθές, ἀπεχώρησέ τε τῆς ζητήσεως καὶ ποιητὰς ἐπάγεται μάρτυρας.

Galen. de H. et Plat. dogm. II 7 (106) p. 230 M. μέμφομαι δὲ αὐτῷ καὶ διότι καθ' ἐν βιβλίον ἐναντία λέγειν ὑπέμεινε, οὐκ ἀπὸ μακροῦ διαστήματος ἀλλήλων ἔμπροσθεν μὲν ὡς ἀποδεικτικὸν γράψας τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον, ἐπὶ προήκοντι δὲ τῷ συγγράμματι δεικνύς αὐτοῦ τὴν λύσιν.

899 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 5 (124) p. 297 M. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν „ἀκάρδιος“ ἐξηγεῖται προσηγορίαν — — τοσοῦτον δὲ ἐπισημανοῦμαι καὶ νῦν ἀπ' αὐτῆς τῆς λέξεως τοῦ Χρυσίππου μαρτυρούσης οἷς προεῖπον· ἔχει δὲ ὡδε·

„Κατὰ τοῦτο καὶ εὐκάρδιοι λέγονται· ποιεῖν εἶναι τινες καθάπερ εὐψυχοί, καὶ καρδίαν ἀλγεῖν οἱ κηδόμενοι τινῶν, ὡς ἂν κατὰ τὴν καρδίαν τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος γιγνομένης.“

— — οὕτω δὲ κάπειδαν ἐπιφέρων εἶπη·

„Τὸ γὰρ ὅλον, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, εὖ μάλ' ἐμφαίνουσιν οἷ τε φόβοι καὶ αἰ λυπαι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος γιγνόμεναι“

μαρτυρεῖ κἀνταῦθα τῷ τοῦ Πλάτωνος λόγῳ. καὶ διὰ τῶν ἐξῆς δὲ κατὰ τὸν παραπλήσιον τρόπον οὐκ αἰσθάνεται κατασκευάζων, ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θυμοειδὲς ἴδρυται τῆς ψυχῆς.

„Ἡ τε γὰρ ἐν τοῖς φόβοις πάλσις τῆς καρδίας ἐκφανῆς ἐστὶ καὶ ἢ εἰς τοῦτο τῆς ὅλης ψυχῆς συνδρομή, οὐκ ἄλλως ἐπιγεννηματικῶς γιγνομένων αὐτῶν, καθάπερ ἄλλοις ἄλλου συμπάσχειν πεφυκός, καθ' ὃ καὶ συνιζάνουσιν εἰς αὐτούς,

συναγόμενοι πρὸς τοῦτο, ὡς ἂν τὸ ἡγεμονικόν, καὶ κατὰ τὴν <καρδίαν> ὡς ἂν [αὐτῶν] τούτου φυλακτικὴν. καὶ τὰ τῆς λύπης πάθη ἐνταυθοῖ που εὐφυῶς γίγνεται, οὐδενὸς ἄλλου συμ-
 5 πάσχοντος οὐδὲ συναλγοῦντος τόπου. ἀλγηδόνων γάρ τινων
 κατὰ ταῦτα γιγνομένων σφοδρῶν, ἕτερος μὲν οὐδεὶς ἐμφαίνει
 τόπος τὰ πάθη ταῦτα, ὁ δὲ περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα.“

— — ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ παρ' αὐτῶν ὁμολογούμενον λαμβάνεται
 τῶν Στωϊκῶν. οὐ μόνον γὰρ Χρύσιππος, ἀλλὰ καὶ Κλεάνθης καὶ Ζήνων
 ἐτόίμως αὐτὰ τιθέασιν.

10 **900** Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 7 (126) p. 302 M. Χρύ-
 σιππος ἐν τῇ μετὰ τὰς προγεγραμμένας ῥήσεις λέξει προχείρως πάλιν
 ἐξ ἐνόου ἄρχεσθαι μορίου τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρας λαμβάνει, μὴδὲ μίαν
 ἀπόδειξιν ἢ παραμυθίαν ἢ πιθανότητα τῷ λόγῳ προστιθείς, ὡς ἐξ αὐ-
 τῆς φανερόν ἔσται τῆς λέξεως αὐτοῦ, τόνδε τὸν τρόπον ἐχοῦσης·

15 „Ἀτόπως οὖν αὐτὸ κατὰ ταῦτ... θηρόμενον, ἐάν τε μὴ
 φῶσι τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγωνίαν ἀλγηδόνας εἶναι, ἐάν τε ἀλ-
 γηδόνας ἐν ἄλλῳ γίνεσθαι τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ· τὰ δὲ αὐτὰ
 καὶ ἐπὶ τῆς χαρᾶς καὶ ἐπὶ τοῦ θάρρους ἐροῦμεν, ἅπερ ἐμφαί-
 νει περὶ τὴν καρδίαν γινόμενα. ὃν τρόπον γάρ, ὅταν τὸν
 20 πόδα πονῶμεν ἢ τὴν κεφαλὴν, περὶ τούτους τοὺς τόπους ὁ
 πόνος γίνεται, οὕτως συναιθανόμεθα καὶ τῆς κατὰ τὴν λύπην
 ἀλγηδόνας περὶ τὸν θώρακα γινομένης, οὔτε τῆς λύπης οὐκ
 οὔσης ἀλγηδόνας, οὔτε ἐν ἐτέρῳ τινὶ τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ
 αὐτῆς γινομένης.“

25 p. 305 M.: ὁ δὲ Χρύσιππος οὐδὲ τὰς δυνάμεις αὐτὰς διαλλάττειν
 ἀλλήλων ὁμολογεῖ, οὐδ' ἑτέρα μὲν τινὶ δυνάμει θυμοῦσθαι τὸ ζῶον,
 ἑτέρα δ' ἐπιθυμεῖν, ἑτέρα δὲ λογίζεσθαι.

901 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 7 (127) p. 307 M. ἐπεὶ
 δ' ἐν τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ μνημονεῦσαι πάντων διέγνωμεν ὧν εἶπεν
 30 ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς <ὑπὲρ> ἡγεμονικοῦ δια-
 λεγόμενος, ἐξῆς ἂν εἶη καιρὸς ἤδη συνάπτειν τοῖς εἰρημένοισι τὰ λοιπά.
 συνεχῆς οὖν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τοῦ Χρυσίππου τοιαῦδε τίς ἔστι.

„Καθ' ἣν ἔτι φορὰν καὶ τὰ τοιαῦτα λέγεται πάντα· ἡψά-
 μην σου τῆς καρδίας, ὡσπερ τῆς ψυχῆς καὶ ἄπτομαι τῆς
 35 καρδίας, λέγομεν, οὐχ ὡς ἀντιπαρέλθοιεν <ἂν> τινες ἡμᾶς
 ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν σπλάγχνων λέγοντες καὶ τοῦ ἥπα-
 τος, ἀλλὰ τοῖς προειρημένοισι παραπλησίως· ἐκεῖνα γάρ μοι

2 καρδίαν addidi ex conl. || αὐτῶν eiecit Mū. 3 fortasse ἐκφανῶς.
 9 Cf. I n. 210 (Zeno) 572 (Cleanthes). 15 lacuna in Hamilt., ἐξαχθηρόμενον
 M et vulg.; fortasse: ἄτοπον οὖν τὸ κ. τ. λεχθηρόμενον. 17 γίνονται codd.
 30 ὑπὲρ add. Mū. 35 ἂν add. Mū.

δοκεῖ λέγεσθαι, ὡς ἂν τις ἔφη, 'τῶν ἐντός σου ἄπτομαι' διῆκνουμένης τῆς κακοποιίας ἐπὶ τοσοῦτον. τῇ δὲ καρδίᾳ καθάπερ ἂν τῇ ψυχῇ χρώμεθα. καὶ τούτων ἔσται ἔμφασις ἐφιστάσι μᾶλλον."

902 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 4 (118) p. 276 Mü. Καὶ 5 γὰρ οὖν ὅταν εἴπη (sc. Chrysippus) διὰ τοῦτο λέγεσθαι τινὰ ἀκαρδίου, ὅτι πεπιστεύκασι πάντες ἄνθρωποι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ περιέχεσθαι, θαυμάζειν ἄξιον τάνδρως etc. — — ἀλλὰ νῆ Δία θαυμασίως ὅπως ἐξηγεῖται τοῦνομα τὸ ἀκάρδιον ἢ τινι διανοίᾳ λέγουσιν οἱ πολλοί, συνάπτων εὐθὺς αὐτῷ καὶ τὸν ἀσπλάγχνον· ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὡδε. 10

„Παραβάλλουσι δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λεγομένων, οἷον τοὺς ἀσπλάγχνους, καθ' ὃ φαμεν μὴ ἔχειν τινὰς ἐγκέφαλον καὶ ἔχειν, οὕτως ἡμᾶς ὑπονοοῦντες λέγειν καὶ μὴ ἔχειν καρδίαν τινὰς καὶ ἔχειν κατὰ τὰ προειρημένα, τῶν μὲν ἀσπλάγχνων τάχα λαμβανομένων κατὰ τὸ μηδὲν ἔχειν 15 ἔνδον συναλγοῦν κατὰ τὰ ἐναντία, καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας οὕτως αὐτῶν κοινότερον λεγομένων, τοῦ δ' ἐγκεφάλου λαμβανομένου ἦτοι κατὰ τὰ αὐτὰ ὁμοίου τινὸς ὄντος, ἢ διὰ τὸ καὶ τοῦτον ἔχειν τινὰ κυρίαν τοῖς σπλάγχνοις ὁμοίαν."

Ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη· χρῆ δ' αὐτὴν ἀναγνῶναί τινα καὶ τρὶς καὶ 20 τετράκις ἐπὶ σχολῇ πολλῇ ἀκριβῶς προσέχοντα τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις. οὕτω γὰρ μόνως, οἶμαι, πεισθήσεται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῇ τὸ „λαβὲ μηδὲν καὶ κράτει καλῶς.“ *Affirmat porro G. summam cum nimia brevitate obscuritatem his verbis inesse.* καίτοι τὴν γε συντομίαν οὐδὲ καθ' ἓνα τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐζήλωκεν, 25 ἀλλ' οὕτω μακρὸς ἐστίν, ὡς πολλάκις ἐν ὄλῳ βιβλίῳ πολυειδῶς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς λόγους ἐλίττειν. τὸ μὲν δὴ τῆς ἀσαφείας αὐτῷ σύνηθες, ἀσθενεία τῆς ἐρμηνευτικῆς δυνάμεως ἐπόμενον — — τὸ δὲ τῆς βραχυλογίας ἀηθές τε καὶ σπανίως ὑπ' αὐτοῦ γιγνόμενον, ἐν οἷς ἂν μάλιστα λόγοις ἀφυκτον αἰσθάνηται τὸ σφάλμα τῶν 30 ἑαυτοῦ δογμάτων — — ἵνα δηλαδὴ δοκῇ μὲν ἀπολελογησθαι πρὸς τοῦγκλημα καὶ μὴ παρεληλυθέναι τελέως αὐτό, μηδὲν δὲ ἡμεῖς ἔχωμεν ἀντιλέγειν τοῖς εἰρημένοις, ὧν οὐδ' ὄλως μανθάνομεν. αὐτίκα γέ τοι κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἐν ἣ τὸ ἀσπλάγχνον καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἐγκέφαλον ὅπως οἱ πολλοὶ λέγουσιν ἐξηγεῖται, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τοιόνδε 35 τι δηλοῦν· „ἀσπλάγχνους μὲν καλοῦσιν ἐνίους ἐν ἴσῳ τῷ ἀκαρδίου, ἐπειδὴ σπλάγχνον ἢ καρδία, τὸ δ' ἐγκέφαλον μὴ ἔχειν ἐν ἴσῳ τῷ ἀσπλάγχνον εἶναι λέγουσιν, ἐπειδὴ καὶ οὗτος σπλάγχνον τ' ἐστὶ καὶ κύριον."

οὐ μὴν προσείενται γε πάντες οἱ Στωϊκοὶ τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν,

9 ἢ τινι Hamilt. 15 κατὰ τὰ ἐναντία non intellego.

ἀλλ' ἕτερον μὲν τι λέγεσθαι φασιν, οὐ δηλοῦσι δὲ αὐτό, τῶν ἐσωτερικῶν
 ὑπάρχον δηλονότι, καὶ ἐπιτιμῶσιν ἡμῖν εὐθέως ὡς προπετιῶς ἀντιλέγουσι,
 πρὶν γινῶναι τὸ λεγόμενον. οἱ δὲ καὶ λοιδοροῦντες σφοδρότερον ἀνει-
 κάκτους τε καὶ φιλονείκους ἀποκαλοῦσιν, οὗ φασι τε διδάξιν τὸ λεγόμε-
 5 νον ἀπαιδεύτους ἀνθρώπους· καίτοι τά γ' ἄλλα καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν
 διεξέρχονται μακρῶς. ἀλλ' ὅταν, ὡς εἶπον, ἐπὶ τι τοιοῦτον ἀφίκωνται,
 μηδεμίαν ἔχον εὐπορίαν φλυαρίας, οἱ μὲν γράφοντες τὰ βιβλία ταχέως
 θ' ἅμα καὶ ἀσαφῶς παρατρέχουσιν, οἱ δ' ἐξηγούμενοι τὰ τούτων συγγράμ-
 ματα φθόνου μᾶλλον ὑπόνοιαν εἰς τοὺς ἀκούοντας ἐκπέμπειν ἔτοιμοι
 10 γίγνονται, προσποιούμενοι μὴ βούλεσθαι διδάσκειν ἡμᾶς, ἥπερ ὁμολο-
 γοῦσι νενικήσθαι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσπλάγχχνους τε καὶ ἀνεγκεφάλους
 ἤδη παρέλθωμεν, ἵνα μὴ λυπῶμεν ἐπὶ πλεόν τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον
 ἐναργῶς καταμαρτυρούμενους ὑφ' ὧν ἐπικαλοῦνται μαρτύρων.

903 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 7 (128) p. 309 Mü. μετὰ
 15 δὲ ταῦτα τοιάνδε τινὰ γράφει ῥῆσιν· „Κατὰ τοιαύτην δέ μοι δο-
 κοῦσι μάλιστα φορὰν καὶ οἱ τιμωρητικώτερον πρὸς τινὰς φε-
 ρόμενοι ὁρμᾶν ἐπὶ τὸ ταύτην ἐκπάσαι, καθ' ἣν φορὰν ἐπιτεί-
 νοντες καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν σπλάγχχνων ὁμοειδῶς φέρονται.“

ibidem p. 311 M. ὡςπερ γε κὰν τοῖς ἐξῆς τῶν προγεγραμμένων,
 20 ἐν οἷς φησι·

„Καὶ τὰ τῶν ὀργιζομένων δὲ πάθη περὶ τὸν θώρακα φαί-
 νεται γινόμενα καὶ τὰ τῶν ἐρώντων, ὥστε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν
 μάλιστα γίνεσθαι περὶ τούτους τοὺς τόπους.“

ibidem p. 312 M. ἐφεξῆς δὲ τούτων τάδε γράφει·

25 „Εὖ μάλα δὲ παριστᾶσι τὸ λεγόμενον, ὡς ἔφην, καὶ αἱ ἐν
 αὐτοῖς γινόμεναι μελέται καὶ ῥήσεων καὶ τῶν παραπλησιῶν.
 ἐν ᾧ γὰρ ταῦτα πάντα συντελεῖται, πάντως εὐλογον ἐν ἐκείνῳ
 καὶ τὴν τοῦ λόγου διεξοδὸν γίνεσθαι, καὶ λέγειν ἡμᾶς καὶ
 διανοεῖσθαι κατ' ἐκεῖνο.“

30 ibidem (129) p. 313 M. ἐμοὶ μὲν δὴ δοκεῖ τῷ περὶ τῆς φωνῆς
 λόγῳ καὶ νῦν προσχρῆσθαι. τεκμαίρομαι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπιφερομένων·

„Ἀπὸ γὰρ τῆς διανοίας, φησί, δεῖ λέγειν καὶ ἐν ἑαυτῷ
 λέγειν [ἢ φωνὴν διεξιέναι] καὶ διανοεῖσθαι καὶ ἐν ἑαυτοῖς
 φωνὴν διεξιέναι καὶ ἐκτὸς ἐκπέμπειν.“

35 ὁμολογούμενον γὰρ τι λαμβάνων, ὡς τοῦ αὐτοῦ μορίου τὸ λέγειν
 εἶη καὶ τὸ ἐν ἑαυτῷ λέγειν, εἶτα προσλαμβάνων αὐτὸ τῆς καρδίας ἔργον
 εἶναι τὸ λέγειν, ἐξ ἀμφοῖν ἔχει περαινόμενον, ἐν τῇ καρδίᾳ γίνεσθαι
 τὸ ἐν ἑαυτῷ λέγειν. — — — ἐπισκεψώμεθα οὖν ἤδη τὸν ἐξῆς.

15 ita Hamilt. apud Pet. p. 24, vulgo τοιάνδε. 33 ἢ φωνὴν διεξιέναι
 seclusi; additamentum fortasse inde ortum est, quod scriba ab ἐν ἑαυτῷ ad ἐν
 ἑαυτοῖς aberraverat. || καὶ διανοεῖσθαι corr. Hamilt., καὶ καρδίαν νοεῖσθαι vulg.

p. 314 M. „Οἰκείως δὲ τούτῳ καὶ οἱ στεναγμοὶ ἐντεῦθεν προΐενται.“

904 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 7 (129) p. 315 M. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ἐπῶν ἐστὶ μὲν ὀλίγιστα, περιέχεται δὲ τις κατὰ ταῦτ' ἐναντιολογία Χρυσίππου πρὸς ἑαυτὸν — — — ἐν δὲ τῷ παρόντι τῶν ῥήσεων αὐτῶν ἐπιμνησθήσομαι μόνον ἔχουσῶν ὧδε·

„Ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν τούτοις διὰ πολλῶν παρίστησιν, ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς περὶ τοῦτόν ἐστι τὸν τόπον, συνάγων ὡς ταῦτόν αὐτά, καθάπερ καὶ δεῖ ποιῆσαι.“

— — καὶ διὰ τῶν ἐξῆς δὲ προειπῶν, ἐν οἷς ὁ ποιητὴς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ λογιζόμενον ὑπάρχειν ἀποφαίνεται, μετὰ ταῦτ' ἐπιφέρει·

„Ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμφαίνει· (Ξ 315) Οὐ γὰρ πώποτε μ' ὧδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν.“

εἶτ' ἐφεξῆς·

„Ὅτι δὲ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθά πού ἐστι, τὰ τοιαῦτα ἐμφαίνει πλείονα ὄντα· (Δ 24)

Ἦρη δ' οὐκ ἔχαδε στήθος χόλον, ἀλλὰ προσήδα καὶ· (Σ 168)

Χόλος, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι.“

905 Galenus de Hipp. et Plat. plac. IV 1 (134) p. 331 M. εἰ μὲν οὖν αἰεὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁ Χρυσίππος ἔγραφε, καὶ μὴ διεφέρετο πρὸς αὐτὸν ἐν τοῖς πλείστοις δόγμασιν ἐπαμφοτερίζων, οὐδ' ἂν ἐμοὶ μακρὸς ὁ τῆς ἀντιλογίας ἐγίνετο λόγος. ἐπεὶ δ' ἄλλοτε ἄλλα περὶ τῶν αὐτῶν εὐρίσκεται γράφων, οὐκ ἔτι ῥάδιον οὔτε τὴν γνώμην ἐρμηνεύσαι τάνδρως, οὔθ' ὅπη σφάλεται δεικνύναι· περὶ γοῦν τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων ἐν τῷ προτέρῳ περὶ τῆς ψυχῆς εἰπῶν, ὡς ὁ Πλάτων ὑπελάμβανε, τὸ μὲν λογιστικὸν ἐν τῇ κεφαλῇ τετάχθαι, τὸ δὲ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν περὶ τὸν ὀμφαλόν, ἐν τοῖς ἐξῆς αὐτὸς εἰς τὴν καρδίαν πειράται τὰ τρία συνάγειν. ἔχουσι δὲ αἱ ῥήσεις ὧδε·

„Ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν τούτοις διὰ πολλῶν παρίστησιν, ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς περὶ τοῦτόν ἐστι τὸν τόπον, συνάπτων εἰς ταῦτόν καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, καθάπερ καὶ ἔδει ποιῆσαι.“

εἶτα ἐπιφέρων φησί·

„Ὅτι μὲν γὰρ τὸ λογιστικὸν ἐστὶν ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμφαίνεται·

9 συνάπτων εἰς rep. loc. p. 332 M. || pro αὐτὰ praebet: καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν l. l. || ἔδει l. l.

- Ἄλλο δ' ἐνὶ στήθεσσι νόος καὶ μήτις ἀμύμων.
 (Od. η 258) Ἄλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
 εἶτ' ἔφεξῆς ἔπη παραθέμενος πλείω, μετὰ ταῦτά φησιν·
 „Ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα, ἐκ τούτων ἐμφαίνει·
 5 (Π. Ξ 315) Οὐ γὰρ πώποτ' ἔμ' ὠδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς
 Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσε.“
 καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν·
 „Ὅτι δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθα αὐτῷ ἐστι, τὰ τοιαῦτα
 ἐμφαίνει πλείονα ὄντα·
 10 (Π. Δ 24) Ἦρη δ' οὐκ ἔχαδε στήθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα.
 καὶ ἔτι·
 (Π. Σ 108) Καὶ χόλον, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι·
 Ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
 Ἄνδρῶν ἐν στήθεσσι ἀέξεται, ἤυτε καπνός.“
 15 **906** Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 2 (114) p. 260 M. κάλλιον
 οὖν ἦν — τὸν Χρύσιππον — πειραθῆναι τὸ τοῦ Ζήνωνος ἀποδείξει
 (sc. ἐνθ' ἂν ἦ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθα καὶ τὸ λογιστικὸν ὑπάρ-
 χειν) καὶ μὴ πλήθος ἐπῶν παραγράφειν ἐξ ἀπάντων τῶν ποιητῶν ἐκ-
 λέγοντα, δεικνύντων ὀργὴν καὶ θυμὸν καὶ φόβον καὶ δειλίαν καὶ θράσος
 20 καὶ θάρσος καὶ καρτερίαν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, τὰ μὲν ἐνεργείας τινὰς
 εἶναι τὰ δὲ παθήματα τῆς καρδίας. τί γὰρ αὐτῷ βούλεται ταυτὶ τὰ
 ἔπη τὰ ἐξ Ὀμήρου συνειλεγμένα;
 (Od. υ 13) Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει
 καὶ· (ibid. 17. 18)
 25 Στήθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ·
 Τέτλαθι δὴ, κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλησ
 καὶ· (Π. Κ 9. 10 cf. I 433)
 Ὡς πυκίν' ἐν στήθεσσι ἀναστενάχιζ' Ἀγαμέμνων
 Νειόθεν ἐκ κραδίης, περὶ γὰρ διέ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
 30 καὶ· (Π. I 646)
 Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλω.
 καὶ· (Π. Δ 24)
 Ἦρη δ' οὐκ ἔχαδε στήθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα.
 καὶ· (Π. Α 82)
 35 Ἄλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσῃ,
 Ἐν στήθεσσι ἐοῖσιν.
 Ἐν ἅπασιν γὰρ τούτοις οὐ τὸ λογιστικὸν ἀλλὰ τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ
 καρδίᾳ περιέχεσθαι δηλοῦται, ὥσπερ, οἶμαι, κὰν τοῖσδε (Π. Σ 107)
 Καὶ χόλος, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι.

- Ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
 Ἄνδρῶν ἐν στήθεσιν ἀέξεται ἤυτε καπνός.
 καὶ· (Π. Λ 12)
- Καρδίη ἄληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι
 καὶ πρὸς τούτοις ἔτι· (Π. Ρ 570) 5
- Καὶ οἱ μύησ θάρσος ἐνὶ στήθεσιν ἔθηκε
 καὶ· (Od. υ 286)
- Δύη ἄχος κραδίην Λαερτιάδew Ὀδυσῆος.
 καὶ· (Π. Ε 125?)
- Ἐν δ' ἄρα οἱ στήθεσσι μένος πατρώϊον ἦκε
 καὶ· (Π. Ι 629. 30 cf. 675) 10
- — Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
 Δεινὸν ἐνὶ στήθεσσι ἔχει μεγαλήτορα θυμόν.
 καὶ· (Π. Ι 636. 37)
- — Σοὶ δ' ἄληκτόν τε κακόν τε 15
 Θυμόν ἐνὶ στήθεσσι θεοὶ θέσαν εἵνεκα κούρης.
 καὶ· (Π. Ν 494)
- Ὡς Αἰνεΐα θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γεγήθει
 καὶ· (frustra quaesivi)
- Πρῆσεν ἐνὶ στήθεσσι ἐριςθενέος Διὸς ἀλκὴν
 Γνώμεναι. 20
 καὶ πρὸς τούτοις ἔτι· (Π. Ν 73. 74)
- Καὶ δέ μοι αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
 Μᾶλλον ἐφορμάται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
 καὶ· (Π. Ο 321. 22?) 25
- Σεῖς', ἐπὶ δ' αὐτὸς ἄυσε μάλα μέγα, τοῖσι δὲ θυμόν
 Ἐν στήθεσσι ἐθελξε, φόβου δ' ἐμνήσαθ' ἕκαστος.
 καὶ· (Π. Κ 220)
- Νέστορ, ἔμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ.
 καὶ· (Π. Κ 244) 30
- Οὐ περὶ μὲν πρόφρων κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ.
 καὶ· (Π. Δ 313. 14)
- Ὡ γέρον, εἴθ' ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι,
 Ὡς τοι γούναθ' ἔποιτο.
 καὶ· (Od. ο 20) 35
- Οἴσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικός.
 καὶ· (Od. π 274. 75)
- Σὸν δὲ φίλον κῆρ
 Τετλάτω ἐν στήθεσσι κακῶς πάσχοντος ἐμεῖο
 καὶ· (Π. Β 142)
- Ὡς φάτο, τοῖσι δὲ θυμόν ἐνὶ στήθεσσι ὄρινε.

καί· (Od. ρ 489)

Τηλέμαχος δ' ἐν μὲν κραδίῃ μέγα πένθος ἄεξεν.

καί· (Od. υ 22)

Ὡς φάτ' ἐνὶ στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.

5 [καί]

Τῷ δὲ μάλ' ἐν [ἐ]πίσῃ κραδίῃ σημαίνετε τληυῖα.

πάντα μὲν γὰρ ταῦτα τὰ ἔπη καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μυρία ἕτερα τὸ πλήθος ὧν Χρυσίππος παρατίθεται τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ φησὶν ὑπάρχειν. ἐγὼ δὲ εἰ πάντα παραγράφωμι, πληρώσω τὸ βιβλίον, ὡς περ
10 καὶ ὁ Χρυσίππος ἐπλήρωσεν. ἀλλ' ἐξ Ὀμήρου μὲν ἱκανὰ καὶ ταῦτα τῶν δ' ἐξ Ἡσιόδου παραγραφέντων ὑπὸ Χρυσίππου, παμπόλλων καὶ αὐτῶν ὄντων, ἀρκέσει μοι δυοῖν ἢ τριῶν ἐπιμνησθῆναι παραδειγμάτων ἕνεκα. (Rzach fr. 234)

Τοῦ[δε] γὰρ ἄεξετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοιςι.

15 καί· (ib. fr. 235)

Οἶον ἐνὶ στήθεσσι χόλον θυμάλγε' ἔχουσα.

καί· (Hes. Theog. 641)

Πάντων ἐν στήθεσιν ἄεξετο θυμὸς ἀγῆνωρ.

Vituperat dein Galenus Chrysippum quod non locos poëtarum
20 suis sentiētiis accommodatos attulerit, ceteros omiserit ὁ δ' ὁμοίως ἐξῆς ἀπάντων μέμνηται. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα τῶν ἐπῶν ἅπαντ' ἐχρῆν ὑπ' αὐτοῦ παραλελείφθαι, δι' ὧν δὲ νοῦν καὶ φρένας καὶ διάνοιαν καὶ λογισμὸν εἶπε τις ποιητῆς ἐν καρδίᾳ περιέχεσθαι, συνάγειν ἔδει, καθάπερ ἔχει καὶ τὰ τοιαῦτα·

25 Καὶ τότε δὴ στήθεων Ἀθάμα φρένας ἐξέλετο Ζεὺς.

καί· (Il. Υ 20)

Ἔγνωσ, Ἐννοσίγαιε, ἐμὴν ἐν στήθεσι βουλήν.

καί· (Od. ν 330)

Αἰεὶ τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα

30 καί· (Od. ρ 403)

— — Οὐ μοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα

Magnam eiusmodi versuum multitudinem apud poëtas occurrere G. dicit. ibidem III ep. 3 (116) p. 267 M. τὸ δὲ πλείω μὲν ἐκεῖνα, ταυτὶ δ' ἐλάττω γράψαι τῷ μὲν τὸ ἀληθὲς τῆς ἱστορίας ἐπιδεικνύντι
35 καλῶς ἂν γίγνοιτο· πλείω γὰρ ὄντως ἐστὶν ἐκεῖνα· τῷ δ', ὅπερ ὁ Χρυσίππος σπουδάζει, κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντι πρὸς ἐναντιώματος ἂν εἴη, καὶ μάλισθ' ὅσα φανερώς ἐπιτιμῶντα ποιεῖ τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ, καθάπερ καὶ τάδε· (Od. υ 17. 18)

Στήθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθω·

40 Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλησ.

Probat dein Galenus, longiore disputatione pluribusque Homeri versibus allatis, apud Homerum hoc loco τὸ λογιστικὸν partem animi esse τοῦ θυμοειδοῦς διάφορον. p. 272 M. Ἐμοὶ μὲν δὴ τούτων τῶν ἐπῶν εὐκαιρότατα μὲν ὁ Πλάτων δοκεῖ μνημονεύειν ἐν τετάρτῳ πολιτείας (p. 441 b), ἀκαιρότατα δ' ὁ Χρυσίππος, ἔτι δὲ μᾶλλον ὢν Εὐριπίδης ἐποίησε λέγουσαν τὴν Μῆδειαν, ἥνικα καὶ κατὰ τὴν ἐκείνης ψυχὴν ὁ λογισμὸς ἐστασίαζε πρὸς τὸν θυμόν. Quod supra de loco homerico probavit, iam de euripideo Galenus demonstrat δύο ὄντα αὐτὰ μόρια τῆς ψυχῆς (sc. τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδές). p. 274 M. ὁ δὲ Χρυσίππος οὔτε μόρια ψυχῆς ταῦτ' εἶναι νομίζων, οὔτε δυνάμεις ἀλόγους ἐτέρας τῆς λογικῆς, ὅμως οὐκ ὀκνεῖ τῶν Ὀδυσσέως τε καὶ Μηδείας ἐπῶν μνημονεύειν, ἐναργῶς καταβαλλόντων τὴν δόξαν αὐτοῦ. — ἐμπέλησται γὰρ ὁ περὶ ἡγεμονικοῦ λόγος ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένος ἐπῶν ποιητικῶν ἥτοι τὰ πάθη περὶ τὸν θώρακά τε καὶ τὴν καρδίαν συνίστασθαι μαρτυρούντων, ἢ δύο εἶναι τῆς ψυχῆς δυνάμεις ὅλην τῆν γένει διαφερούσας ἀλλήλων, τὴν μὲν ἀλογον, τὴν δὲ λογικὴν. Ὡς περὶ γὰρ ἐξ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου βραχέα παρεθέμην ὀλίγην πρόσθεν ὢν ὁ Χρυσίππος ἔγραψεν, οὕτως ἐξ Ὀρφείως καὶ Ἐμπεδοκλέους καὶ Τυρταίου καὶ Στειχοῦρου καὶ Εὐριπίδου καὶ ἐτέρων ποιητῶν ἐπῶν μνημονεύει παμπόλλων ὁμοίαν ἔχόντων ἀτοπίαν, οἷον καὶ ὅταν εἴπῃ Τυρταῖον λέγοντα·

(fr. 13 Bgk.) Αἰθωνος δὲ λέοντος ἔχων ἐν στήθεσι θυμόν.

ὅτι μὲν γὰρ ἔχει ὁ λέων θυμόν, ἀκριβῶς ἅπαντες ἄνθρωποι καὶ πρὶν ἀκοῦσαι Τυρταίου γινώσκομεν, οὐ μὴν Χρυσίππῳ γ' ἔπρεπε παραθέσθαι τὸ ἔπος ἀφαιρουμένῳ τοῦς λέοντας τὸν θυμόν. οὐδὲν γάρ, ὡς οἶεται, τῶν ἀλόγων ζώων οὔτε τὸ θυμοειδές οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν οὔτε τὸ λογιστικὸν ἔχει, ἀλλὰ — — παρὰ πᾶσαν τὴν ἐνάργειαν ἀφαιροῦνται τῶν εἰρημένων ἀπάντων αὐτὰ σχεδὸν ἅπαντες οἱ Στωϊκοί.

907 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 4 (120) p. 281 M. ἐμπλήσας ὁ Χρυσίππος ὅλον τὸ βιβλίον ἐπῶν Ὀμηρικῶν καὶ Ἡσιόδειων καὶ Στειχορείων, Ἐμπεδοκλείων τε καὶ Ὀρφικῶν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐκ τῆς τραγωδίας καὶ παρὰ Τυρταίου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν οὐκ ὀλίγα παραθέμενος, εἶτα [μὴ] συνείς τῆς θαυμαστῆς δὴ ταύτης ἀπεραντολογίας (τοῦτο γὰρ αὐτῇ μᾶλλον ἡγοῦμαι προσήκειν τοῦνομα) ταῦτα κατὰ λέξιν ἐπιφέρει·

„ταυτὶ μὲν φήσουσιν ἀδολεσχίαν εἶναι γραῶδη, τυχὸν δὲ καὶ γραμμάτων διδασκάλου βουλομένου στίχους ὅτι πλείστους ὑπὸ τὸ αὐτὸ διανόημα τάξαι.“

ibidem (121) p. 285 M. ἔγωγ' οὖν ἠναγκάσθην ὑπὸ <τῆς> τοῦ Χρυσίππου προαχθεῖς ἀδολεσχίας ἐξηγεῖσθαι τὰς τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὰς Εὐριπίδου φωνάς, ὃ μήποτ' ἂν ἐκὼν ἐτόλμησα πράξει περὶ τηλικούτου δόγματος ἀποδείξεις γράφων. Neque enim interesse, quid
5 poetae dixerint, sed quid verum sit atque probari possit.

908 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 8 (130) p. 317 M. ἐξῆς τε προσθήσω τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς λόγον. αἰσθόμενος γὰρ ὁ Χρυσίππος ἐναντιούμενον τοῖς ἑαυτοῦ δόγμασι τὸν περὶ τῆς θεοῦ μῦθον, ἀπὸ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς ὑπειλημμένης γεγενῆσθαι, τοιάδε λέγει (παρα-
10 γράψω γὰρ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν, εἰ καὶ μακροτέρα πῶς ἔστιν).

„Ἀκούω δέ τινας λέγειν παραμυθουμένους πρὸς τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς μέρος· τὸ γὰρ τὴν Ἀθηνᾶν, μῆτιν οὖσαν καὶ οἶον φρόνησιν, ἐκ τῆς κεφαλῆς γενέσθαι τοῦ Διὸς σύμβολόν φασι εἶναι τοῦ ταύτη τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἄλλως ἂν ἐν τῇ κεφαλῇ γενέσθαι μῆτιν καὶ
15 φρόνησιν, εἰ μὴ τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ταύτῃ ἔστί· πιθανοῦ μὲν τινος ἐχόμενοι, διαμαρτάνοντες δ', ὡς ἐμοὶ φαίνεται, καὶ ἀγνοοῦντες τὰ περὶ τούτων ἱστορούμενα, περὶ ὧν οὐ χειρόν ἐστιν ἐπὶ πλέον εἰπεῖν τοῖς ἐνεστῶσι ζητήμασι. φασι δ' οἱ
20 μὲν οὕτως ἀπλῶς, ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς αὐτὴν γενέσθαι, οὐδὲ προσιστοροῦντες τὸ πῶς ἢ κατὰ τίνα λόγον. ὃ δὲ Ἡσιόδος ἐπὶ πλέον λέγει ἐν ταῖς [θεογονίαις] τινῶν μὲν ἐν τῇ θεογονίᾳ γραφόντων τὴν γένεσιν αὐτῆς, πρῶτον μὲν Μῆτιδι συγγενομένου τοῦ Διός, δεύτερον δὲ Θέμιδι, τινῶν δὲ ἐν ἑτέροις
25 ἄλλως γραφόντων τὴν γένεσιν αὐτῆς, ὡς ἄρα γενομένης ἔριδος τῷ Διὶ καὶ τῇ Ἥρᾳ γεννήσειεν ἢ μὲν Ἥρα δι' ἑαυτῆς τὸν Ἥφαιστον, ὃ δὲ Ζεὺς τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς Μῆτιδος καταποθείσης ὑπ' αὐτοῦ. ἢ μὲν γὰρ εἰς αὐτὸν κατάποσις τῆς Μῆτιδος καὶ ἔνδον τοῦ Διὸς τῆς Ἀθηνᾶς γένεσις κατ' ἀμφοτέρους
30 τοὺς λόγους ἔστιν. διαφέρουσι δ' ἐν τῷ πῶς ταῦτα συνετελέσθη πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον οὐθενὸς ὄντος τοιοῦτου. τὸ γὰρ κοινὸν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον μόνον χρήσιμόν ἐστι πρὸς τὰ ἐνεστῶτα· λέγεται δ' ἐν μὲν τῇ θεογονίᾳ οὕτω· (Hes. Theog. 886—90. 900)

35 886 Ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρώτην ἄλοχον θέτο Μῆτιν, Πλείστα θεῶν εἰδυῖαν ἰδὲ θνητῶν ἀνθρώπων.
Ἄλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἤμελλε θεὰν γλαυκῶπιν Ἀθήνην
Τέξασθαι, τότε ἔπειτα δόλῳ φρένας ἔξαπατήσας

1 addidi ex coni. 2 προαχθεῖς Hamilt. et Marcianus. 22 θεογονίαις add. in Hamilt. sec. manus, vid. Petersen p. 24. 31 οὐθενὸς Marc., Hamilt. in marg., vulgo: ὄθεν ὡς.

890 Αἰμυλίοισι λόγοισιν ἔην ἐγκάτθετο νηδύν·

900 Ὡς οἱ συμφράσσαιτο θεὰ ἀγαθόν τε κακόν τε.
εἶτα προελθὼν φησιν οὕτως· (ibid. 924—26)

Αὐτὸς δ' ἐκ κεφαλῆς γλαυκώπιδα γείνατ' Ἀθήνην,

925 Δεινήν, ἐγρεκύδοιμον, ἀγέστρατον, ἀτρυτώνην, 5

Πότνιαν, ἣ κέλαδοί τε ἄδον, πόλεμοί τε μάχαι τε.

στήθεσι γὰρ αὐτοῖς ἔνδον εὐδηλον ὅτι ἀπέθετο τὴν Μῆτιν,
καὶ οὕτως φησιν αὐτὴν γεννηῆσαι κατὰ τὴν κεφαλὴν. ἐν δὲ τοῖς
μετὰ ταῦτα πλείω διεληλυθότος αὐτοῦ, τοιαύτ' ἐστὶ τὰ λεγόμενα·

615. 929¹ Ἐκ ταύτης ἔριδος ἢ μὲν τέκε φαίδιμον υἷον 10

Ἥφαιστον τέχνησιν ἄνευ Διὸς αἰγιόχοιο,

Ἐκ πάντων παλάμησι κεκλημένον οὐραγιώνων.

Αὐτὰρ ὁ γ' Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος ἠὲκόμοιο

5 Κούρην νόσφ' Ἥρης παρεδέξατο καλλιπαρήου

Ἐξαπαφῶν Μῆτιν, καίπερ πολὺ δινεύουσαν· 15

Συμμάρψας δ' ὁ γε χερσὶν ἔην ἐγκάτθετο νηδύν,

Δείσας, μὴ τέξη κρατερώτερον ἄλλο κεραυνοῦ.

Τοῦνεκά μιν Κρονίδης ὑψίζυγος αἰθέρι ναίων

10 Κάππιεν ἔξαπίνης· ἢ δ' αὐτίκα Παλλάδ' Ἀθήνην

Κύσατο· τὴν μὲν ἔτικτε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε 20

Πὰρ κορυφῆν Τρίτωνος ἐπ' ὄχθησιν ποταμοῖο.

Μῆτις δ' αὐτὴ Ζηνὸς ὑπὸ σπλάγχνοισι λελαθυῖα

Ἦστο Ἀθηναίης μήτηρ τέκταινα δικάϊων,

15 Πλείεστα θεῶν εἰδυῖα καταθνητῶν τ' ἀνθρώπων.

Ἐνθα θεὰ παρέλεκτο ἧ Θέμις παλάμαις περὶ πάντων 25

Ἀθανάτων ἐκέκαστο Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσιν

Αἰγίδα ποιήσασα φοβέστρατον ἐντὸς Ἀθήνην,

19 Σὺν τῇ ἐγείνατό μιν, πολεμήϊα τεύχε' ἔχουσαν.

909 Galenus de Hipp. et Plat. plac. III 8 (131) p. 321 M. ταῦτα
προειπὼν ὁ Χρύσιππος ἐξῆς αὐτοῖς συνάπτων τάδε γράφει· 30

„Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς Ἀθηναίας λεγόμενα τοιαυτά ἐστίν,
ἄλλου τινὸς συμβόλου ποιοῦντ' ἔμφασιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ
Μῆτις λέγεται ὡσανεὶ τις φρόνησις καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν
βίον τέχνη· ἢ τὰς τέχνας δεῖ καταπίνεσθαι καὶ ἐναποτίθεσθαι,
καθ' ὃν λόγον καὶ τὰ λεγόμενά τινας καταπίνειν φαμέν· διὰ 35
δὲ τὴν κατάποσιν συνηκολουθηκóτως λέγεται καὶ εἰς τὴν κοι-
λίαν ἀποτίθεσθαι αὐτά. μετὰ ταῦτα τὴν καταποθεῖσαν τοιαύ-
την τέχνην τίκτειν εὐλογον ἐν αὐτῷ παραπλησίαν τῆς τικ-

23 Ἀθηναίης et τέκταινα Ruhnk. Ἀθηναίη τέκτινα libri. 25 corruptum.
26 ἐκέκασθ' οἱ Schoemann. 34 conjicio δὴ pro δεῖ. 37 αὐτά] fort. εἶτα.

τούσης μητρόσ· πρὸς δὲ τούτοις τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν
 τικτόμενα ἐν αὐτοῖς, πῶς [δ'] ἂν ἐκπορευόιτο καὶ διὰ τίνος
 μάλιστα, πάρεστι σκοπεῖν. φανερόν γάρ, ὅτι λόγῳ ἐκφέρεται
 διὰ τοῦ στόματος κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἐξ ἴσου οὕτως τῆς κεφα-
 5 λῆς λεγομένης, ὃν τρόπον προβάτου κεφαλὴ λέγεται, καὶ τὰς
 κεφαλὰς ἀφαιροῦσί τινων· καθ' ὃν λόγον παραγινόμενον καὶ
 ἐκ τῆς κορυφῆς λέγεται γενέσθαι, τῶν τοιούτων παραλλαγῶν
 κατὰ σύμβολον γινομένων πλειόνων· καὶ χωρὶς δὲ τῆς ἱστο-
 10 ρίας ταύτης ἀπ' αὐτοῦ μόνον τοῦ γενέσθαι ταύτην κατὰ τὴν
 κεφαλὴν τὰ παραπλήσια <ἄν> τις λέγοι· οὐ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ
 φησιν αὐτὴν γενέσθαι, εἰ μὴ τινες διαστρέφοντες ἢ παραλλάτ-
 τοντες τὸν λόγον, ἐξελεθῆν ταύτη γινομένην ἄλλως ἔροινο·
 ὥστε μᾶλλον καὶ τοῦτο σύμβολον πρὸς τὸν ἕτερον εἶναι, ὡς
 ἔφην· τὰ γὰρ ἐν αὐτοῖς γινόμενα τεχνικὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν
 15 ἐξιόντα μάλιστα ἀποσημαίνει τὸν προειρημένον λόγον·

αὕτη μὲν ἡ τοῦ Χρυσίππου ῥῆσις.

910 Philodemus de pietate c. 16 (DDG p. 549, 9). *τινὰς δὲ τῶν
 Στωϊκῶν φάσκειν, ὅτι τὸ ἡγεμονικὸν ἐν τῇ κεφαλῇ· φρόνησιν γὰρ
 εἶναι, διὸ καὶ Μητιν καλεῖσθαι· Χρύσιππον δ' ἐν τῷ στήθει τὸ ἡγε-
 20 μονικὸν εἶναι κάκει τὴν Ἀθηναίων γεγονέναι φρόνησιν οὐσαν, τῷ δὲ
 τὴν φωνὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐκκρίνεσθαι, λέγειν ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὑπὸ
 δὲ Ἡφαίστου διότι τέχνη γίνεθ' ἢ φρόνησις, καὶ Ἀθηναίων μὲν οἶον
 Ἀθηναίων εἰρησθαι, Τριτωνίδα δὲ καὶ Τριτογένειαν διὰ τὸ τὴν φρό-
 νησιν ἐκ τριῶν συνεστηκέναι λόγων, τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ἠθικῶν
 25 καὶ τῶν λογικῶν. καὶ τὰς ἄλλας δ' αὐτῆς προσηγορίας καὶ τὰ φορη[ι]-
 ματα μᾶλα καταχρύσως τῇ φρονήσει συνοικειοί.*

Cf. Origenes contra Celsum VIII 67 p. 792. *ἵνα δὲ καὶ τροπο-
 λογῆται καὶ λέγεται φρόνησις εἶναι ἢ Ἀθηναῖα etc.*

911 Chrysippi de anima lib. I pars altera. (Orationes a Galeno ser-
 30 vatas hic in unum atque continuum contextum coniungere conatus sum).

*Ἡ ψυχὴ πνεῦμά ἐστι σύμφυτον ἡμῖν, συνεχές, παντὶ τῷ σώματι διη-
 κον, ἐστ' ἂν ἢ τῆς ζωῆς εὐπνοία παρῆ ἐν τῷ σώματι· ταύτης οὖν τῶν με-
 ρῶν ἐκάστῳ διατεταγμένων μορίῳ τὸ διῆκον αὐτῆς εἰς τὴν τραχείαν ἀρτηρίαν
 φωνὴν φαμεν εἶναι, τὸ δὲ εἰς ὀφθαλμοὺς ὄψιν, τὸ δὲ εἰς ὅλα ἀκοήν, τὸ
 35 δὲ εἰς ῥῖνας ὄσφρησιν, τὸ δ' εἰς γλῶττιαν γεῦσιν, τὸ δ' εἰς ὄλην τὴν σάρκα
 ἀφῆν καὶ τὸ εἰς ὄρχεις, ἕτερόν τιν' ἔχον τοιοῦτον λόγον, σπερματικόν· εἰς δ'
 δὲ συμβαίνει πάντα ταῦτα, ἐν τῇ καρδίᾳ εἶναι, μέρος ὃν αὐτῆς τὸ ἡγεμονι-*

1 δὲ scripsi pro τε. || ita Marc. Ham., vulgo ἐπιστημονικῶν. 2 14 ἐν αὐ-
 τοῖς] fort. ἐν τοῖς. 2 δ' seclusi. 10 ἂν add. Mü. 11 malim φαίν.

12 post λόγον inserendum puto ἄλλ'. || ἔροινο corruptum. 13 an ἡμέτερον?
 31—S. 259, 10—885. Hac oratione alteram partem prioris de anima libri initium
 cepisse testatur Galenus, postquam de substantia animae quaestio absoluta fuerit
 priore libri parte.

κόν. οὕτω δὲ ἐχόντων αὐτῶν τὰ μὲν λοιπὰ συμφωνεῖται, περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς διαφωνοῦσιν, ἄλλοι ἐν ἄλλοις λέγοντες αὐτὸ εἶναι τόποις· οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν θώρακά φασιν εἶναι αὐτό, οἱ δὲ περὶ τὴν κεφαλήν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα διαφωνοῦσι, ποῦ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακός ἐστιν, οὐ συμφωνοῦντες αὐτοῖς. Πλάτων δὲ καὶ τριμερῆ τὴν ψυχὴν φήσας εἶναι, τὸ μὲν λογιστικὸν ἔλεγεν ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι, τὸ δὲ θυμοειδὲς περὶ τὸν θώρακα, τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν περὶ τὸν ὄμφαλόν. οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς οὐτ' αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γενομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντετύχηκεν, οὔτε τοιούτων τεκμηρίων, δι' ὧν ἂν τις συλλογίσαιτο τοῦτο· οὐδὲ γὰρ ἂν <ἦ> ἀντιλογία ἐπὶ τοσοῦτον προῆλθεν καὶ ἐν ἰατροῖς 10 καὶ ἐν φιλοσόφοις. Περὶ ὧν ἐξῆς ζητήσομεν παραπλησίως ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁρμώμενοι φορᾶς καὶ τῶν κατὰ ταύτην εἰρημένων λόγων. Καὶ <γὰρ> ἐπὶ τούτων ἱκανῶς φαίνονται ἐνηγέχθαι ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὸ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ. Κοινῇ δέ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοῦθ', ὡσανεὶ αἰσθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν 15 γιγνομένων καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον, οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν φόβων καὶ τῶν λυπῶν καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ. <ὡσανεὶ γὰρ τοῦ θυμοῦ> ἐκ τῆς καρδίας ἀναθυμωμένον καὶ ὠθουμένου ἐκτός ἐπὶ τινα καὶ ἐμφυσῶντος τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας γίγνεται ἡμῖν ἔμφρασις . . . ἢ γὰρ περὶ τὴν διάνοιαν γιγνομένη ταραχὴ καθ' ἕκαστον τούτων αἰσθητῶς περὶ τοὺς θώρακός ἐστιν. Τῆς μὲν οὖν ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα, εὐλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθ' εἶναι καὶ νῆ Δία τὰ λοιπὰ πάθη καὶ τοὺς διαλογισμοὺς καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια. σαινόμενοι δὲ φήμη οἱ πολλοὶ τούτων πολλὰ κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιλέγουσι τοιαῦτα, ἐχόμενοι τῆς ῥηθείσης φορᾶς. πρῶτον μὲν γὰρ πάντες, ἵνα ἐντεῦθεν ἄρξωμαι, κατὰ 25 τοῦτο φασιν ἀναβαίνειν τινῶν τὸν θυμόν, καὶ καταπίνειν τὴν χολήν τινὰς ἀξιοῦσι, λέγοντές τε καταπίνεσθαι τινα αὐτοῖς σπαραγμάτα καὶ μὴ καταπίνεσθαι κατὰ τὴν τοιαύτην φορᾶν λέγομεν. οὕτω δὲ λέγεται καὶ „μηδὲν αὐτοῖς τούτων καταβαίνειν“ καὶ ὅτι „καταπιὼν τὸ ῥηθὲν ἀπῆλθεν“, ὃ τε Ζήνων πρὸς τοὺς ἐπιλαμβανόμενους ὅτι πάντα τὰ ζητούμενα εἰς τὸ στόμα φέρει[ν], 30 ἔφησεν „ἀλλ' οὐ πάντα καταπίνεται“, οὔτε τῆς καταπόσεως ἄλλως ἂν οικειότερον λεγομένης οὔτε τῆς καταβάσεως τῶν ῥηθέντων, εἰ μὴ περὶ τὸν θώρακα τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἦν, εἰς ὃ ταῦτα πάντα φέρεται. ἐν γοῦν τῇ κεφαλῇ ὄντος αὐτοῦ, γελοῖως ῥηθήσεται καὶ ἄλλοτριως καταβαίνειν, ἀναβαίνειν ἂν οἶμαι οικειότερον αὐτῶν λεγομένων καὶ οὐ καταβαίνειν, τὸν <δὲ> προειρημένον 35 τρόπον τῆς κατὰ τὴν ἀκοὴν αἰσθήσεως καταφερομένης περὶ τὴν διάνοιαν, ἐὰν ἦ περὶ τὸν θώρακα, οικειῶς κατάβασις ῥηθήσεται· ἐὰν δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν ἄλλοτριώτερον. Αἱ δὲ γυναῖκες καὶ μᾶλλον τι τούτων ἐμφαίνουσιν. εἰ γὰρ μὴ καταβαίνει αὐταῖς τὰ λεγόμενα, πολλάκις τὸν δάκτυλον κατάγουσι ἕως τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν τόπου, οὐ φάσκουσαι καταβαίνειν 40 ὧδε τὰ εἰρημένα. Τούτοις δ' ἀκολούθως ἀνεμῖν τέ τινὰς φάμεν τὰ φαινέντα αὐτοῖς καὶ ἔτι τὸν βαθύν, λεγομέν(ων) πολλῶν τοιούτων συμφάνως τοῖς εἰρημένοις· καταπιόντες γὰρ ὅμοιον εἰπεῖν, ὅτι ἡμέρα ἐστὶ, καὶ ἑναπο-

7 οὕτω φαίνεται—11 φιλοσόφοις = 887. 11 περὶ ὧν ἐξῆς—19 ἔμφρασις = 886. 14 κοινῇ δέ μοι—μάλιστα τοῦ θυμοῦ = 887. 20 ἢ γὰρ περὶ—22 ἐνταῦθα εἶναι = 887. 21 τῆς μὲν οὖν ὀργῆς—23 ἐστὶ παραπλήσια = 890. 21 τῆς μὲν οὖν ὀργῆς—38 ἄλλοτριώτερον = 891. 38 αἱ δὲ γυναῖκες—41 εἰρημένα = 892. 41 τούτοις δ' ἀκολούθως—S. 260,2 ἀνεμῖν λέγονται = 892.

θέμενοι τοῦτο εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ πάλιν ἐκεῖνο λέγοντες ὅτι οὐκ ἔστιν
 ἡμέρα, μενόντων τῶν πραγμάτων, οὐκ ἄλλοτρίως οὐδ' ἀνοικίως ἀνεμείν λέ-
 γονται. Ἀφ' ἧς τε φορᾶς λέγομεν, μὴ καταβαίνειν τὰ λεγόμενα, εἴτε ἀπειλὰς
 εἴτε λοιδορίας, ὥστε καθικέσθαι καὶ ἄπτεσθαι αὐτῶν καὶ οὕτως κινεῖσθαι
 5 τὴν διάνοιαν, ἀπὸ τῆς φορᾶς ταύτης καὶ βαθεῖς τινὰς φαμεν εἶναι, διὰ τὸ
 μηδὲν τῶν τοιούτων ἐφικνεῖσθαι καταβῆναι αὐτῶν Ἐὐλογον δὲ εἰς
 ὃ γίνονται αἱ ἐν τούτῳ σημασίαι καὶ ἐξ οὗ ὁ λόγος (ἐκπέμπεται), ἐκεῖνο
 εἶναι τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος· οὐ γὰρ ἄλλη μὲν πηγὴ λόγου ἔστιν,
 ἄλλη δὲ διανοίας, οὐδὲ ἄλλη μὲν φωνῆς πηγὴ, ἄλλη δὲ λόγου, οὐδὲ τὸ
 10 ὄλον ἀπλῶς ἄλλη φωνῆς πηγὴ ἔστιν, ἄλλο δὲ τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς
 μέρος. τοιούτοις δὲ καὶ τὴν διάνοιαν συμφώνως ἀφοριζόμενοι λέγουσιν
 αὐτὴν πηγὴν εἶναι λόγου. Τὸ γὰρ ὄλον ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκείσε
 δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίνεσθαι καὶ τὰς διανοήσεις καὶ τὰς μελέτας τῶν
 ῥήσεων, καθάπερ ἔφην. ταῦτα δὲ ἐφανῶς περὶ τὴν καρδίαν γίνεταί, ἐκ
 15 τῆς καρδίας διὰ φάρυγγος καὶ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ λόγου ἐκπεμπομένων.
 πιθανὸν δὲ καὶ ἄλλως, εἰς ὃ ἐνσημαίνεται τὰ λεγόμενα, καὶ σημαίνεσθαι
 ἐκεῖθεν καὶ τὰς φωνὰς ἀπ' ἐκείνου γίνεσθαι κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον.
 Οὕτως δὲ καὶ τὸ „ἐγὼ“ λέγομεν κατὰ τοῦτο, δεινύντες αὐτοὺς ἐν τῷ <λέ-
 γειν, εἰς τὸ ἐκεῖ> ἀποφαίνεσθαι τὴν διάνοιαν εἶναι, τῆς δείξεως φυσικῶς
 20 καὶ οἰκείως ἐνταῦθα φερομένης· καὶ ἄνευ δὲ τῆς κατὰ τὴν χεῖρα τοιαύτης
 δείξεως νεύοντες εἰς αὐτοὺς τὸ „ἐγὼ“ λέγομεν, εὐθύς καὶ τῆς „ἐγὼ“ φωνῆς
 τοιαύτης οὐσης καὶ κατὰ τὴν ἐξῆς ὑπογεγραμμένην δεῖξιν συνεκφερομένης.
 τὸ γὰρ „ἐγὼ“ προφερόμεθα, κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν κατασπῶντες τὸ
 κάτω χεῖλος εἰς αὐτοὺς δεικτικῶς, ἀκολούθως δὲ τῆ τοῦ γενείου κινήσει καὶ
 25 ἐπὶ στήθος νεύσει καὶ τῆ τοιαύτῃ δεῖξει ἢ ἐξῆς συλλαβὴν παράκειται, οὐδὲν
 ἀποστηματικὸν παρεμφαίνουσα, ὅπερ ἐπὶ τοῦ „ἐκείνος“ συντέτευχε. (<καὶ γὰρ>
 ἐν ταῖς συγκαταθέσεσιν ἐπινεύοντες τὴν κεφαλὴν, ἐφ' ὃ φέρομεν αὐτὴν μέρος,
 ἐν ἐκείνῳ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἐνδεικνύμεθα). Τούτοις πᾶσι συμ-
 φάνως καὶ τοῦνομα τοῦτ' ἔσχηκεν ἢ καρδία κατὰ τινα κράτησιν καὶ κυρείαν,
 30 ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ εἶναι τὸ κυριεῦον καὶ κρατοῦν τῆς ψυχῆς μέρος, ὡς ἂν
 κρατία λεγόμενη. Ὁμοῶμέν <τε γὰρ> κατὰ τοῦτο τὸ μέρος καὶ συγκατα-
 θέμεθα τούτῳ καὶ εἰς τοῦτο συντείνει τὰ αἰσθητήρια πάντα Ἐχει
 δ' ὡς ἔφην πλεονα αὐτοῖς <ἀντεπεῖν> ἐπὶ πᾶσι, μήποτ' εἰ καὶ τοῦτο δο-
 θεῖν (καθάπερ ἐπιπορεύονται) ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἶναι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὰ εἰρη-
 35 μένα μέρη, ἐπιζητήσομεν. σχεδὸν γὰρ οἶα ἂν τινα λέγοιεν περὶ τοῦ τὴν
 φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους φέρεσθαι διὰ τῆς φάρυγγος, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ποιᾶς
 τινος καταρχῆς γιγνομένης, τοιαῦτ' ἔξεστι λέγειν, ἐν τῇ καρδίᾳ μὲν τοῦ ἡγε-
 μονικοῦ ὄντος, τῆς δὲ τῶν κινήσεων ἀρχῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς οὐσης
 Κατὰ τοῦτο καὶ εὐκάρδιοι λέγονται ποῦ εἶναι τινες, καθάπερ εὐψυχοι, καὶ
 40 καρδίαν ἀλγεῖν οἱ κηδόμενοι τινῶν, ὡς ἂν κατὰ τὴν καρδίαν τῆς κατὰ τὴν
 λύπην ἀλγηδόνος γιγνομένης. Τὸ γὰρ ὄλον, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, εὐ μάλ'
 ἐμφαίνουσιν οἱ τε φόβοι καὶ αἱ λύπαι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος γιγνόμεναι. ἢ τε
 γὰρ ἐν τοῖς φόβοις πάσις τῆς καρδίας ἐφανῆς ἔστι καὶ ἢ εἰς τοῦτο τῆς

3 ἀφ' ἧς τε φορᾶς—6 καταβῆναι αὐτῶν = 892 (ordinem orationum testatur Galenus).

6 εὐλογον δὲ—17 κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον = 894.

18 οὕτως δὲ καὶ—28 ὑπάρχειν ἐπιδεικνύμεθα = 895. 28 τοῖσι πᾶσι—32 αἰσθητήρια πάντα = 896.

32 ἔχει δ' ὡς ἔφην—38 κεφαλῆς οὐσης = 898.

39 κατὰ τοῦτο καὶ—S. 261, 7 τὴν καρδίαν μάλιστα = 899.

ὅλης ψυχῆς συνδρομή, οὐκ ἄλλως ἐπιγεννηματικῶς γιγνομένων αὐτῶν, καθάπερ ἄλλοις ἄλλον συμπάσχειν πεφνκός. καθ' ὃ καὶ συνιζάνουσι εἰς αὐτούς, συναγόμενοι πρὸς τοῦτο, ὡς ἂν τὸ ἡγεμονικόν, καὶ κατὰ τὴν (καρδίαν) ὡς ἂν τοῦτου φυλακτικὴν. Καὶ τὰ τῆς λύπης πάθη ἐνταυθοῖ που ἐκφανῶς γίνονται, οὐδενὸς ἄλλου συμπάσχοντος οὐδὲ συναλγοῦντος τόπου. 5 ἀλγηδόνων γὰρ τινῶν κατὰ ταῦτα γιγνομένων σφοδρῶν, ἕτερος μὲν οὐδεὶς ἐμφαίνει τόπος τὰ πάθη ταῦτα, ὃ δὲ περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα. Ἀτόπον οὖν τὸ κατὰ ταῦτα λεχθῆσόμενον, εἴαν τε μὴ φῶσι τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγωνίαν ἀλγηδόνων εἶναι, εἴαν τε ἀλγηδόνων ἐν ἄλλῳ γίνεσθαι τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῆς χαρᾶς καὶ ἐπὶ τοῦ θάρρους ἐροῦμεν, ἅπερ 10 ἐμφαίνει περὶ τὴν καρδίαν γιγνόμενα. ὃν τρόπον γὰρ, ὅταν τὸν πόδα πονῶμεν ἢ τὴν κεφαλὴν, περὶ τούτους τοὺς τόπους ὁ πόνος γίνονται, οὕτως συναισθανόμεθα καὶ τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος περὶ τὸν θώρακα γιγνομένης, οὔτε τῆς λύπης οὐκ οὐσῆς ἀλγηδόνος, οὔτε ἐν ἑτέρῳ τινὶ τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ αὐτῆς γιγνομένης. Καθ' ἣν ἔτι φορὰν καὶ τὰ τοιαῦτα λέγεται 15 πάντα: „ἠφάμεν σου τῆς καρδίας“ ὡςπερ τῆς ψυχῆς, καὶ „ἔπτομαι τῆς καρδίας“ λέγομεν, οὐχ, ὡς ἀντιπαρέλθοιεν ἂν τινες ἡμᾶς, (ὡς) ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν σπλάγγνων λέγοντες καὶ τοῦ ἥπατος, ἀλλὰ τοῖς προειρημένοις παραπλησίως. ἐκεῖνα γὰρ μοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὡς ἂν τις ἔφη „τῶν ἐντός σου ἔπτομαι“ διῆκνομένης τῆς κακοποιίας ἐπὶ τοσοῦτον. τῇ δὲ καρδίᾳ 20 καθάπερ ἂν τῇ ψυχῇ χρώμεθα. Καὶ τούτων ἔστι ἐμφασίς ἐπιστάσι μᾶλλον Παραβάλλουσι δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λεγομένων, οἷον τοὺς ἀσπλάγγνους, καθ' ὃ φάμεν μὴ ἔχειν τινὰς ἐγκέφαλον ἢ ἔχειν, οὕτως ἡμᾶς ὑπονοοῦντες λέγειν καὶ μὴ ἔχειν καρδίαν τινὰς καὶ ἔχειν κατὰ τὰ προειρημένα, τῶν μὲν ἀσπλάγγνων τάχα λαμβανομένων κατὰ τὸ μηδὲν ἔχειν 25 ἔνδον συναλγοῦν κατὰ τὰ ἐναντία καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας οὕτως αὐτῶν κοινότερον λεγομένων, τοῦ δ' ἐγκεφάλου λαμβανομένου ἤτοι κατὰ τὰ αὐτὰ, ὁμοίου τινὸς ὄντος, ἢ διὰ τὸ καὶ τοῦτον ἔχειν τινὰ κυρίαν τοῖς σπλάγγνοις ὁμοίαν. Κατὰ τοιαύτην δὲ μοι δοκοῦσι μάλιστα φορὰν καὶ οἱ τιμωρητικώτερον πρὸς τινὰς φερόμενοι ὁμοῖαν ἐπὶ τὸ ταύτην ἐκσπάσαι, καθ' ἣν φορὰν ἐπιτείνοντες 30 καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν σπλάγγνων ὁμοειδῶς φέρονται Καὶ τὰ τῶν ὀργιζομένων δὲ πάθη περὶ τὸν θώρακα φαίνεται γιγνόμενα καὶ τὰ τῶν ἐρώντων, ὥστε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μάλιστα γίνεσθαι περὶ τούτους τοὺς τόπους Εὖ μάλα δὲ παριστάσι τὸ λεγόμενον, ὡς ἔφη, καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς γιγνόμεναι μελέται καὶ ῥήσεων καὶ τῶν παραπλησίαν. ἐν ᾧ γὰρ ταῦτα 35 πάντα συντελεῖται, πάντως εὐλογον ἐν ἐκείνῳ καὶ τὴν τοῦ λόγου διέξοδον γίνεσθαι, καὶ λέγειν ἡμᾶς καὶ διανοεῖσθαι κατ' ἐκεῖνο· ἀπὸ γὰρ τῆς διανοίας δεῖ λέγειν καὶ ἐν ἑαυτῷ λέγειν [ἢ φωνὴν διεξιέναι] καὶ διανοεῖσθαι καὶ ἐν ἑαυτοῖς φωνὴν διεξιέναι καὶ ἐκτὸς ἐκπέμπειν. Οἰκείως δὲ τούτῳ καὶ οἱ στεναγμοὶ ἐντεῦθεν προίενται Ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν 40 τούτοις διὰ πολλῶν παρίστησιν ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς περὶ τοῦτον ἔστι τὸν τόπον, συνάπτων εἰς ταῦτον καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, καθάπερ καὶ ἔδει ποιῆσαι. Ὅτι μὲν γὰρ τὸ λογιστικὸν ἐστὶν ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμφαίνεται.

7 ἀτόπως οὖν—15 αὐτῆς γιγνομένης = 900. 15 καθ' ἣν ἔτι—21 ἐπιστάσι
 μᾶλλον = 901. 22 παραβάλλουσι δὲ—28 τοῖς σπλάγγνοις ὁμοίαν = 902.
 29 κατὰ τοιαύτην—40 ἐντεῦθεν προίενται = 903. 40 ὃ δὲ ποιητῆς—43 ἔδει
 ποιῆσαι = 904. 40 ὃ δὲ ποιητῆς—S. 262, 2 στήθεσιν ἔπειθεν = 905.

"Ἄλλο δ' ἐνὶ στήθεσσι νόος καὶ μήτις ἀμύμων.

'Ἄλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι ἐπειθεν.

(plures versus allatos fuisse testatur Galenus).

Ἄτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα διὰ τούτων ἐμφαίνει·

5 Οὐ γὰρ πάποτ' ἐμ' ὄδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσε.

Ἄτι δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθ' αὖ πού ἐστι τὰ τοιαῦτα ἐμφαίνει πλείονα ὄντα·

10 Ἄρη δ' οὐκ ἔχαδε στήθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα.

καὶ ἔτι·

Καὶ χόλον, ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπήναι.

Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο

Ἄνδρῶν ἐν στήθεσσι ἀέξεται, ἥντε καπνός.

15 (sequebatur infinita fere versuum copia ex Homero, Hesiodo, Stesichoro, Empedocle, Orphicis, Tyrtaeo, tragoediae denique poetis).

Ταντὶ μὲν φήσουσιν ἀδολεσχίαν εἶναι γρααῶδη, τυχὸν δὲ καὶ γραμμῶτων διδασκάλου βουλομένου σίλχους ὅτι πλείστους ὑπὸ τὸ αὐτὸ διανόημα τάξει.

20 Ἄκούω δὲ τινὰς λέγειν παραμυθουμένους πρὸς τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς μέρος. τὸ γὰρ τὴν Ἄθηναν, μήτιν οὔσαν καὶ οἶον φρόνησιν, ἐκ τῆς κεφαλῆς γενέσθαι τοῦ Διὸς σύμβολόν φασιν εἶναι τοῦ ταύτη τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἄλλως ἂν ἐν τῇ κεφαλῇ γενέσθαι μήτιν καὶ φρόνησιν, εἰ μὴ τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ταύτῃ ἐστὶ, πιθανοῦ μὲν τινος ἐχόμενοι, διαμαρτάνοντες δ' ὡς ἐμοὶ φαίνεται καὶ ἀγνοοῦντες τὰ περὶ τούτων ἱστορούμενα, περὶ ὧν οὐ χειρόν ἐστιν ἐπὶ πλέον εἰπεῖν τοῖς ἐνεστῶσι ζητήμασι. φασὶ δ' οἱ μὲν οὕτως ἀπλῶς, ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς αὐτὴν γενέσθαι, οὐδὲ προσιστοροῦντες τὸ πῶς ἢ κατὰ τίνα λόγον· ὁ δὲ Ἡσίοδος ἐπὶ πλέον λέγει ἐν τισι, τινῶν μὲν ἐν τῇ θεογονίᾳ γραφόντων τὴν γένεσιν

30 αὐτῆς (ὡς) πρῶτον μὲν Μῆτιδι συγγενομένου τοῦ Διὸς, δεύτερον δὲ Θέμιδι, τινῶν δὲ ἐν ἑτέροις ἄλλως γραφόντων τὴν γένεσιν αὐτῆς, ὡς ἄρα, γενομένης ἔριδος τῷ Διὶ καὶ τῇ Ἄρᾳ, γεννήσειεν ἢ μὲν Ἄρα δι' ἑαντῆς τὸν Ἄφαιστον, ὁ δὲ Ζεὺς τὴν Ἄθηναν ἐκ τῆς Μῆτιδος καταποθείσης ὑπ' αὐτοῦ. ἢ μὲν γὰρ εἰς αὐτὸν κατάποσις τῆς Μῆτιδος καὶ ἔνδον τοῦ Διὸς τῆς Ἄθηνας γένεσις κατ' ἀμφοτέροισι τοῖς λόγοις ἐστίν. διαφέρουσι δ' ἐν τῷ πῶς ταῦτα

35 συνετελέσθη, πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον οὐθενὸς ὄντος τοιοῦτου. τὸ γὰρ κοινὸν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον μόνον χρησιμὸν ἐστὶ πρὸς τὰ ἐνεστῶτα· λέγεται δ' ἐν μὲν τῇ θεογονίᾳ οὕτω· (sequuntur Hesiodi theog. vv. 886—90 v. 900) εἶτα προελθῶν φησὶν οὕτως· (sequuntur vv. 924—26) στήθεσι γὰρ αὐτοῖς

40 ἔνδον εὐδῆλον ὅτι ἀπέθετο τὴν Μῆτιν, καὶ οὕτως φησὶν αὐτὴν γεννηθεῖαι κατὰ τὴν κεφαλὴν. ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα πλείω διεληλυθότος αὐτοῦ τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ λεγόμενα (sequuntur undeviginti versus Hesiodi). Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς Ἄθηνας λεγόμενα τοιαῦτά ἐστιν, ἄλλον τινὸς συμβόλου ποιοῦντ'

4 ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν—12 χαλεπήναι = 904. || ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν—14 ἥντε καπνός = 905 (Verba ὅτι δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς Galenus introducit verbis: καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν 905). 15 De versibus hoc loco a Chrysippo allatis cf. 906. 17 ταντὶ μὲν φήσουσιν—τάξει = 907. 20 ἀκούω δὲ τινὰς—42 versus Hesiodi = 908. 42 τὰ μὲν οὖν περὶ—fin. = 909.

ἔμφρασιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ Μῆτις λέγεται <καταποθῆναι> ὡσανεὶ τις φρό-
 νησις καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον τέχνη, ἢ τὰς τέχνας δεῖ καταπίνεσθαι καὶ
 ἐναποτίθεσθαι — καθ' ὃν λόγον καὶ τὰ λεγόμενά τινος καταπίνειν φασίεν
 — διὰ δὲ τὴν κατάποσιν συνηκολουθηκότεως λέγεται καὶ εἰς τὴν κοιλίαν
 ἀποτίθεσθαι. εἶτα μετὰ ταῦτα τὴν καταποθεῖσαν τοιαύτην τέχνην τίκτειν 5
 εὐλογον ἐν αὐτῷ παραπλήσιαν τῆς τικτούσης μητρός. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ
 ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν τικτόμενα ἐντός, πῶς ἂν ἐκπορεύοιτο καὶ διὰ τίνος μά-
 λιστα, πάρεστι σκοπεῖν. φανερόν γάρ ὅτι λόγῳ ἐκφέρεται διὰ τοῦ στόματος
 κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἐξ ἴσου οὕτως τῆς κεφαλῆς λεγομένης, ὃν τρόπον προ-
 βάτου κεφαλῆ λέγεται καὶ τὰς κεφαλὰς ἀφαιροῦσί τινων' καθ' ὃν λόγον παρα- 10
 γινόμενον καὶ ἐκ τῆς κορυφῆς λέγεται γενέσθαι, τῶν τοιοῦτων παραλλαγῶν
 κατὰ <τὰ> σύμβολα γιγνομένων πλειόνων. Καὶ χωρὶς δὲ τῆς ἱστορίας ταύτης,
 ἀπ' αὐτοῦ μόνον τοῦ γενέσθαι ταύτην κατὰ τὴν κεφαλὴν, τὰ παραπλήσια
 ἂν τις λέγοι· οὐ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ φασιν αὐτὴν γενέσθαι, εἰ μὴ τινες δια-
 στρέφοντες ἢ παραλλάττοντες τὸν λόγον, <ἀλλ'> ἐξελεθεῖν ταύτην γινομένην 15
 ἄλλως † ἔροιντο †. ὥστε μᾶλλον καὶ τοῦτο σύμβολον πρὸς τὸ ἡμέτερον εἶναι,
 ὡς ἔφην· τὰ γὰρ ἐντός γιγνόμενα τεχνικὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξιόντα μά-
 λιστα ἀποσημαίνει τὸν προειρημένον λόγον.